

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

ZBRASLAV

REGIONÁLNÍ HISTORIE VE VÝUCE NA 1. STUPNI ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Leona Mašková

učitelství pro I. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň, 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 18. 2. 2019

vlastnoruční podpis: _____

Poděkování

Ráda bych poděkovala PaedDr. H. Východské za podnětné vedení a pochopení při psaní mé diplomové práce.

Vřelé poděkování patří mé rodině za podporu, a především velkou toleranci.

OBSAH

ÚVOD	5
1. ZBRASLAV	8
1.1 Charakteristika městské části	8
1.2 Brdy.....	10
1.3 Původ jména	12
1.4 Znak Zbraslavi	13
2. HISTORIE	14
2.1 Keltové.....	14
2.2 Historie spojená se založením kláštera	17
2.2.1 Zakládající listina	17
2.2.2 Václav II.	19
2.2.3 Pohřebiště panovníků	23
2.2.4 Eliška Přemyslovna	26
2.2.5 Vzestup a pád kláštera.....	29
2.2.6 Další osudy kláštera	31
2.2.7 Hospodářský rozkvět Zbraslavi	32
2.2.8 Národní galerie	34
3. CECHY A ŘEMESLA	35
3.1 Zvonařství	36
4. ZBRASLAV V ROZKVĚTU 18. A 19. STOLETÍ	37
5. HISTORIE ŠKOLSTVÍ	38
6. VÝZNAMNÁ MÍSTA A STAVBY ZBRASLAVSKÉ	41
6.1 Havlín.....	41
6.2 Kostel sv. Havla	41
6.3 Karlův stánek.....	42

6.4 Pomník věnovaný Janu Husovi	42
6.5 Kostel sv. Jakuba Staršího	43
6.5.1 Madona zbraslavská	44
6.6 Pomník a vila Vladislava Vančury	45
6.7 Pomník obětem válek	45
6.8 Ottova vila	46
6.9 Pomník Vítězslava Háška	47
6.10 Dům č. p. 22 v ulici V Bílce	47
6.11 Husův sbor	47
7. NA ZBRASLAVI ŽILI, TVOŘILI, BYLI INSPIROVÁNI	48
7.1 Vítězslav Hálek	48
7.2 Jan Kaška	48
7.3 Karel Michal	49
7.4 Zdenka Nyplová	49
7.5 Jan Otto	50
7.6 Saša Rašilov	51
7.7 Vladislav Vančura	52
7.7.1 Rozmarné léto	54
7.8 Jaromír Vejvoda	55
7.9 Michal Viewegh	56
7.10 Petr Žitavský a Zbraslavská kronika	57
8. PRAVIDELNĚ POŘÁDANÉ AKCE	58
8.1 Závod do vrchu Zbraslav – Jíloviště	58
8.2 Vejvodova Zbraslav	60
8.3 Slavnosti Elišky Přemyslovny	60
8.4 Kaškova Zbraslav	61
9. SPOLKY A SDRUŽENÍ	61

9.1 Zbraslavská kulturní společnost	61
9.2 Sokol	62
9.3 Uragán.....	62
9.4 KLAS – Klub aktivního stáří	63
9.5 KAT – Klub amatérského tance	64
9.6 Veteran bicycle club	64
10. PROJEKT 1	65
Téma: Keltové.....	65
Název: Jak se žilo v době železné	65
11. PROJEKT 2	72
Téma: Pověst	72
Název: O vzniku Zbraslavi	72
12. PROJEKT 3	79
Téma: Přemyslovci.....	79
Název: Den ve středověku	79
13. PROJEKT 4	87
Téma: Život našich předků	87
Název: Jak to bylo, jak to je.....	87
14. PROJEKT 5	98
Téma: Vladislav Vančura	98
Název: Den se známou osobností	98
15. PROJEKT 6	110
Téma: Naučná stezka	110
Název: Po stopách zbraslavských staveb	110
ZÁVĚR	114
SUMMARY	117
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	118

Literatura	118
Internetové zdroje	120
PŘÍLOHY	I
Seznam příloh	I

ÚVOD

Téma své diplomové práce – Regionální historie Zbraslavi – jsem si vybrala jak z osobních, tak z profesních důvodů. Zbraslav je místo, kde jsem se narodila a zároveň na zdejší škole Vladislava Vančury více než dvacet pět let učím. Můj patriotismus k rodnému městu se zajisté promítá i do mé profese. Cením si toho, že své žáky mohu seznamovat s historií Zbraslavi, vyprávět jim své zážitky a podělit se s nimi o osobní vzpomínky. S přibývajícím věkem si uvědomuji, jak je důležité mít své zkušenosti a vědomosti komu předávat.

Z výše uvedených důvodů vyplývá, že cílem mé diplomové práce je vytvořit přehlednou a obsahově dostatečnou charakteristiku zbraslavského regionu zaměřenou hlavně na historii a tím ji přiblížit nejen dětem mladšího školního věku. Informace z mé práce pak mohou posloužit pro potřeby pedagogů při výuce regionální historie.

Má absolventská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V první části charakterizuji Zbraslav. Popisuji zajímavou polohu danou dvěma řekami a úpatím Brd, dále pak zmiňuji místopisné dominanty, infrastrukturu. V další části jsem se podrobněji zaměřila na zbraslavskou historii, která je velmi bohatá v různých obdobích. Historie naší obce je neodmyslitelně spjata s keltskými Bóji a další neméně důležitou kapitolou zbraslavských dějin je období budování kláštera spojené s dobou vlády Přemyslovců. Druhá kapitola je stručným průvodcem po zbraslavských památkách a zajímavých místech, které rozhodně stojí za vidění. Zbraslav je spojena také s mnoha zajímavými osobnostmi, které si toto místo oblíbily. Svědčí o tom i fakt, že potomci některých našich slavných osobností na Zbraslavi žijí stále (např. Saša Rašilov nejml., rodina vnučky Jaromíra Vejvody či vnuci Vladislava Vančury).

V závěru teoretické části je popsána historie a činnost nejvýraznějších spolků a sdružení a tradičně pořádané zbraslavské akce.

Praktická část obsahuje šest projektů, které poslouží pro prohloubení a upevnění vědomostí na dané vlastivědné téma (Projekty 1,3) nebo rozšíří znalosti o Zbraslavi (Projekty 2,4,6). Projekty obsahují různé didaktické aplikace a jsou převážně zaměřené na kooperativní činnost, ať už ve dvojicích nebo skupinách. Uvedené aplikace vycházejí z mé pedagogické praxe a jsou ověřeny v různých variantách. Zvolila jsem různé didaktické hry (např. Piškvorky, Kufr, Loto), manipulační činnosti s využitím různých metod a forem práce.

První projekt je věnován životu Keltů, obsahuje praktické činnosti. Děti se seznámí s obdobou klasického zvěrokruhu, který Keltové nazývali stromokruh. Zařadí své datum narození do příslušného stromového znamení. Následně pak zjistí z několika zdrojů informace o daném stromu a ty pak společně zpracují a prezentují. Další činností je oblíbená dětská hra loto, při které si děti upevní další znalosti z této doby. Součástí tohoto projektu je výtvarná a manipulační činnost.

Ve druhém projektu děti přenesou své vědomosti týkající se pověstí na konkrétní dramatizaci na téma o vzniku Zbraslavi. Předlohou pro dramatické zpracování mi byla regionální pověst obsažená v knize *Staré pověsti zbraslavské*. Autorem této knihy je zbraslavský rodák, bývalý školník a člen místního ochotnického spolku, František Pondělíček. Kniha obsahuje 12 místních pověstí zpracovaných humorným a zároveň velmi citlivým způsobem.

Pro dobu posledních Přemyslovců, se kterými je spjata historie Zbraslavi, je určen třetí projekt. Obsahuje zařazování pojmů, didaktickou hru, jejíž předlohou byla televizní soutěž *Kufr*. V dalším úseku tohoto projektu děti zařadí místopisně královské hrady. Za použití interaktivní tabule s vedením učitele žáci společně nakreslí společně vybraný hrad.

Jak vypadala Zbraslav před sto lety, se děti seznámí ve čtvrtém projektu. Autorka využila staré fotografie ze soukromé sbírky a z místních webových stránek. Žáci určují, co je na fotografiích v dnešní době jinak. Při hře *Piškvorky* poznávají dávná místa na Zbraslavi. Závěrem projektu je pojmenování věcí, které sloužily našim prapředkům při každodenním životě

Pátý projekt vychází ze života jedné z nejvýznamnější zbraslavské osobnosti, kterou byl spisovatel Vladislav Vančura. Činnosti v tomto projektu na sebe navazují a při správném řešení se děti dozví názvy tří Vančurových děl. Projekt je úzce spojen s předmětem český jazyk, a to jak po stránce literární, tak mluvnické.

V posledním, šestém, projektu je navržena trasa naučné stezky, která vede kolem nejvýznamnějších staveb obce. Na naučnou stezku navazuje skupinová práce, při které žáci zpracují informace, se kterými se seznámili. Vytvořené plakáty jsou určeny pro společnou prezentaci a výstavu v prostorách školy.

Při mé práci jsem předně vycházela ze svých vlastních zkušeností. Následně jsem použila odbornou literaturu, které o konkrétním místě v ucelené podobě nebyl dostatek. Proto jsem využila i informace z webových stránek zaměřených na zbraslavskou historii. Nepostradatelným zdrojem mi byly i výtisky *Zbraslavských novin*, místního měsíčníku, které jsem měla v osobní sbírce. Z odborné literatury jsem pracovala s následujícími tituly. Kniha *Zbraslav* vyšla již v roce 1977. Pokud pomineme část pro dobu totalitního režimu typickou, zůstanou nám zajímavé články zbraslavských kronikářů. Těmi byli František Chaloupka, kronikářka zbraslavského zámku Zdeňka Nyplová a Božena Hofmeisterová, bývalá učitelka na zdejší škole.

Dalším velmi důležitým zdrojem informací byla kniha *Zbraslavské listy*, která popisuje zbraslavskou historii od prvopočátků do roku 1848. Kniha má autory dva, otce a syna se stejným jménem, vzděláním i se stejným zaujetím pro historii rodného města – Ing. Arch. Karel Pašek starší a mladší. Jejich společná práce je dosud nejkomplexnější prací, která byla dosud o minulosti Zbraslavi napsána. Mladší z autorů je zároveň také společně se svojí ženou spoluzakladatelem obnoveného skautského hnutí v letech 1968–1970 a následně pak obnoveného střediska po r. 1989. Dodnes je velkou oporou, rádcem a vzorem místních skautů.

Neopomenutelným přínosem pro mou práci byl archiv pana Františka Kadlečka, místního patriota, jehož rodina má na Zbraslavi hluboké kořeny. Učitel, bývalý starosta, výrazný člen místních ochotníků a především

kronikář. Pan Kadleček vytvořil rozsáhlý archiv zbraslavské historie, byl pravidelným přispěvatelem místního periodika *Zbraslavské noviny*, kde pravidelně zveřejňoval vzpomínky na zdejší rodáky, či osobnosti, které byly nějakým způsobem se Zbraslaví spjaty. Část tohoto archivu je na webových stránkách *www.zbraslav – historie.info*, jejímž správcem a pokračovatelem je pan Radek Svoboda. Díky tomuto rozsáhlému archivu jsem získávala další potřebné informace. Během zpracování mé absolventské práce jsem si prohloubila znalosti o své rodné obci a získala jsem tak mnohem ucelenější pohled na ni. Při zpracovávání veškerých informací z použitých zdrojů jsem se zdokonalila ve své informovanosti, ale zároveň jsem si oživovala své vzpomínky. Tato badatelská práce se pro mě stala přínosem z profesního i osobního hlediska.

1. ZBRASLAV

1.1 Charakteristika městské části

Zbraslav je samostatnou městskou částí hlavního města Prahy, ke které byla připojena v r. 1974. Do té doby nesla název Zbraslav nad Vltavou a byla jednou ze součástí okresu Praha – západ.

Rozkládá se převážně na levém břehu Vltavy. Rozloha Zbraslavi je 9,85 km² a v současné době zde žije necelých 10 000 obyvatel. Nadmořská výška dolní části Zbraslavi je 195 m. n. m., horní 240 m. n. m. a části Baně 320 m. n. m.¹

V části Lahovice se do Vltavy vlévá řeka Berounka. Zbraslavi dominují vrchy Hradiště a Šance tyčící se nad pravým břehem Vltavy, v severozápadní části obce pak zaujme vrch Havlín s kostelíkem sv. Havla a nedaleko západní hranice Zbraslavi je zdáli viditelný televizní vysílač Cukrák na vrchu Kopanina, který je již součástí Brd.

---

¹ Místopis [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mc-zbraslav.cz/o-mestske-casti/zakladni-informace/> [Cit. 2018-07-07]

Oba vltavské břehy spojuje most Závodu míru z roku 1964. Jméno mostu se odvíjí od té skutečnosti, že mezi jeho prvními uživateli byli účastníci tehdy populárního cyklistického Závodu míru. Původní starý most z roku 1896 stál o několik metrů níže po proudu řeky. Most byl postaven v krátké době necelého jednoho roku a 18. srpna 1896 slavnostně vysvěcen a otevřen. Za celou svoji existenci – dožil se 68 let – nepotřeboval generální opravu, vystačil si s obnovami nátěrů a úpravami vozovky. Po téměř sedmdesáti letech však už nemohl vyhovovat stále rostoucí dopravní zátěži, a tak musel být v roce 1964 nahrazen mostem novým.²

Zbraslav je tvořena několika původně samostatnými historickými vesnicemi a osadami, které byly postupem času ke Zbraslavi připojovány: Baně, Lahovice, Lahovičky, Strnady, Záběhlíce, Žabovřesky. Základem obce byla část dolní Zbraslavi v okolí zámku (původně kláštera) tvořená starou zástavbou původních chalup, především v okolí náměstí. Při řece Vltavě bylo v 19. století postaveno několik secesních vil. V lokalitách pod vrchem Havlínem, v okolí lesoparku Belveder, na Žabovřeskách a na Baních převládá zástavba rodinných domků. V době totalitní éry byla postavena sídliště pro tuto dobu typická, v dnešní době vkusně adaptována. Nakonec v době nedávné na počátku tohoto století vznikly v horní části obce v místech původních polí a pískoven čtvrti Sluneční město a Zahradní čtvrť.

Na Zbraslavi je rozsáhlá a snadno přístupná zeleň. V horní části obce dominuje vrch Havlín, místními nazývaný též *Třešňovka* či *Višňovka*. Tento název je příznačný vzhledem k tomu, že celý jihozápadní svah tvoří porost ovocných stromů, především pak třešní. Lesopark Belveder, který se rozkládá naproti vrchu Hradiště vysoko nad levým břehem Vltavy, prošel v r. 2016 dolní a horní Zbraslav. Na název Belveder byl pravděpodobně změněn v polovině 18. století z původního názvu *Šibeniční vrch*³, na kterém stála šibenice a kde se vykonávaly hrdelní tresty. Místo pod Belvederem neslo

---

² KADLEČEK, František. Zbraslavské mosty, *Zbraslavské noviny*, 8/2000. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2018-07-07]

³ Šibeniční vrch na Belvederu [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zajímavosti/> [Cit. 07-07-2017]

proto název *Místo spravedlnosti* a odtud pochází dosud zachované jméno jedné ze záběhlických ulic nesoucí název *Pod Spravedlností*.⁴ Rozsáhlé území spojené s Belvederem porostlé trávou, ovocnými stromy i částmi lesa, se jmenuje Borovičky a Kamínka. V dolní části Zbraslavi vybízí k procházkám především okolí Vltavy, a to po obou jejích březích. Milovníci sportu mohou využít cyklostezku na pravém břehu Vltavy vedoucí až do centra Prahy.

V obci je dobře fungující infrastruktura – polikliniky, základní škola pro téměř 900 dětí, několik školek, z nichž některé i jazykové, základní umělecká škola, rodinné centrum, služby, obchody, restaurace, hotely, knihovna, dětský domov, dům s pečovatelskou službou. Zbraslav má velmi dobrou dopravní dostupnost. Autem z centra Prahy po výpadové silnici směr Příbram a dále Strakonice, městskou hromadnou či příměstskou autobusovou dopravou směr Slapy nebo Dobříš. Po vybudování okruhu také došlo ke spojení plzeňské a brněnské dálnice. Vlaková trať vede po pravém břehu Vltavy ze stanice Praha – Hlavní nádraží či nádraží Praha – Vršovice směr Čerčany nebo Dobříš. Po několika letech došlo k obnovení i zastávky parníku na Vltavě na trase Praha – Slapy.

Zbraslav může nabídnout celou řadu kulturních i sportovních akcí, výletní příležitosti, zajímavé přírodní, architektonické a historické památky. Fungují zde občanská sdružení, spolky, sportovní kluby, klub pro seniory, kurzy pro širokou veřejnost atd. (více v dalších kapitolách). V roce 2002, stejně jako celou republiku, výrazně zasáhla a poznamenala Zbraslav ničivá povodeň, a proto je od r. 2010 chráněna protipovodňovou zdí.

1.2 Brdy

V jedné z dochovaných listin z roku 1325 se píše, že vrchy zvedající se nad Zbraslaví se nazývají Brdy. Prvním významným vrcholem na začátku

---

⁴ *Stručně o Zbraslavi* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/uvod/> [Cit. 07-07-2017]

Hřebenů, které jsou branou do celých Brd, je Cukrák (411 m. n. m.) známý též jako Kopanina. V r. 1961 tady byl postaven 190 metrů vysoký televizní vysílač, který prošel postupně úpravami a nynější výška 220 metrů mu přisuzuje zdálky viditelnou dominantu tohoto místa.⁵

Území vysokých či centrálních Brd je vymezené na severovýchodě údolím Litavky, na severozápadě údolím Holoubkovského potoka (jímž prochází silnice a železnice Praha-Plzeň), na jihozápadě, jihu až jihovýchodě pak přibližně vrstevnicí 600 m.⁶ Vyšší a souvisle zalesněné brdské pohoří kontrastuje s okolní krajinou ležící v nižší nadmořské výšce a je charakterizované naopak mozaikou lesů, polí, luk a lidských sídel.

Název je poněkud zvláštní, ale ryze český. Jeho základ pochází ze staroslovanského výrazu *brdo*, což bylo označení pro tkalcovský hřeben, v přeneseném slova smyslu pak pro táhlý zalesněný hřbet (hřeben).⁷ Od konce 19. století se Brdy stávaly oblíbeným cílem výletů, horská lesnatá krajina představovala zejména pro turisty z Prahy bližší alternativu Šumavy. V Brdech bylo postupně vyznačeno několik stovek kilometrů turistických tras, přibývaly restaurace s možností ubytování.

Po vzniku Československa však docenili výjimečnost Brd také vojáci. Projekt brdské střelnice byl schválen ministerskou radou 19. února 1926 a následně byla založena v roce 1927 Dělostřelecká střelnice v Brdech. V roce 1940 v době německého protektorátu došlo k rozšíření vojenské střelnice o území obcí Přední a Zadní Záběhlá, Padrt', Kolvín, Skořice, Příkosice, Hořice, Vísky, Trokavec, Štítov a Myt'.⁸ Objekty v zabraných obcích nebyly nacisty zničeny a po skončení války bylo umožněno všem vystěhovaným se do svých domovů vrátit. Po ukončení 2. světové války se střelnice v Brdech začala opět využívat stejným způsobem jako před válkou. Na základě dekretu prezidenta

---

⁵ SOUKUP, Vladimír. *Brdy známé i neznámé*. Praha: Euromedia Group, 2016, ISBN 978-80-242-5515-5

⁶ Agentura ochrany přírody ČR, Správa CHKO Brdy. [Online] Dostupné z URL: <http://www.brdy.ochranaprirody.cz> [Cit. 2017-07-07]

⁷ Agentura ochrany přírody ČR, Správa CHKO Brdy. [Online] Dostupné z URL: <http://www.brdy.ochranaprirody.cz> [Cit. 2017-07-07]

⁸ HAJŠMAN, Jan. *Brdy opět otevřené*, Plzeň: Starý most, 2015, ISBN 978-80-87338-51-3

Beneše byl konfiskován velkostatek Hořovice, jehož lesy se staly součástí střelnice Brdy.⁹

Tímto aktem se např. také zřícenina hradu Valdek stala součástí vojenského újezdu. V roce 1950 byl zřízen usnesením vlády na území střelnice Brdy *Vojenský újezd Brdy*.

V roce 2007 byly částečně zpřístupněny malé části při okrajích vojenského újezdu. Vládní návrh, kterým se vojenský újezd Brdy ruší, byl schválen v roce 2014 a v lednu 2015 byl podepsán prezidentem republiky. Zrušený újezd byl rozdělen na 27 katastrálních území a byla zde vyhlášena chráněná krajinná oblast Brdy. Armáda si v současné době ponechává asi 20 % rozlohy poblíž Jinců jako cvičiště.¹⁰

1.3 Původ jména

O založení Zbraslavi, ve staročestíně nazývané *Zbraslaus*, což znamenalo sídlo nebo *dvorec Zbraslavův* není, kromě několika hypotéz, známo nic určitého. Jedna z mnohých verzí uvádí, že zakladatelem mohl být syn sv. Václava jménem *Zbraslaus* či *Zebreslaus*. To bylo v době rozšiřování přemyslovského území směrem k Vltavě. Jiným možným zakladatelem mohl být Probošlav z rodu Slavníkovců. Zde vyvstává domněnka, že hranice území Slavníkovců a Přemyslovců mohla vést přes Zbraslav v místech vrchu Havlína, původně zvaného Osek, kde mohlo stát hraniční sídlo.¹¹

Další hypotézou je ta, že Zbraslav mohl založit vladyka téhož jména, který mohl být z rodu bájného Bivoje, který zde vystavěl svůj dvorec. V tomtéž období Zbraslavův bratr Ród založil dvůr nad řekou Mží (Berouňkou). Podle dostupných zdrojů byla tato místa nazývána podle jejich zakladatelů. Z této hypotézy vyplývá domněnka, že Zbraslav a nedaleký Radotín by patřili

---

⁹ Agentura ochrany přírody ČR, Správa CHKO Brdy. [Online] Dostupné z URL: <http://www.brdy.ochranaprirody.cz> [Cit. 2017-07-07]

¹⁰ HAJŠMAN, Jan. *Brdy opět otevřené*, Plzeň: Starý most, 2015, ISBN 978-80-87338-51-3

¹¹ *Stručně o Zbraslavi* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/uvod/> [Cit. 07-07- 2017]

k nejstarším osadám v Čechách. Dále tato hypotéza uvádí, že vladyka Zbraslav odkázal všechny pozemky kladrubským benediktinům.¹²

1.4 Znak Zbraslavi

Znaky českých měst se ve většině případů vyvinuly z městských pečeti. Nejinak tomu bylo zřejmě i v případě Zbraslavi. Dosud nebyla nalezena a patrně ani neexistuje žádná listina, která by ozřejmila, kdo Zbraslavi znak udělil a kdy se tak stalo. Jisté však je, že znak obce není nijak starý, bezpochyby nemá středověkou tradici a pravděpodobně se odvodil až v novověku z pečetního obrazu městyse Zbraslavi.¹³

Podle dostupných zdrojů má znak zhruba dvousetletou tradici, přičemž jeho počátky nejsou nikde zaznamenány. Roku 1835 kníže Bedřich Oettingen-Wallerstein (tehdejší majitel zbraslavského zámku) založil na Zbraslavi první Průmyslovou školu, nejen v Čechách, ale i v Evropě. V této škole byla vyučovacím jazykem čeština. Tato skutečnost byla natolik výjimečná, že znak Zbraslavi byl umístěn mezi znaky ostatních významných měst na fasádě budovy Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Znak Zbraslavi je jasně viditelný a je umístěn jako druhý v pořadí z levé strany.¹⁴ Po celou dobu existence se obraz znaku po obsahové stránce víceméně nezměnil. Byl pouze upravován, většinou zjednodušován a v různé míře stylizován. Úpravy jsou nejpatrnější především při zobrazování kostela, ale různými proměnami prošly i ostatní prvky.

Moderní popis zbraslavského znaku zní: *„V modrém štítě stojí na zeleném trávníku stříbrný, červeně zastřešený kostel, obrácený průčelím doleva a viditelný ze dvou stran. Na průčelí má vchod a dvě okna. Mezi lodí a kněžištěm je vidět osmihránná věž s okny v horním patře a červenou*

---

¹² *Stručně o Zbraslavi* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/uvod/> [Cit. 07-07-2017]

¹³ ŠÁMAL, Marek, Znak Zbraslavi, *Zbraslavské noviny*, 5/2008. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mczbraslav/archiv/> [Cit. 2017-07-07]

¹⁴ PŘIBYL, Alois a Karel LIŠKA. *Znaky a pečeti středočeských měst*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1976.

kupolovou střechou se zlatou makovicí. Při levém okraji štítu stojí před kostelem lípa přirozených barev. Nad střechu kostela přilétá zleva směrem k věži stříbrný ptáček se zelenou ratolestí v zobáku. “¹⁵

2. HISTORIE

2.1 Keltové

O více než tisíc let dříve, než bájný Zbraslav dal jméno svému sídlu, rozkládalo se zde na kopcích nad Vltavou opevněné sídlo, které patřilo keltským Bójům.¹⁶ Tyto vrchy se dodnes jmenují Hradiště a Šance. Pro tuto archeologicky významnou lokalitu je obecně častěji používaný název Závist. Geograficky výhodná poloha Zbraslavi dala vzniknout už pravěkému osídlení a na zbytcích tohoto osídlení vzniklo pak v 6. - 5. st. př. n. l. jedno z nejvýznamnějších keltských sídel. Už jeho rozloha 170 ha byla impozantní a dávala tušit politický a společenský význam tohoto oppida. Toto slovo vzniklo pravděpodobně z latinského *obe pedes* – což znamená nutnost obejít uzavřené, celistvé území.¹⁷ Oppida byla budována na rozsáhlých temenech návrší se strmými bočními svahy, byla tedy dobře chráněna přírodou, a navíc obklopena pevnostními hradbami. Není jisté, jestli je už tehdy mohla být nazývána městy, ovšem příštím evropským městům se už velmi podobala. Od pozdějších středověkých měst se oppida Keltů lišila hlavně tím, že s výjimkou pevnostního systému byla vystavěna ze dřeva a příkrčené domky v ulicích kopírovaly architekturu vesnických příbytků.¹⁸ Oppida byla také závislá na zemědělské produkci obyvatel v okolí, protože v těchto sídlech lidé neobdělávali půdu, ale produkovali výrobky a výsledky své práce pak směňovali za potraviny. Největší keltské oppidum Čech bylo postaveno na

---

¹⁵ ŠÁMAL, Marek, Znak Zbraslavi, *Zbraslavské noviny*, 5/2008. [Online] Dostupné z URL: <http://www.mězbraslav/archiv/> [Cit. 2017-07-07]

¹⁶ **Bójové** – mocný keltský kmen, který se skládal z několika větví. Jedna z nich osídlila přibližně ve 4. století př. n. l. střední a severozápadní Čechy, které začaly být později nazývány zemí Bojů

¹⁷ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

¹⁸ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

vrchu Hradiště v nadmořské výšce s vrcholem 391 m. Výškový rozdíl mezi hladinou řeky a vrcholovou partií dosahuje až 200 m.¹⁹

Podle dostupných zdrojů se stala Závist mezi našimi nejdávnějšími městy velkoměstem. Měla ještě jednu výhodu oproti našim dalším keltským městům – blízkost hustě osídlené pražské kotliny. Závistské oppidum čnělo jako ohromná strážní pevnost nad Vltavou, její kamenná opevnění, brány a další stavby měly podle všech dostupných parametrů až monumentální charakter. Obytná zástavba pokrývala návrší planiny i svahy na terasách. Dařilo se tu řemeslům, velkoměsto Závist mělo i svoji mincovnu.²⁰ Potvrzují to nálezy destiček s důlky, misky bronzových vah na odvažování zlatých zrn, kelímky s natavenými kapkami zlata. Byla tu objevena stavba o půdorysu 27x11 metrů.²¹

Hlavní časové úseky, ve kterých byla tato místa osídlena, je dnes určováno z vykopávek. Nejstarší nálezy pocházejí z pozdní doby kamenné, ve vykopávkách se tu našly i pozůstatky ze střední i mladší doby bronzové. V pozdní době bronzové, v období knovízské kultury, přibližně v 9. - 8. století př. n. došlo ke vzniku velkého sídelního útvaru o rozloze přibližně 50 hektarů.²²

První časně keltská komunita se usadila v první půli 6. století př. n. l. ve střední části vrchu a založila tu zprvu jen nevelkou opevněnou osadu. Výšinná poloha jí zaručovala poměrné bezpečí a zdejší klimatické podmínky patřily vždy k těm nejpríznivějším ve středních Čechách. Živinami prosycené půdy kulturních vrstev po zaniklých dřívějších sídlištích skýtaly dobré podmínky pro zemědělskou produkci.²³

---

¹⁹ BAUER, Jan. *Před branami Prahy: na pravém břehu vltavském*. Praha: Regia2011. ISBN 978-80-87531-02-0

²⁰ Závist – oppidum [Online] Dostupné z URL: <https://www.keltoi.cz/keltove/> [Cit. 2017-07-07]

²¹ DRDA Petr, RYBOVÁ Alena. *Keltové a Čechy*, Academia Praha, 1998. ISBN 80-200-0658-3

²² DRDA Petr, RYBOVÁ Alena. *Keltové a Čechy*, Academia Praha, 1998. ISBN 80-200-0658-3

²³ Závist – oppidum [Online] Dostupné z URL: <https://www.keltoi.cz/keltove/> [Cit. 2017-07-07]

V letech kolem Kristova narození vstoupily na toto naše území vojenské síly Markomanů a Kvádů a uzavřely historii bójského panství v Čechách. Vůdcem Markomanů byl mocný Marobud vynikající jak válečným, tak diplomatickým uměním, který žil dříve v Římě. Tam se seznámil s římskou organizací a mocí i svým vystupováním tak napodoboval římské imperátory. Stál v čele 70 000 pěších a 4 000 jízdních bojovníků, organizovaných podle římských zkušeností, se kterými chtěl ovládnout celou střední Evropu. Podle údajů kronikářů trvalo markomanské obsazení Hradiště 26–28 let. Město a pevnost na vrchu Hradiště bylo pravděpodobně po vyplnění ohněm zničeno.²⁴ Markomanští Germáni tak navždy přerušili kulturní, hospodářský a politický vývoj vyspělé keltské společnosti. Za více než půl tisíciletí, v 5. a 6. století našeho věku, přišla pohnutá doba, kterou nazýváme „*stěhování národů*“.

Zmatky a přesuny různých etnických skupin se nevyhnuly ani našemu kraji a přivedly sem naše slovanské prapředky. Na Hradišti se našla celá řada stop nejen z období osídlení Kelty, ale také z doby slovanského osídlení. Bylo odkryto 14 kosterních hrobů patřících pravděpodobně dvěma slovanským rodinám. Pohřbeno v nich bylo 16 jedinců, z toho 7 malých dětí. K nohám, jak bylo zvykem, jim byly umístěny hliněné nádoby, hrnce nebo láhve. U několika koster archeologové našli i šperky, jako náušnice z tenkého bronzového proužku. K osobní výbavě patřil nejčastěji železný nůž, dochovaný někdy se zbytkem dřevěné pochvy, a to bez rozdílu, zda mrtvým byl muž nebo žena.²⁵

Závist je místem, které v posledních desetiletích výrazně přispělo k poznání mnoha nových nebo dosud málo známých stránek života 6. – 5. století př. n. l. Rozsáhlé systematické výzkumy tu probíhaly v letech 1963–1989.²⁶

Keltům vděčíme za bezpočet potřeb, které užíváme i dnes. Např. kolo, kalhoty, hrnčířský kruh. Stejně tak některé zeměpisné názvy, a to nejen Boiohaemum, Bohemia, Čechy, pocházejí z doby Keltů. Názvy takřka všech velkých českých řek jsou považovány za keltské: Labe (Elb, Abl), keltské

---

²⁴ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

²⁵ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

²⁶ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

slovo, jehož původ je v indoevropském albh – bílý, čistý. Jizera, blízká příbuzná francouzské řeky Isre, bavorské Isar, nizozemské Ijzer.²⁷ Bystře proudící Mže, keltsky Msa, má obdobu v Korutanech, řeku Miess. Metuje, keltsky Medh, znamená prostřední a Metuje je opravdu prostřední řekou vzhledem k Úpě a Orlici. Haná, jméno řeky i krajiny je odvozeno z keltského Ganna. Řeka Haná totiž přinášela kameny a suť z hor, což bylo nápadné vzhledem k okolní úrodné půdě. Ale nejenom řeky máme původem keltské, ale také názvy hor. Mimo jiné pro Čechy posvátná hora Říp, jejíž keltsko-germánský význam zní „svah, úpatí“. Vrch Oškobrh u Poděbrad, je jméno rovněž keltsko-germánské a znamená Jasanová hora. Pro změnu Jasanový les zase dostaneme, když si přeložíme Ještěd.²⁸

Do dnešní doby žijí potomci Keltů v menšině v Irsku, Skotsku a Bretani, kde později rozvíjeli tuto kulturu a kde udržují keltský jazyk i tradice.

Dodnes častější a obecně používaný název Závist není zcela přesný, neboť katastrálně se jedná o území pod vrchy Hradiště a Šance. Celý areál byl prohlášen v roce 1989 Národní kulturní památkou.²⁹

2.2 Historie spojená se založením kláštera

2.2.1 Zakládající listina

První písemná zmínka o Zbraslavi pochází z archivu benediktinského kláštera v Kladrubech z roku 1115 v jeho zakládající listině.³⁰ V lesnaté krajině na západ od plzeňského hradu (lokalita na Hůrce ve Starém Plzenci) osídlené dosud řídice a nerovnoměrně založil ve 12. století kníže Vladislav I. pro benediktiny klášter.³¹ Tato impozantní, zdálky viditelná stavba leží v západních Čechách jižně od obce Kladruby na vyvýšenině nad řekou Úhlavkou. Do kláštera byli přivedeni mniši jen ze čtyř tehdy existujících

---

²⁷ Místopis [Online] Dostupné z URL: <https://www.keltoi.cz/mistopis> [Cit. 2017-10-07]

²⁸ VESELÝ, Josef. *Toulky českou minulostí*. Praha: Radioservis, [2017]

²⁹ Národní kulturní památky [Online] Dostupné z URL: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/kultura/narodni-kulturni-pamatky> [Cit. 2017-07-07]

³⁰ NOVÁČEK, Karel. *Kladrubský klášter 1115–1421: osídlení - architektura - artefakty*. Plzeň: Scriptorium, 2010, ISBN: 978-80-87271-18-6

³¹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha, Zbraslavská kulturní společnost, 1995

klášterů, a to Ostrovského,³² „Břevnovského,³³ Sázavského³⁴ a Opatovického,³⁵ kde benediktini již svá panství měli. Tito mniši nejstaršího řádu v Evropě, založeného počátkem 6. století, byli ve středověku největším feudálním vlastníkem půdy. I v Čechách patřil Kladrubský klášter mezi vlastníky rozsáhlého panství mnoha vsí, polností, lesů a luk.³⁶

Nejvíce zpráv o vzniku a počáteční historii zbraslavského kláštera nalezneme ve Zbraslavské kronice. Ta byla započata prvním opatem kláštera Otou v r. 1305 po smrti českého krále Václava II. O Otově rodě není mnoho známo, víme jen, že pocházel z Durynska. Na Zbraslav přišel jako novic v r. 1292 a stal se na půldruhého roku opatem, potom však rezignoval a stáhl se do ústraní. Zřejmě se věnoval studiu a přijal pověření k sepisování kroniky. V této práci setrval až do své smrti, která ho zastihla v březnu 1314.³⁷

V torzu zamýšleného díla poté pokračoval mnich a později opat zbraslavského kláštera Petr Žitavský, který byl opatem v letech 1316–1338, a který je považován fakticky za prvního dějepisce kláštera. Jeho „*Kronika zbraslavská*“ je po Kosmově kronice nejdůležitějším historickým pramenem z doby posledních Přemyslovců. Petr Žitavský vedle své mateřštiny ovládal i latinu, některé románské jazyky a pravděpodobně rozuměl i češtině. Byl však nejen zdatným kronikářem, ale poměrně silně se angažoval i v tehdejších

---

³² **Klášter Stětí sv. Jana Křtitele na Ostrově u Davle** patří mezi nejstarší české mužské kláštery. Byl založen knížetem Boleslavem II. z rodu Přemyslovců a mnichy benediktinského řádu zřejmě roku 999 nad soutokem Sázavy s Vltavou, na zhruba tříhektarovém vltavském ostrovu svatého Kiliána.

³³ **Klášter v pražském Břevnově** byl založený v roce 993 Boleslavem II. a opatem Vojtěchem. Původní stavby byly v románském slohu. Krypta kostela z 11. století se zachovala pod barokní bazilikou sv. Markéty. Barokní komplex vznikl postupně v letech 1708–1745 podle projektu Kryštofa a Ignáce Diezenhofera.

³⁴ **Sázavský klášter** je rozsáhlý areál bývalého benediktinského kláštera. Leží v městečku Sázava nad stejnojmennou řekou. V 11. století jej založil svatý Prokop a stal se centrem slovanské liturgie.

³⁵ **Opatovický klášter**, či klášter Opatovice nad Labem bývalý benediktinský klášter v Opatovicích nad Labem. Svůj původní účel přestal plnit v roce 1421, kdy byl vypálen husity.

³⁶ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

³⁷ HRUBEŠ, Josef a Eva HRUBEŠOVÁ. *Pražské domy vyprávějí*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0823-3.

politickém dění a dbal na zvelebování kláštera. Poslední zpráva, kterou ve své kronice zanechal je z února 1338. O rok později zemřel.³⁸

Benediktinský klášter v Kladrubech držel Zbraslav více než sto let. Po roce 1239 přenechali benediktinští mnichové Zbraslav pražskému biskupovi, pravděpodobně Janu III. z Dražic.³⁹ O dalším osudu píše opět Zbraslavská kronika: „...*Potom si král Otakar kdysi podle zvyku zajel lovit do kraje Kamýckého. Poněvadž se mu toto místo zamlouvalo, častěji tam přenocoval v původu biskupa, kterého měl upřímně rád, a protože se zdálo, že jeho častým přenocováním na tom místě biskupské statky, věnoval král se souhlasem biskupovým Pražskému kostelu jiné statky svého království...*“⁴⁰

K převodu majetku tak došlo po méně než 10 letech držby Jana III. z Dražic a po více než 150 letech církevního panství. Tak dostala Zbraslav, byť na krátkou dobu 10 let, světského držitele Přemysla Otakara II., který zde ve stejném roce nechal postavit lovecký dvůr

Listina o tomto převodu Zbraslavi, Záběhlic a Chuchle je datována 3. srpnem 1268.⁴¹

2.2.2 Václav II.

Když se v roce 1283 Václav II. ujal vlády, nezačínala jeho panovnická dráha zcela bez nesnází. Věznění jeho poručíkem Otou Braniborským⁴² na Bezdězu nebo ve Špandavě nedaleko Berlína se podepsalo na Václavově psychickém i fyzickém stavu. Později byl veden inteligentním Závišem z Falkenštejna⁴³, který jej zasvětil do vladařských povinností velmi dobře, ale

---

³⁸ HRUBEŠ, Josef a Eva HRUBEŠOVÁ. *Pražské domy vyprávějí*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0823-3.

³⁹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

⁴⁰ Zbraslavská kronika: *Chronicon aulae regiae*. Praha: Svoboda, 1976. Členská knihovna Svoboda

⁴¹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Praha: Zbraslavská kulturní společnost, 1995

⁴² **Ota Braniborský** (1246–1299), bavorský markrabě, spojenec Přemysla Otakara II., který jej určila jako poručníka pro svého syna Václava II.

⁴³ **Záviš z Falkenštejna** (1250-1290), český šlechtic z jihočeského rodu Vítkovců, pánů u Krumlova, manžel Kunhuty, matky Václava II.

odpor valné většiny šlechty vedl k jeho známé popravě před Hlubokou. Podle dostupných zdrojů musela Závěšova poprava zanechat ve Václavově nitru rozporuplné pocity.⁴⁴

Traduje se, že právě Falkenštejnova poprava přiměla Václava II. ke slibu založit blízko Prahy klášter. A tak se po dalších 13 let se Zbraslav opět dostala do rukou církevních, tentokrát mnichů cisterciáků.⁴⁵

Ve Zbraslavské kronice také čteme: „*Rok vtělení Páně 1291 je to rok věku pana Václava krále dvacátý druhý pan Heindenreich, opat sedlecký, přibrav pana Dětricha, opata ve Valdassích, navštívil krále a připomněl mu slib, který kdysi učinil Bohu o založení kláštera řádu cisterciáckého, aby ho v budoucnu nemohl někdo obviňovat z nedbalosti. Král tedy touže splnit slib, odložil všechny záležitosti svého království a s upřímnou myslí prosil svého pána, aby mu ukázal vhodné místo. Konečně vzav s sebou opaty svrchu jmenované a bratra Konráda⁴⁶, převora sedleckého a jiné spolehlivé muže, vstoupil na loď, aby vyhledal místo podle přání své mysli a dostal se s pomocí plavců po řece obecně zvané Vltava, až do přístavu Ostrova, kde leží klášter černých mnichů⁴⁷, aby si ne tak sám, jako druzí pečlivě prohlédli Ostrov⁴⁸ a po předchozí úvaze usoudili, zda by dostačoval pro klášter řádu cisterciáckého.... A tak když si místo prohlédli, vrátili se na loď a plavíce se po řece dostali se spolu na Zbraslav, kde kdysi postavil král Otakar⁴⁹ lovecký dvůr. Opat pak Dětrich, hned jak vyskočil z lodi a vstoupil do přístavu, jakoby napřed naplněn prorockým duchem, silným hlasem zazpíval, přičemž ho ostatní poslouchali:., Toť bude obydlí mé až navěky, tuť obývati budu, neboť*

---

⁴⁴ Zbraslavský zámek. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zámek/> [Cit. 07-08-2017]

⁴⁵ Zbraslavský zámek. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zámek/> [Cit. 07-08-2017]

⁴⁶ **Opat Konrád** – Konrád z Erfurtu nebo také Konrád Zbraslavský (1247–1329) byl první opat cisterciáckého kláštera na Zbraslavi. Spolu s dalšími 11 bratry cisterciáckého řádu stál u vzniku Zbraslavského kláštera a stal se jeho prvním opatem. Na Zbraslav přišel ze Sedleckého kláštera, kde byl převorem.

⁴⁷ **Černými mnichy** byl nazýván řád benediktinů

⁴⁸ **Ostrov** – klášter v městysi Davle, které leží na soutoku Vltavy a Sázavy. Dnes jsou patrné jen zbytky základů kláštera na ostrově nepřístupném ze břehu.

⁴⁹ **král Přemysl Otakar II.** (1233? - 1278)

jsem sobě toto oblíbil. “⁵⁰ Když tedy bylo všechno řádně provedeno, vrátili se opatové na místo a s pomocí řeholníků upravili tam jakžtakž obydlí pro pohodlí mnichů, kteří měli přijít…….A samo místo, které se dosud jmenovalo Zbraslav i pro stálou památku svého jména změnu jméno Síní královskou - Aula Regia. Potom se začala slavnostní mše a v ten den nastolení byl od pana Tobiáše, biskupa pražského, vysvěcen opat zbraslavský a jinými dvěma opaty, totiž ze Žďáru a ze svaté Koruny. Stalo se to Léta Páně 1292 je to dvacátý druhý rok pana Václava, tento den připadl na den 20. dubna. “ ⁵¹

Cisterciácký řád hlásající askezi a manuální práci vznikl jako odpověď na zesvětštělý způsob klášterního života na přelomu 11. a 12. století, který neodpovídal původním ideálům mnišství. Roku 1098 odešlo několik zbožných mnichů z burgundského benediktinského kláštera Molesme.⁵² Na odlehlém a opuštěném místě při staré římské silnici založili nový klášter podporující reformu mnišského života. Jménem nového kláštera, který byl latinsky nazván Cistercium, byl poté označován celý nový řád vycházející z původní řehole sv. Benedikta, jehož heslem bylo: „*Ora et labora!* (Modli se a pracuj!)“ ⁵³

Členové kláštera se většinou zabývali ekonomikou, z jejichž výtěžků udržovali konvent a své novice na studiích. Ve středověku opisovali náboženské knihy nebo se věnovali hudbě, výtvarnému umění a písemnictví. Cisterciáci vychovávali svůj dorost v klášteře a po 4 letech studií byli novicové vysvěceni na kněze. Konvršové byli lidé nestudovaní a neznalí latinského jazyka. Pro klášter vykonávali řemeslné práce. Pro správu panství měl klášter civilní úředníky: hejtmana, purkrabího, polesného, mimo ně měl i své řemeslníky (kováře, truhláře, řezníka, lazebníka atd.). Klášter pamatoval i na chudé. Byl

---

⁵⁰ *Zbraslavská kronika: Chronicon aulae regiae*. Praha: Svoboda, 1976. Členská knihovna Svoboda kap. XXXVI

⁵¹ *Zbraslavská kronika: Chronicon aulae regiae*. Praha: Svoboda, 1976. Členská knihovna Svoboda

⁵² **Molesme** - benediktinský klášter v burgundské vsi Molesme v departementu Côte-d'Or založen roku 1075 Robertem z Molesme

⁵³ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0385-3.

pohostinný k častým procesím a hostil i pocestné přijíždějící z jižních Čech do Prahy, kteří uvázli na silnici u Lahovic a Chuchle, která byla často zaplavována.⁵⁴

Rozhodnutí věnovat klášter tomuto řádu mělo ale pravděpodobně s pokáním Václava II. málo společného. Tento řád byl znám jak vysokou vzdělaností bratří, tak schopnostmi plnit diplomatické úkoly, a to inteligentnímu mladému králi jistě velmi imponovalo. Navíc řád působil v Čechách již v Plasech, Oseku a Sedlci a službu královské moci již prokázal.⁵⁵

V srpnu 1292 vydal Václav zakládající listinu kláštera Zbraslavského, obdaroval klášter nadmíru bohatě a vymínil si toto místo pro poslední odpočinek svůj i dalších Přemyslovců. Václav II. nazval toto místo *Aula Regia (Síň královská)*. Příchozí mniši se prozatím usadili v nedalekém loveckém dvorci, který dostali darem od krále. První budovanou stavbou byl opatský dům, jehož stavba byla ukončena v r. 1296.⁵⁶ Zbraslavský chrám Nanebevzetí Panny Marie patřil v gotickém období k největším v Čechách. Stavba byla bazilikálního typu, trojlodní, s přistavovanou čtvrtou boční lodí podobně jako v klášteře ve Zlaté Koruně, kde je klášterní kostel architektonicky nejbližší tomu zbraslavskému. Měl strohý obdélníkový obvod s pravoúhlou apsidou lemovanou věncem kaplí, tvořenými pěti stranami osmiúhelníku oddělenými od sebe silnými příčnými zdmi. V průčelí příčné lodě byl portál, který zde sloužil jako brána mrtvých. Nešlo jen o obvyklý hlavní vchod ani východ z konventu na hřbitov, ale o bránu z vnějšího světa do místa věčného odpočinku. Reprezentativnost vchodu byla dána tím, že pohřby králů byly stejně slavnostní jako jejich korunovace či svatby. Délka kostela byla asi 100 m při srovnání s kostelem sedleckým, který je dlouhý 95 m.⁵⁷ Tímto se zbraslavský chrám řadí k tehdejším největším

---

⁵⁴ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

⁵⁵ *Zbraslavská kulturní společnost* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-15-2017]

⁵⁶ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

⁵⁷ *Chrám panny Marie* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

kostelům v Čechách. Jako stavební materiál byl použit pískovec a opuka. Pískovec se těžil mezi Lochkovem a Slivencem. Při opravě kostela v nedalekých Mokropsech byly v roce 1850 v jeho báni objeveny uschované plány i nákres původní podoby zbraslavského chrámu.⁵⁸

2.2.3 Pohřebiště panovníků

Chrám Panny Marie budovaný pro účely posledního odpočinku členů panujícího rodu sloužil dvěma dynastiím českých panovníků jako pohřební kostel. Na východní straně ke kostelu přiléhal hřbitov, na němž stál sloup s věčným světlem. Hřbitov sloužil k poslednímu odpočinku cisterciáckých mnichů a poddaných kláštera.⁵⁹ S úmrtím a pohřbem krále Václava II. byla založena tradice spojená s tímto místem. V chrámu byli pohřbeni, kromě 15 členů těchto královských rodin, i dobrodinci kláštera z řad duchovní i světské šlechty. Nalezl se i náhrobek opata Konráda.

Jako pohřebiště však sloužil zbraslavský chrám jen něco málo přes sto let, v letech 1305-1419.⁶⁰ Nebyli tu pohřbíváni pouze příslušníci královské rodiny, ale i lidé méně vznešení, šlechta, pražští měšťané a samozřejmě také řeholníci a služebníci kláštera.⁶¹

Václav II. zemřel 21. června 1305, pohřeb se odehrál v závěru června a popis smutečního obřadu přináší Zbraslavská kronika.⁶² Uvádí, že po skonu oblékli panovníka do korunovačního roucha a na hlavu vsadili zesnulému korunu, přidali také žezlo, jablko a navlékli prsten. Upravené ostatky zůstaly vystavené v místnosti s drahocennými látkami, přičemž se jednalo o komnatu

---

⁵⁸ *Chrám panny Marie [Online]*. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

⁵⁹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁶⁰ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁶¹ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterciáckého řádu v Čechách 1142-1420*, Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0385-3.

⁶² DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

staroměstského domu zlatníka Konráda, kde Václav II. zemřel.⁶³ Kronikář uvedl, že král před smrtí určil, kdo bude sloužit jednotlivé mše a byl to právě cisterciácký opat Konrád ze Zbraslavi a bývalý důvěrník krále, který měl celebrovat první mši. Smuteční průvod, který směřoval na Zbraslav, se posléze vydal z domu zmíněného zlatníka, který se nacházel poblíž Juditina mostu v domě sv. Klimenta.⁶⁴ V odpoledních hodinách následovalo za přítomnosti Václava III. převezení ostatků lodí na Zbraslav, kde je již očekávali kněží. Na závěr bylo Václavovo tělo i s odznaky královské moci uloženo do hrobky, panovník zůstal oblečen do korunovačního roucha. Původní kamennou skulpturu, vlastní hrob překrytý náhrobním kamenem s ležící figurou krále, nechala později vyměnit Eliška Přemyslovna za kovovou. Hrobka Václava II. se nacházela na nejčestnějším místě uprostřed chrámu před hlavním oltářem.⁶⁵

Během svého trvání se stal Zbraslavský klášter předním pohřebištěm dvou dynastií českých panovníků a jejich rodin, které předčila až katedrála sv. Víta. Jednotlivé hroby umístěné v chóru měly ve výši podlahy náhrobní desky a některé zřejmě i umělecké náhrobky. První písemná zmínka o souboru kosterního materiálu vneseného z královského pohřebiště se objevila roku 1671 a roku 1824 byly pozůstatky zapsány do farní pamětní knihy.⁶⁶

---

⁶³ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

⁶⁴ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

⁶⁵ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

⁶⁶ *Pohřebiště Přemyslovců* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zamek/> [Cit. 07-07-2017]

Z královské rodiny zde byli původně pohřbeni tito členové: ⁶⁷

r. 1297	Jan (1295-96) a Guta nebo také Jitka (1293-94) - děti Václava II. (ostatky přeneseny)
r. 1296	Anežka (1289-1296) - dcera Václavy II. a Guty Habsburské (ostatky přeneseny)
r. 1305	král Václav II. (1278/83-1305)
r. 1320	Otakar (1318-1320) - druhorozený syn Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny
r. 1322	Markéta (1296-1322), dcera Václava II. a Kunhuty Habsburské s novorozeným třetím synem Mikulášem (1322)
r. 1324	Eliška (1323-1324) – dcera Jana Lucemburského
r. 1326	král Václav III. (1289-1306) ostatky převezeny po 20 letech z Olomouce r. 1326
r. 1330	Eliška Přemyslovna (1292-1330) - manželka Jana Lucemburského
r. 1341	Markéta (1313-1341) - dcera Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny
r. 1386	Johana Bavorská (1356–1386) - první manželka Václava IV.
r. 1419	král Václav IV. (1361-1419)

Tabulka 1 Pohřbení členové královských rodin

Poslední panovník pochovaný v královském pohřebišti byl Václav IV. Ten zemřel v srpnu roku 1419.⁶⁸ Plánované slavnostní obřady nebylo možné uskutečnit pro začínající husitské nepokoje. Královo tělo bylo tajně

---

⁶⁷ Tabulku upravila a rozšířila autorka DP podle PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996

⁶⁸ DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

převezeno ze Svatovítského chrámu na Zbraslav v září téhož roku. Král zde v klidu odpočíval necelý rok. 10. srpna 1420 husité napadli Zbraslavský klášter, kteří při svém počínání nebrali ohled na pohřebiště králů, které dnes v původní podobě neexistuje.⁶⁹

Husitské bouře, pohroma třicetileté války i barokní přestavba kláštera pohřbily stopy kdysi tak slavného chrámu pod úroveň dnešního terénu. Pozůstatky mrtvých se tak dávno obrátily v prach a jen díky mnichům cisterciáků byly zachovány a pietně schovávány některé zbytky koster posledních Přemyslovců.⁷⁰

V zachovalém kostele sv. Jakuba Staršího byla zhotovena socha Jana Štursy, znázorňující Přemysla Oráče, který se opírá o kmen stromu, v jehož koruně byly vystaveny lebky Václava II., Elišky Přemyslovny a údajně i Václava III. Sporý zbytek ostatků byl uložen v podstavci sochy. Pozůstatky byly v r. 1990 vyzvednuty a po dlouhodobém antropologicko-lékařském průzkumu, který provedl tým v čele s MUDr. Emanuelem Vlčkem, byly všechny znovu nalezené ostatky znovu vloženy do olověných truhlic.⁷¹ Dne 23. 6. 1991 za přítomnosti předních představitelů státu a vysokého kléru pak byly zapečetěné uloženy v nově zbudované hrobce. Poklonit se přišla široká zbraslavská veřejnost.

2.2.4 Eliška Přemyslovna

Královně Elišce Přemyslovně (1292–1330) se po smrti svého otce Václava II. stali oporou někteří rádci a přátelé jejího otce. Mezi nimi poskytovali záštitu především zbraslavští cisterciáci v čele s opatem Konrádem.⁷²

---

⁶⁹ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

⁷⁰ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁷¹ PONDĚLÍČEK, František. Václav II., zakladatel kláštera, *Zbraslavské noviny*, 7/2005. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mč-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-07-15]

⁷² *Eliška Přemyslovna*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/osobnosti> [Cit. 08-07-2017]

Největší útočiště však našla Eliška u své tety Kunhuty (sestry krále Václava II.), abatyši Svatojiřského kláštera, která patřila k významným představitelkám ženského náboženského hnutí. Kunhuta měla možnost formovat Eliščinu výchovu, jelikož Eliška vyrůstala v její blízkosti. Budoucí královna dosáhla v r. 1304 podle kanovnického i českého práva dospělosti a měla tak nárok na vlastní dvůr. Nadále však žila v dosahu Kunhutiny zbožnosti.⁷³

V nadcházejícím období přetrvávaly rozbroje mezi panstvem a patriarchátem a vyvolávaly nespokojenost všech vrstev obyvatelstva. Neúnosná míra vydírání klášterů, zvláště pak cisterciáckých, přimělo představené, v čele s opatem zbraslavským a sedleckým, k řešení této situace. Zde měla nejdůležitější místo zaujímat právě Eliška Přemyslovna, předurčená královna a manželka českého krále. Eliška pokládala za svou povinnost pro záchranu otcova dědictví vystoupit proti škodícímu Jindřichu Korutanskému.⁷⁴

Roku 1309 byl sjednán přístup zbraslavského opata Konráda k Jindřichu VII.⁷⁵ Důvěrný hovor o budoucnosti Českého království probíhal za přítomnosti Petra Žitavského, tehdy Konrádova kaplana. Výsledkem rozhovorů bylo prohlášení Jindřicha VII., ve kterém uznal práva Elišky Přemyslovny k českému trůnu. Potvrdil zachování veškerých práv a svobod Českého království, pokud zvolí Češi za krále jím určenou osobu. Po složitých jednáních byl určen za manžela Elišky Přemyslovny Jan Lucemburský. Slavnostní korunovace se konala 7. února 1311. Po svém manželovi byla ozdobena korunou i Eliška, vlastní nositelka dědického přemyslovského odkazu.⁷⁶

---

⁷³ *Eliška Přemyslovna*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/osobnosti> [Cit. 08-07-2017]

⁷⁴ *Eliška Přemyslovna*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/osobnosti> [Cit. 08-07-2017]

⁷⁵ **Jindřich VII.** (1457-1509), lucemburský hrabě a císař Svaté říše římské, otec krále Jana Lucemburského

⁷⁶ *Eliška Přemyslovna*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/osobnosti> [Cit. 08-07-2017]

Ve svém poměrně komplikovaném životě nacházela zastání kromě jiných i u zbraslavských opatů, Konráda a Petra Žitavského, kteří působili jako diplomaté na královském dvoře. Tady byla královnina dlaň v mezích možností vždy štedřejší než jinde. Roku 1329 dala rozšířit chrám Panny Marie na jižní straně o devět kaplí s oltáři.

Svůj pohnutý život skončila poslední Přemyslovna na den sv. Václava. Dne 28. září roku 1330, v domě probošta Jana na Vyšehradě úplně poražena v zápase o udržení přemyslovské moci, odloučena od svých dětí a opuštěna manželem. Z celé její rodiny ji přišla k hrobu doprovodit snad jen sedmnáctiletá dcera Anna. Pochována byla po boku svého otce na Zbraslavi.

77

Tři roky po smrti své matky Elišky Přemyslovny kralevic Karel, budoucí císař Karel IV. po návštěvě své sestry Markéty odjel z Landshutu, sídla vévody Jindřicha Dolnobavorského.⁷⁸ V posledním týdnu měsíce října roku 1333 se navracel se svým doprovodem po dlouhé době odloučení domů, do Čech. Podle dostupných pramenů patřila první zastávka před vstupem do Prahy Zbraslavskému klášteru, kde odpočíval jeho děd i jeho matka.⁷⁹ Bylo téměř symbolické, že mladý princ se vracel do rodné země jako okázalý představitel politického odkazu a tužeb své matky, hrdé a nekompromisní zastánkyně prastaré dynastie Přemyslovců. Legenda vypráví, že se zprvu zastavil nad Zbraslavským klášterem v místech, kde dnes na tuto památku stojí vyhlídkový altán, Karlův stánek.

Ve starých čítankách byla rozsáhlá báseň K. V. Raise „*Návrat do vlasti*“, které se děti ve školách učily z paměti a která začínala takto:

*„Tlupa jezdců hvozd projevši tmavý
na vrcholku stojí nad Zbraslaví
po čarovném hledíc okolí.*

---

⁷⁷ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁷⁸ **Jindřich Dolobavorský** (1305–1339), bavorský vévoda, spojenec českého krále Jana Lucemburského

⁷⁹ *Domy a stavby* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

*Patří jezdcí po krajině krásné.
Vlídne oko cizích pánů žasne
povltavským hledíc údolím... “⁸⁰*

2.2.5 Vzestup a pád kláštera

Po smrti Václava II. vrcholilo rychlé tempo výstavby kláštera, k jehož utlumení došlo až po smrti Václava III., v roce 1306 a v letech morové rány kolem roku 1318. Při kostele Panny Marie bylo vybudováno 9 kaplí a před rokem 1311 vznikla i klášterní nemocnice, snad za kostelem sv. Jakuba Staršího, před kterým byl také hřbitov.⁸¹

Sem se stahovala voda ze tří pramenů z dnešního lesoparku Belveder a vedla až do klášterní zahrady, do velké nádrže, která byla uprostřed ambitu. Velké stavební dílo byl i vodovod, který byl dokončen ještě za opata Petra Žitavského.⁸²

V další výstavbě bylo pokračováno zásluhou Elišky Přemyslovny v letech 1329–1333. Dalším zlatým obdobím Zbraslavského kláštera byla doba vlády Karla IV. Roku 1350 potvrdil výsady kláštera a přivtělil k němu mnoho přilehlých vesnic a osvobodil klášter od daní. V té době měl klášter 300 mnichů, kteří důsledně plnili poslání řádu, což přineslo rozkvet pro celou Zbraslav. Po smrti Karla IV. v r. 1378 postupně pomasla i sláva Zbraslavského kláštera.⁸³

Krutou ranou pro klášter i celou Zbraslav bylo období husitských bouří. V době, kdy husitská revoluce přecházela do vojenské fáze, mniši v předtuše věcí zlých klášter opustili, když předtím některé vzácné knihy a další cenné věci ukryli na dnešním hradě Karlštejně. 10. srpna 1420 byl klášter a kostel

---

⁸⁰ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁸¹ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

⁸² PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁸³ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zámek/> [Cit. 07-08-2017]

husity skutečně vydrancován a zapálen.⁸⁴ Ušetřeny nezůstaly ani kosterní pozůstatky českých panovníků a jejich rodinných příslušníků. Mniši se sice později do rozvalin kláštera vrátili, dokonce provedli i nejnútnejší opravy, přesto byl klášter v žalostném stavu a nemohl se probudit do dřívějšího života.

Tento neutěšený stav pokračoval až do doby, kdy se na stavu zbytků kláštera i celé Zbraslavi podepsala třicetiletá válka, kdy Zbraslaví několikrát prošla vojska obou bojujících stran. V roce 1611 se přes Zbraslav převalilo pasovské vojsko a rok na to 1612 zase uherské vojsko.⁸⁵

V roce 1631 vtrhli do Čech Sasové. Na Zbraslavi se opevnili a klášter značně poškodili. Švédský generál J. G. Baner 23. září vypudil ze Zbraslavi císařské vojsko generála Hatzfelda, který měl na Zbraslavi ležení se svým vojskem od konce května. Po ústupu císařských vojsk nechal generál Baner Zbraslav na několika místech zapálit. Celá Zbraslav a okolní vesnice lehly popelem. Jedině klášterní budova byla zachráněna; ze Zbraslavi zbylo pouze jméno. Když Švédové dobývali v roce 1648 Prahu, tak současně plenili i pražské okolí. Na Zbraslavi zničili nejlepší klášterní stavení, dva dvory a sedm vesnic v jejím okolí.⁸⁶ Proti vpádu Švédů se bránila Praha i její okolí. Na Zbraslavi přes řeku Vltavu postavili Švédové most, ale zbraslavští poddaní jej zničili. V odvetu za to Švédové zničili úrodu na polích, sebrali všechn dobytek a pobíjeli bezbranné. Mnozí utekli do lesů, kde svůj život zachránili jen za velmi těžkých podmínek.

Po skončení dlouhodobých válek byl konvent klášterní znovu vystavěn a 3. června 1732 obsazen mnichy.⁸⁷

---

⁸⁴ Kronika Zbraslavi, Ferdinand Froněk, retrospektivní zápis [Online]. Dostupné z URL: <http://www.mc-zbraslav.cz/historie/obecni-kronika> [Cit. 07-08-2017]

⁸⁵ HRUBEŠ, Josef a Eva HRUBEŠOVÁ. *Pražské domy vyprávějí*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0823-3.

⁸⁶ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

⁸⁷ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

2.2.6 Další osudy kláštera

Lepším obdobím pro klášter byla léta 1650–1654 za opata Jakuba III. Ten dal opravit a rozšířit kapli patřící k loveckému dvorci. V pozdější době, za opata Wolfganga Lochnera, na přelomu 17. a 18. století, byla započata stavba nynějšího konventu, a to podle projektu architekta Santiniho⁸⁸. Po Santiniho smrti v r. 1723 ve stavbě kláštera pokračoval F. M. Kaňka⁸⁹, na výzdobě se podílel například V. V. Reiner.⁹⁰

Snad největšího vrcholu dosáhl pak klášter ve druhé polovině 18. století, kdy byl silný nejen politicky, ale i ekonomicky. Byl zde zřízen nový rozsáhlý pivovar, který dodnes stojí v téměř nezměněné podobě. Pivo se v něm už od roku 1951 nevaří, ale zato sloužil dlouhá léta pro zpracování léčivých rostlin. V současné době již tato výroba zrušena.⁹¹

V r. 1785 císař Josef II. klášter zrušil, a tak po téměř 500 letech končí velká etapa života Zbraslav, kdy zde sídlil řád cisterciáků. Kostel Panny Marie byl definitivně zbourán a jeho základy zavezeny. Na postavení nového kostela nebylo již prostředků ani snahy.

Pokud se týká pojmenování *Aula Regia*, měl její zakladatel snad na mysli zejména prostory, kde odpočívali králové – v královské síni, tedy reprezentační místo mrtvých, a ne živých králů či opatů.⁹²

---

⁸⁸ Jan Blažej Santini – Reichel (1677–1723), český barokní architekt italského původu

⁸⁹ F. M. Kaňka (1674–1766), český barokní architekt

⁹⁰ V. V. Reichel (1689–1743), jeden z nejvýznamnějších českých malířů vrcholného baroka

⁹¹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996

⁹² PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996

2.2.7 Hospodářský rozkvět Zbraslavi

Prostory zrušeného kláštera byly postupně náboženským fondem pronajímány zájemcům z řad průmyslníků. Prvním z nich byl belgický podnikatel Sauvaigne, který už v roce 1787 zahájil po nutných přestavbách konventu výrobu cukru.⁹³

Výrobě se dařilo a zbraslavský cukrovar patřil po řadu let k nejvýznamnějším v celém Rakousku. V době napoleonských válek, které měly vliv na dovoz cukrové třtiny, byly na Zbraslavi poprvé úspěšně průmyslově využity dosud nesmělé pokusy vyrábět cukr z řepy. Tato zásluha ale už patří Antonínu Richterovi, který cukrovar a pozdější chemickou výrobu vedl.⁹⁴

V roce 1825 zakoupil celé zbraslavské panství kníže Oettingen – Wallerstein,⁹⁵ za jehož působení se celá Zbraslav hospodářsky pozvedla. I když byl cukrovar později pro různé obtíže uzavřen, v jeho prostorách byla vybudována rozsáhlá chemická továrna, kde se vyráběla řada produktů, jako kyselina sírová, solná i dusičná, mýdlo, potaš, ale také svítoplýn.

Snaha o prosperitu přivedla majitele panství k založení průmyslové školy. Ta vznikla jako první v Čechách i v Evropě v roce 1835 a doporučením *Jednoty pro pozvednutí průmyslu v Čechách* se stala vzorem pro zakládání dalších průmyslových škol na našem území.

Tuto školu, ve které se vyučovalo českým jazykem, financoval veškerým nákladem majitel panství. Budovu zdobil knížecí erb s nápisem „*Škola kreslířská*“ a určitou dobu byla provozována v prostorách zámku. Výuka probíhala vždy v neděli, kdy mezi 8. a 10. se vyučovaly počty a měřičství

---

⁹³ *Stručný popis historie*. [Online]. Dostupné z URL:

<http://www.zbraslavhistorie.info/zbraslav/> [Cit. 07-10-2017]

⁹⁴ *Kronika Zbraslavi*, Ferdinand Froněk, retrospektivní zápis [Online]. Dostupné z URL:

<http://www.mc-zbraslav.cz/historie/obecni-kronika> [Cit. 07-08-2017]

⁹⁵ **Kníže Oettingen Wallerstein** (1793-1842), bavorský šlechtic Bedřich Kraft, pán z Hohenbaldernu a Socternu

a mezi 10. a 12. rýsování a kreslení. Žáků bylo zpočátku kolem 30, později se jejich počet snížil, a tak v roce 1853 jich zůstalo pouhých 6.⁹⁶

Později se škola přestěhovala do domku č. p. 20, kde až do r. 2002, kdy Zbraslav zasáhly ničivé povodně, sídlila známá zvonařská dílna pana Rudolfa Manouška.

Dne 9. prosince 1910 koupil zbraslavské panství průmyslník Cyril Bartoň⁹⁷ z Dobenína za 4 550 000 rakouských korun.⁹⁸

Po zakoupení se Bartoň rozhodl provést v roce 1911 úpravy panství. Za tímto účelem oslovil architekta Dušana Jurkoviče, který restauroval prelaturu původně vystavěnou v roce 1739, kde navrhl vnitřní úpravy a úpravy fasády. Déle opravil a zvětšil pivovar. Avšak největší rekonstrukci potřeboval konvent, v jehož hlavní části se 14. sály byla provozována továrna a sklepy byly používány jako lednice pro pivovar. Započatá přestavba původních staveb kláštera na zámek trvala do r. 1926 včetně přestávky způsobené I. světovou válkou.

Cyril Bartoň v průběhu rekonstrukce konventu požádal sochaře J. V. Myslbeka o návrh pomníku s možností uložení zbylých lebek a ostatků zakladatelů kláštera. Myslbeka zhotovil návrh, ale k jeho realizaci nedošlo z důvodu sochařovi smrti. Bartoň poté požádal J. Štursu o zhotovení nového návrhu. Ten provedl pomník z opuky s motivem Přemysla Oráče stojícího u stromu, v jehož koruně byly schránky pro ostatky.⁹⁹

Dne 1. října 1925 byl pomník postaven a umístěn v kostele sv. Jakuba. 3. června 1926 sem byly slavnostně uloženy lebky příslušníků rodu Přemyslovců. Zbytky koster byly uloženy v podstavci pomníku. Aktu se zúčastnilo mnoho církevních i světských hodnostářů, obrovská byla i účast ze

---

⁹⁶ *Školství* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/různé/> [Cit. 07-10-2017]

⁹⁷ **Cyril Bartoň – průmyslník** z Náchoda, který byl povýšen do šlechtického stavu s přídomkem z Dobenína

⁹⁸ *Zbraslavský zámek*. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/zámek/> [Cit. 07-10-2017]

⁹⁹ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Historie Zbraslavi, Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

strany zbraslavské veřejnosti. Lebky do schránek ukládal Cyril Bartoň se svým synem Josefem. Bartoňové jsou posledními vlastníky zámku a tuto cennou kulturní památku zachránili od úplné zhouby.

Cyril Bartoň z Dobenína byl za zásluhy o rozkvet Zbraslavi v roce 1927 jmenován čestným občanem. Dodnes nápis na nádvoří bývalého kláštera hlásá: „*Co průmysl zničil, průmyslník Cyril Bartoň obnovil.*“¹⁰⁰ Po r. 1989 byla nemovitost v restituci navracena potomkům Cyrila Bartoně. V roce 1995 byl zbraslavský zámek zapsán na Seznamu národních kulturních památek.

V současné době je pro veřejnost příležitostně přístupný jen kostel sv. Jakuba Staršího a okolní zahrady. Ostatní budovy jsou v soukromém užívání a pro veřejnost nepřístupné.

2.2.8 Národní galerie

Bezpochyby za zmínku stojí osudy Národní galerie v zámeckých prostorách. V roce 1940 nabídl Bartoň prostory opraveného konventu zdarma propůjčit Národní galerii k expozici bohaté sbírky českého i světového barokního umění a umění 19. století. Jenže z těchto prostor se galerie netěšila dlouho. V prostorách se usídlila nacistická mládež a později ranění nacisté. Hned po osvobození v r. 1945 Národní galerie sbírky obnovila a proudy návštěvníků přicházely shlédnout nádherná díla českých i zahraničních umělců.¹⁰¹

V roce 1952 byla zrušena expozice barokního umění a nahrazena samostatnou expozicí českého sochařského umění 19. a 20. století. Plastická díla byla umístěna nejen v interiérech, ale také v prostorách zámeckého parku. Základem expozice mělo být dílo Štursova a Myslbekovo. V zámeckém parku se nacházela (a v současné době opět nachází) zmenšená jezdecká socha sv. Václava, nám tak dobře známý symbol Václavského náměstí v centru Prahy.

---

¹⁰⁰ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Historie Zbraslavi, Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

¹⁰¹ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Historie Zbraslavi, Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

Bartoňové z Dobenína pronajali navrácenou budovu, ve které byly umístěny sochařské sbírky Národní galerie do roku 2009. Po ukončení působení Národní galerie přišla Zbraslav o svou prvořadou pozoruhodnost, o místo, které sem přitahovalo návštěvníky nejen Prahy, ale i z jiných míst naší republiky. Výjimkou nebyli ani zájezdy z ciziny.

3. CECHY A ŘEMESLA

Řemeslné podnikání bylo v tehdejší době vázáno na cechovní zřízení. Jako v jiných městech, tak i na Zbraslavi se slučovali řemeslníci v cechy čili pořádky. V 18. století zde podle dostupných zdrojů sídlily cechy: řeznický, krejčovský, zednický, hrnčířský, ševcovský, mlynářský a cech řečený obecný neboli *rejchcech*, v němž se soustředili mistři různých dalších řemesel, jako např. zámečník, kolář, bečvář.¹⁰² Cech míval sídlo neboli *herberk* u staršího cechmistra nebo v hospodě. Tam se mistři několikrát do roka sešli, aby rokovali o spolkových záležitostech, povýšili tovaryše do svých řad atd..¹⁰³

Činnost cechů se vztahovala na poměry trhové, na ochranu členů apod. Na veřejnosti vystupovali členové cechů hromadně. To bylo například při církevních a světských slavnostech, a tehdy, když vyprovázeli své členy na poslední cestě. Každý cech měl svou korouhev, své pláště, štíty a příkrov, kterým pokrývali rakev s nebožtíkem.¹⁰⁴

Od dávných dob byla na Zbraslavi domovem výroba proutěného zboží. Již v r. 1654 se uvádí: „...že Matouš Liška v chalupě zvané „*snopáčková*“ proutí kupuje a nůše plete.“¹⁰⁵ Téměř v každém stavení se nalézala zásoba připravených vrbových proutků, z nichž obyvatelé, včetně žen a dětí pletli koše, košatiny k vozům, dětské kolébky jakožto i zboží ozdobné. K výbavě nevěsty či k přínosu ženicha náležel obvykle i příslušný počet otepí proutí.

---

¹⁰² Kronika Zbraslavi, Ferdinand Froněk, retrospektivní zápis [Online]. Dostupné z URL: <http://www.mc-zbraslav.cz/historie/obecni-kronika> [Cit. 07-08-2017]

¹⁰³ *Řemesla* [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-10-2017]

¹⁰⁴ Kronika Zbraslavi, Ferdinand Froněk, retrospektivní zápis [Online]. Dostupné z URL: <http://www.mc-zbraslav.cz/historie/obecni-kronika> [Cit. 07-08-2017]

¹⁰⁵ NYPLOVÁ, Zdeňka. Cechy a řemesla. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

Slavné doby košíkářské už dávno minuly, přesto však tuto tradici alespoň připomíná jedna ze zbraslavských ulic.¹⁰⁶

3.1 Zvonařství

Starobylý barokní domek v přímém sousedství Krňova (slepé rameno Berounky) má pro Zbraslav dvojí zajímavé prvenství. V 19. století hostil první průmyslovou školu a v témže století byla v jeho prostorách jediná zvonařská dílna na území Čech.¹⁰⁷

Prastarý rod Manoušků předával tajemství lití zvonů z pokolení na pokolení. Celý výrobní proces od přípravy kovů získaných sběrem, z nichž každý sebemenší kousek musí projít zkouškou ryzosti, dále určení správného poměru slitiny mědi a cínu, to vše vyžadovalo a stále vyžaduje dlouhodobou a trpělivou práci.¹⁰⁸

Častým návštěvníkem zvonařské dílny byl herec Karel Höger. Mistr Manoušek má zachycený záznam jeho projevu, který je výrazem úcty a obdivu k prastarému umění. Tuto řemeslnou zručnost opěvoval také spisovatel Vladislav Vančura ve svém díle *Zvony mého kraje*.

Zvonařská dílna si zaslouží při zmínce o řemeslech mnohem více prostoru, tak aspoň zlomek historie tohoto rodu, který se živí zvonařstvím už přes 100 let a který naší zemi svým uměním reprezentuje po celém světě.

První z rodiny, kdo se zabýval zvony a vším, co s nimi souvisí, byl Rudolf Manoušek starší, který již v r. 1911 získal cenu za své zvony na *Výstavě české výroby* v Brně. Brzy po 1. světové válce se mu podařilo zařadit se svou kvalitou zvonů mezi tehdejší nejvyhledávanější zvonařské firmy. V r. 1926 sestavil R. Manoušek unikátní zvonkohru pro *Krajinskou výstavu* v Pelhřimově. Čtrnáct zvonů tehdy hrálo kromě lidových písní také

---

¹⁰⁶ NYPLOVÁ, Zdeňka. *Cechy a řemesla. Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

¹⁰⁷ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Historie Zbraslavi, Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977

¹⁰⁸ BRŮHOVÁ, Daniela. Host do domu, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě - praha zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

československou hymnu. Ve 30. letech vynalezl tento zvonař nový, mnohem jednodušší systém elektrického zvonícího zařízení, který si dal v r. 1932 patentovat a nainstaloval ho k největší české zvonkohře, která čítala 10 zvonů o celkové váze 8 tun.¹⁰⁹

V roce 1967 založil jeho syn Rudolf Manoušek mladší novou zvonařskou dílnu právě na Zbraslavi. Mimo tvorby zvonů nových se společně se svou ženou věnoval také jejich restaurování. První takovou velkou zakázkou byla zvonkohra pražské Lorety¹¹⁰.

Současným pokračovatelem rodu je Petr Rudolf Manoušek. Po r. 1989 vznikla samostatná firma *Zvonařství – Manoušek*. Od té doby uskutečnilo zvonařství nesčetné množství zakázek a v r. 1992 bylo přijato do Společenství evropských zvonařů, kde každou zemi zastupuje jediná firma. U příležitosti akce *Praha – hlavní město kultury 2000* byl přijat projekt stavby první české mobilní zvonkohry. Samotný nástroj představuje pro laika podivuhodnou změř pák, lanek, převodů, kladívek a hlavně 57 zvonů o celkové hmotnosti 4 950 kg. Například největší zvon váží 860 kg. Celá zvonkohra a klaviatura je při transportu umístěna na podvozku tahače nákladního automobilu, takže vše dohromady představuje úctyhodných 12 tun.¹¹¹

4. ZBRASLAV V ROZKVĚTU 18. A 19. STOLETÍ

V polovině 19. století se Zbraslav stala sídlem okresních úřadů, a to pochopitelně vedlo ke značnému rozkvětu Zbraslavi i okolí. Rozvojem dopravních cest – nových silnic, železnice, paroplavby, ale také přemostění Vltavy – se Zbraslav nebývale přiblížila ku Praze.

Blízkost Prahy přiváděla nové stavebníky a zadavatele staveb, kteří toužili trávit volné chvíle v klidném prostředí. Prostory mezi připojenými obcemi

---

¹⁰⁹ BRŮHOVÁ, Daniela. Host do domu, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě - praha zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹¹⁰ **Loreta** – název pochází od italského poutního místa, kde se nachází Santa Casa neboli Svatá chýše, domek, který původně obývala Panna Marie v Nazarethu

¹¹¹ BRŮHOVÁ, Daniela. Host do domu, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě - praha zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

Záběhlíce a Žabovřesky z roku 1924 skýtaly vhodné stavební pozemky. V těchto místech stojí celá řada stavebně zajímavých domů, které svědčí o vysokém profesním citu stavitelů i majitelů.¹¹²

Na Zbraslav přijíždělo stále více pražských i venkovských obyvatel nejen na výlet, ale také na letní byty. Ze známých osobností Vítězslav Hálek, který má na Závisti pomník, Miroslav Tyrš, J. R. Vilímek či Jan Otto, který po sobě zanechal honosnou, dodnes udržovanou vilu. V pozdější době to byla herečka Jiřina Štěpničková, herec Saša Rašilov nebo spisovatel Vladislav Vančura, kteří si Zbraslav tak oblíbili, že zde bydleli nastálo. (Podrobně o nich v dalších kapitolách)

5. HISTORIE ŠKOLSTVÍ

První vyučování na Zbraslavi bylo umístěno do budov kláštera, kde výuku prováděli mniši. Roku 1758 byla vystavěna malá budova č. p. 6 (později zahradnický domek), v níž se provozovala škola o jedné třídě. Ta umožňovala vzdělání jak zbraslavským dětem, tak i dětem z obcí Záběhlíce, Žabovřesky, Lahovice a Lipence. V roce 1847 se podařilo zbraslavskou jednotřídní školu za pomoci městské správy rozšířit na dvoutrídni. Druhá třída byla zřízena v domě na náměstí č. p. 94 (dnes 466). Později byla přesunuta do domu č. p. 20 (dnes 477) v dnešní ulici U Národní galerie. Roku 1858 za přispění okresního tajemníka Picky byla zřízena třetí třída zbraslavské školy. Umístěna byla v č. p. 65 (nyní 622) v dnešní ulici U Malé řeky. Nová školní budova č. p. (dnes 593) byla postavena roku 1869 v dnešní ulici U Lékárny. Pozemek byl zakoupen od knížete Bedřicha Oettingen -Wallersteina za 1 000 zlatých, přičemž stavba stála 12 000 zlatých.¹¹³

Roku 1873 byla zbraslavská škola rozšířena na čtyřtrídni, na úplnou pětistrídni pak o 12 let později. V roce 1902 byla zřízena měšťanská škola pro chlapce. Roku 1906 byla otevřena nová budova měšťanské školy č. p. 21, dnes č. p. 591 v Hauptově ulici. (název ulice podle prvního řídícího školy). V tomto

---

¹¹² HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Zbraslav*. V Praze: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1977.

¹¹³ Kronika školy z let 1935-1975, uložena v archivu ZŠ V. Vančury, Zbraslav

roce byla otevřena i škola dívčí pod společným vedením se školou chlapeckou. V roce 1934 bylo přistavěno 6 učeben, kotelna a školní jídelna a roku 1936 byla provedena celková adaptace budovy nákladem 110 tis. Kč.¹¹⁴

Za protektorátu se měšťanská škola se stala školou újezdní, což znamenalo, že bude sloužit také žákům z devíti okolních obcí.¹¹⁵

Místní rodák pan Pulda ve své knize vzpomíná na školní léta během války takto:

„Ve třídách měšťanské školy byla ubytována první skupina vojáků Wehrmachtu, staří fotři, kteří již neměli chuť bojovat a byli rádi, že se již blíží konec války. Další třídy měšťanské školy byly používány pro výuku Hitlerjugend. V té době byl ředitelem měšťanky Rösler, námi nenáviděný kolaborant, a ještě k tomu zlý člověk. Jednu z jeho výchovných metod jsem poznal na vlastní kůži. Viděl mě, jak běžím po schodech, a to se nesmělo, zařval na mě, musel jsem s ním do ředitelny a tam na skříni měl rákosku. Musel jsem se ohnout přes stůl a třikrát mě šlehl přes zadek. V době před revolucí jsem již chodil do 1. ročníku průmyslovky, tísnilo nás se ve třídách, jen v kreslárně nás bylo 51. Němci měli k dispozici celou chlapeckou část školy a na konec i dívky musely jít ze školy pryč. Učení pak probíhalo v různých budovách, hlavně v hospodách.“¹¹⁶

Dále je v roce 1835 na Zbraslavi založena první průmyslová škola v Čechách a v Evropě. Zakladatelem byl vlastník Zbraslavského panství kníže Bedřich Oettingen-Wallerstein. Tuto školu, kde se vyučovalo českým jazykem, financoval veškerým svým nákladem. Budovu zdobil knížecí erb a pod ním byl německý nápis *Škola kreslířská. (Die Schule zeichnerisch)*¹¹⁷

---

¹¹⁴ Zbraslavské školství. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/různé/> [Cit. 07-07-2018]

¹¹⁵ Kronika školy z let 1935-1975, uložena v archivu ZŠ V. Vančury, Zbraslav

¹¹⁶ PULDA, V.F. Mládí jednoho zbraslavského kluka, Dostupné z URL: <https://docplayer.cz/> [Cit. 08-15-2017]

¹¹⁷ Zbraslavské školství. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/různé/> [Cit. 07-07-2018]

Určitou dobu byla také provozována v prostorách zámku. Výuka probíhala po celý rok vždy v neděli, kdy mezi 8 a 10 hodinou se vyučovaly počty a měřičství a mezi 10 a 12 hodinou rýsování a kreslení. Pokročilejší žáci docházeli i v neděli odpoledne a sami se cvičili v kreslení bez dozoru učitele.

První zde působící učitel byl František Kukla, který vyučoval podle knih, které sám sepsal. Po něm prováděli výuku počtů zaměstnanci cukrovaru knížete Oettingena a poté absolvent technické školy J. Heerlain. Kreslení vyučoval panský kreslič p. Chlupatý. Žáků bylo zpočátku kolem 30, později se však jejich počet snížil. Okolo roku 1853 jich bylo jen 6. Po smrti zakladatele tato škola, která byla v domě č. p. 20, zanikla. V současné době je v tomto objektu zvonářství pana Manouška.¹¹⁸

V roce 1880 je na Zbraslavi založena státní odborná škola pletářská. Ta byla zřízena zvláštním kuratoriem tří vládních a tří obecních delegátů. Dostávala státní dotaci 240 zlatých. Knížete Bedřich Oettingen-Wallerstein poskytl zdarma dílny a skladiště. Obec financovala osvětlení, topení a úklid. Průměrně měla 7 mužských a 5 ženských učňů. Roku 1881 bylo povoleno zřídit židovské komunitě soukromou německou školu. Německá židovská škola byla provozována v domě čp. 129 (dnes 666) zvaném „*Stárovna*“ v dnešní ulici Košíkářské. Nejvíce žáků měla v letech 1881-1890. Zanikla v roce 1906, kdy jí navštěvovali pouze 4 žáci.¹¹⁹ V roce 1868 byla postavena školní budova nákladem 17.657 zlatých 40 krejcarů a na úhradu tohoto vydání zavedena dávka pivního krejcaru.¹²⁰

---

¹¹⁸ Zbraslavské školství. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/různé/> [Cit. 07-07-2018]

¹¹⁹ Zbraslavské školství. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/různé/> [Cit. 07-07-2018]

¹²⁰ Kronika školy z let 1935-1975, uložena v archivu ZŠ V. Vančury, Zbraslav

6. VÝZNAMNÁ MÍSTA A STAVBY ZBRASLAVSKÉ

6.1 Havlín

Vrch zvaný Havlín (267 m. n. m.) je archeologická kulturní památka, území chráněné státní památkovou péčí. V Kosmově kronice bývá ztotožňován s horou a hradištěm Osek, která se nacházela na tehdejší hranici mezi územím Slavníkovců a Přemyslovců. Zbraslavský Havlín skýtá mnohá tajemství nevyjasněné historie. Byl tu slovanský Žalov s mohylou slovanské kněžky, patřilo to místo knížeti Slavníkovi, bylo tu sídlo, odkud přišel bájný Zbraslav? Je mnoho nezodpovězených otázek. Ti mrtví tam střeží svá tajemství příliš dobře. ¹²¹

Na vrchu se nachází kostel, starý a nový hřbitov, rozsáhlý urnový háj.

6.2 Kostel sv. Havla

Tvoří jednu z daleka viditelných dominant Zbraslavi na vrchu Havlíně. Jde o v pořadí 18. kostel založený v Čechách a je nejstarší architektonickou památkou Zbraslavi. Je písemně doložen již v r. 1115. ¹²² Zasvěcení sv. Havlovi ¹²³ měli podle dochovaných zdrojů na svědomí benediktini Ostrovského kláštera, kteří původně kostel založili jako románskou kapli. ¹²⁴

Jednolodní kaple s hranolovou věží v západním průčelí a gotickým trojbokým presbytářem byla r. 1660 barokně přestavena. Původní půdorys svatyně byl při rekonstrukci v r. 1931 vyznačen betonovým pásem. Kostel plnil pravděpodobně až do 80. let 18. století úlohu kostela farního. Nejvýznamnějším uměleckým dílem, přechovávaným v kostele do konce 20. století, je trojdílný dřevěný renesanční oltář, dnes uložený z bezpečnostních důvodů v depozitáři Národní galerie. V blízkosti kostela stojí zajímavá osmiboká stavba kostnice se stanovou střechou zakončenou

---

¹²¹ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

¹²² Zbraslavské kostely [Online]. Dostupné z URL: http://www.zbraslavhistorie.info/domy_a_stavby/ [Cit. 08-15-2017]

¹²³ **Sv. Havel** – věrozvěst, který se okolo r. 550 n. l. narodil v Irsku a odešel do Itálie, kde žil v poustevně, z níž později vznikl klášter St. Gallen

¹²⁴ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

křížem, která byla postavena v r. 1723.¹²⁵ Dnes kostel stojí prakticky uprostřed hřbitova, který vznikl současně s kostelem. Později vznikl nový hřbitov, v západní části Havlína se nachází též rozsáhlý urnový háj.

6.3 Karlův stánek

Zděný vyhlídkový altánek na hřebeni vrchu Havlín, východně od kostela sv. Havla. Na kamenné podezdívce je na zděných podpěrách vztyčena šestiúhelníková střešní lucerna, mezi podpěrami stojí zábradlí s balustrádou. Vystavěn byl v 70. letech 19. století tehdejším majitelem zbraslavského panství knížetem Oettingenem – Wallersteinem. Před pavilonem je usazen litinový kříž na žulovém soklu s nápisem 1846 W. Š. Kříž zde byl umístěn v r. 1850 na památku zemřelé dcery zdejšího lékaře J. Šurovského.¹²⁶ Legenda vypráví, že právě na tomto místě se zastavil král Karel IV., když se po svém návratu z Francie v r. 1333 chystal poklonit u hrobu své matky Elišky Přemyslovny.¹²⁷ Odtud pochází název tohoto místa s výhledem na bývalý klášter.

6.4 Pomník věnovaný Janu Husovi

Tento bronzový pomník na rozhraní ulic Žabovřeská a Elišky Přemyslovny symbolizuje upálení Mistra Jana Husa. Autorem je sochař Josef Žák. Tento pomník zde nechal postavit výbor pro postavení Husova pomníku v r. 1935, podnět k výstavbě vyšel ale již v letech 1890–1900. Náklady na jeho vyhotovení činily 31 800 Kč.¹²⁸ Tehdejší členové Sokola založili tzv. Husův fond, jehož účelem bylo opatřit finanční prostředky ke stavbě pomníku. V tehdejší hostinci „*U Vejvodů*“ byla umístěna kasička, do níž byly

---

¹²⁵ Zbraslavské kostely [Online]. Dostupné z URL: http://www.zbraslavhistorie.info/domy_a_stavby/ [Cit. 08-15-2017]

¹²⁶ Karlův stánek, [Online]. Dostupné z URL: http://www.zbraslavhistorie.info/pomniky_a_pamatniky/ [Cit. 08-15-2017]

¹²⁷ PAŠEK, Karel. *Zbraslavské listy*. Zbraslav: Zbraslavská kulturní společnost, 1996.

¹²⁸ Pomník J. Husa, [Online]. Dostupné z URL: http://www.zbraslavhistorie.info/pomniky_a_pamatniky/ [Cit. 08-15-2017]

ukládány příspěvky občanů. Tato iniciativa však nevedla k určenému cíli. V letech 1914 – 1918 světová válka pak zatlačila akci do pozadí a později do úplného zapomnění. Vybraná částka byla svěřena do úschovy tělovýchovné jednoty Sokol. Slavnostní odhalení se konalo 1. prosince 1935 za účasti církve československé, Sokolů a jiných spolků.¹²⁹ V hojném počtu se zúčastnili i zbraslavští občané. Za německé okupace stihl tento pomník stejný osud jako jiné vlastenecké či bronzové pomníky. Socha byla odstraněna a určena k rozlití. Pomník uložený ve skladu byl natolik dobře českými vlastenci uschován tak, že bez úhony přečkal celou válku. Na žulovém podstavci je nápis: „*Za pravdu*“.¹³⁰

6.5 Kostel sv. Jakuba Staršího

Původně kaple určená potřebám kláštera. Po roce 1420, kdy byl následkem husitských bouří rozbořen chrám Panny Marie, sloužil jako hlavní klášterní kostel, od r. 1784 jako farní. V lodi kostela je umístěn pomník Přemysla Oráče od J. Štursy a P. Janáka z r. 1924 se schránkami lebek Václava II., Václava III. a královny Elišky Přemyslovny.¹³¹

Kostel sv. Jakuba byl postaven v letech 1650 - 1654 a nahradil zničený chrám Panny Marie. Vnitřní zařízení pochází z dílny sochaře Ignáce Platzera, obrazy vytvořil Petr Brandl a Karel Škréta. Obraz na hlavním oltáři z r. 1744 je dílo malíře G. B. Piazzeta.¹³²

---

¹²⁹ KADLEČEK, František, Zbraslavské toulání, *Zbraslavské noviny*, 9/2005. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹³⁰ KADLEČEK, František, Zbraslavské toulání, *Zbraslavské noviny*, 9/2005. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹³¹ Kostel sv. Jakuba, [Online] Dostupné z URL: na <http://zbraslav.info/o-zbraslavi/mistopis-zbraslavi/> Cit. 2017-08-15]

¹³² Zbraslavské kostely [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/domy-a-stavby/> [Cit. 08-15–2017]

6.5.1 Madona zbraslavská

V jižní boční kapli je barokní oltář s obrazem Panny Marie Zbraslavské z r. 1360, který je kopií *Madony zbraslavské*, která představuje vrcholné dílo českého gotického malířství. (originál je uložen v pražské Národní galerii).

Madona na obraze má na sobě světle modrý plášť a na hlavě zlatou korunu. V náručí drží dítě oblečené v průsvitné košilce. V Ježíškově pravé ruce sedí malý pestrý ptáček, údajně stehlík. Obraz je malován na desce z bukového dřeva o velikosti 89krát 59,5 cm.¹³³

O *Zbraslavské madoně* se zachovalo jen pramálo nezpochybnitelných faktů. Neznáme autora obrazu a nevíme ani za jakých okolností se ve Zbraslavském klášteře objevil. Ještě nedávno se tvrdilo, že ho svým oblíbeným cisterciácký mnichům věnoval sám Václav II., zakladatel kláštera, vždy pečlivý kronikář P. Žitavský se o tak významné události ani slovem nezmiňuje.

Současná historická věda posouvá vznik obrazu do doby pozdější, do doby vlády Karla IV. Moderním technologickým rozbořením barev obrazu *Zbraslavské madony* se zjistilo, že nejspíš vznikl v dílně tzv. mistra vyšebrodského cyklu. Premisa jistě logická. Vyšebrodský i Zbraslavský klášter byly kláštery cisterciácké a je pravděpodobné, že pro oba pracoval tentýž tvůrce.¹³⁴

Pověst o vzkříšení madony vypráví takto:

„Hleď, Kubo, co ten stehlík provádí s tou tkaničkou v tamté sutině! To nádeník Bárta volal na svého opodál se lopotícího druhu, když spolu odklízeli trosky kláštera zbraslavského, jež po jeho rozvalení v čase husitském zarůstal býlím téměř po tři staletí. Občas si z dřiny s navršenými sutinami oddechli a s podivem pozorovali ptáčka, jak se vytrvale snaží zobáčkem vytáhnout ze sutin zakleslou tkaničku. Nedalo jim to a s motykami se vyšplhali na vrch

---

¹³³ PONDĚLÍČEK, František. Zbraslavská madona *Zbraslavské noviny*, 4/2006. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹³⁴ PONDĚLÍČEK, František. Zbraslavská madona *Zbraslavské noviny*, 4/2006. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

trosek, aby zjistili, proč se ten ptáček tolik namáhá. Když odstranili několik obrovitých kamenů a drobných úlomků, překvapení spatřili překrásný, na dřevě malovaný obraz. Na něm Madona s děťátkem, držící v ruce pestrobarevného ptáčka – stehlíka. I nemeškali sdělit zprávu o podivuhodném nálezu přihlížejícímu řeholníkovi, který s nesmírným potěšením okamžitě poznal, že jde o dávno pohřešovanou vzácnou malbu české gotiky – Zbraslavskou madonu. Radovali se všichni cisterciáctí mnichové, že obraz, který neutrpěl úhony pod sutinami kláštera, bude zase brzy ozdobou nového klášterního chrámu.“¹³⁵

6.6 Pomník a vila Vladislava Vančury

Dvoupatrová vila ve východním úpatí Havlína byla postavena podle projektu architekta J. Krejčara z r. 1926. Jde o jeden z prvních projevů tzv. „corbusierovské“¹³⁶ architektury u nás. Realizovaná byla v r. 1926 místním stavitelem V. Vejvodou. Terasovitá zahrada byla upravena současně s vilou.

V těsném sousedství domu na konci stejnojmenné ulice je umístěn pomník z r. 1926 s bustou V. Vančury od akademického malíře Karla Lidického. Pomník byl slavnostně odhalen 27. září 1959.¹³⁷

6.7 Pomník obětem válek

V letech 1921-1927 byl na Zbraslavi, v centrální části Zbraslavského náměstí, postaven pomník od akademického sochaře J. F. Žáka, věnovaný obětem první světové války. Tento monument byl a stále je důstojnou dominantou zbraslavského náměstí. Podnět k výstavbě dal Svaz čsl. Legionářů po první světové válce. Pomník měl být zároveň připomínkou

---

¹³⁵ CHALOUPKA, František, Vzkříšení madony. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

¹³⁶ **Corbusier, Charles Édouard Jeanneret** (1887–1965), švýcarský architekt, urbanista, malíř a teoretik

¹³⁷ Vančurova vila [Online]. <https://pamatkovykatalog.cz/> [Cit. 012-07-2018]

obnovení české samostatnosti. Jádrem pomníku tvoří mohutný vodou ohlazený balvan, který byl vytažen z řečiště Vltavy u Kamýku.

Uprostřed pomníku dominuje ženská postava, alegorie Čechie držící v obou rukách žerď rozvinutého praporu, na kterém je český heraldický symbol, dvouocasý lev. Autorem sochy je Josef Žák. Pod sochou Čechie je široký nápis: „Z Vaší smrti naše svoboda“ doplněný letopočty 1914–1918. Dva vysoké pylony po stranách zakončené lucernou obsahují 83 abecedně seřazených jmen padlých zbraslavských občanů.

Po druhé světové válce byl pomník doplněn o letopočty 1938–1945 na kovové desce a jmény padlých z této doby.¹³⁸

6.8 Ottova vila

Budovu v Žitavského ul. č. p. 500 navrhl pro známého českého nakladatele Jana Ottu ji v r. 1909 architekt Otakar Novotný.¹³⁹ Vila s velkou terasou, spoustou zdobených pergol a řadou dekorativních a ornamentálních prvků působí z vnějšku dojmem pozdně secesní stavby.

Vnitřní dispozice s centrální halou s ochozem, výraznou štukovou výzdobou a mnoha prostornými místnostmi byla vytvořena ve stylu geometrické moderny. Rodina nakladatele Otty vlastnila dům do r. 1922, v r. 1935 přešla do vlastnictví státu. V 50. letech se stala sídlem učňovského střediska, vyhořela a léta do ní zatékalo, což způsobilo její celkovou devastaci. Nyní je majetkem MČ Praha Zbraslav a její současný nájemce dokončil v r. 2002 její celkovou velmi zdařilou rekonstrukci.¹⁴⁰

---

¹³⁸ HRUBEŠOVÁ, Eva a Josef HRUBEŠ. *Ve stínu pražských soch a pomníků*. Praha: Petrklíč, 2003. ISBN 80-7229-088-6.

¹³⁹ GRÉGR, Richard. *Slavné vily Prahy – Vila nad řekou* [Online]. Hospodářské noviny CZ, 2006-11-07 [2018-09-11].

¹⁴⁰ Zbraslavské pomníky [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-07-2018]

6.9 Pomník Vítězslava Háalka

V Břežanském údolí na úbočí vrchu Hradiště je umístěn kamenný jehlanec z r. 1876¹⁴¹ s portrétním reliéfem od J. V. Myslbeka a nápisem *Vítězslavu Háalkovi vděčné studenstvo*. Básník, který v domě č. p. 84 na Závisti pobýval a zde čerpal inspiraci ke svému lyrickému dílu.

6.10 Dům č. p. 22 v ulici V Bílce

Přízemní dům s mansardovou střechou pokrytou šindelem pochází z 2. poloviny 18. století a je nejstarším dochovaným domem na Zbraslavi. Prvním majitelem byl kominický mistr Martin Žatecký. V roce 1802 v tomto domě zemřel jeden z posledních páterů zrušeného cisterciáckého kláštera.¹⁴² V témže roce se stává majitelem tohoto objektu, ke kterému nepatřily žádné polnosti, Jan Ejem, sedlák a řemenář. Když provazník Langr složil svůj rychtářský úřad, rychtářské právo se přesunulo do tohoto domu k Janu Ejemovi. Rychtář Ejem se staral o blaho svých sousedů, byl poručníkem mnoha osiřelých dětí a zastával váženou funkci zvoníka. V domě se konaly schůzky konšelů.

V domě úřadujícího rychtáře Ejema byla rychta celých dvacet let. Dům je dodnes udržován v původním stylu rodinou, která jej obývá.¹⁴³

6.11 Husův sbor

Tato stavba z r. 1939, která vysokou věží dominuje celému městu, se nachází se v horní části Zbraslavi na rozhraní ulic E. Přemyslovny a Matjuchinova.

Objekt byl přestaven z vrchnostenského špýcharu, který přes 100 let sloužil k uskladnění obilních fondů. Přestavbu projektoval arch. Stanislav Vachata

---

¹⁴¹ HOFMEISTEROVÁ, Božena. Husův sbor Zbraslav. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977

¹⁴² Domy a stavby [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 07-07-2018]

¹⁴³ Domy a stavby [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 12-07-2018]

a stavitelské práce provedl zdarma zbraslavský starosta, zednický mistr Václav Vejvoda. Interiér i exteriér jsou ve znamení jednoduché vertikální dispozice. Původní vnitřní výzdoba byla zaměněna novou dekorativní malbou dvou zbraslavských malířů, Jindřicha Mahelky a Miloše Pošara.¹⁴⁴

7. NA ZBRASLAVI ŽILI, TVOŘILI, BYLI INSPIROVÁNI

7.1 Vítězslav Hálek

Básník pobývajícím na Zbraslavi jen krátce. Žil v malém domku č. p. 84 na Závisti, na jehož průčelí byla pamětní deska. Bohužel dům padl za oběť povodni v létě 2002. Hálek okouzila zdejší příroda a klid, rád sedával na březích Vltavy a pozoroval voraře. Čerpal zde jistě inspiraci pro mnohá svá díla. Po studiích filozofie se cele věnoval literatuře a novinářství, redigoval časopis Lumír, Zlatou Prahu, pracoval pro Národní listy, s Nerudou založil časopis Květy.¹⁴⁵ Velký úspěch měla básnická sbírka *Večerní písně* a tři řady lyrických básní *V přírodě*. Posledně jmenované dílo patrně převážně napsal na Zbraslavi. Hálek se dožil pouhých 39. let, zemřel v roce 1874.¹⁴⁶

7.2 Jan Kaška

První důležitou hereckou osobností spjatou se Zbraslaví byl právě Jan Kaška (1810–1869). Narodil se na Zbraslavi v domku v dolní části obce, v dnešní Kaškově ulici, na kterém je i nyní umístěna pamětní deska. Kaška se nejdříve vyučil krejčovskému řemeslu u zbraslavského krejčího Ransdorfa. Jako tovaryš odešel do Prahy a vedle práce v krejčovské dílně začal hrát divadlo s malostranskými ochotníky. Byl to právě J. K. Tyl, který objevil Kaškovo

---

¹⁴⁴ HOFMEISTEROVÁ, Božena. Husův sbor *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

¹⁴⁵ HOFMEISTEROVÁ, Božena. Zbraslav a česká literatura. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

¹⁴⁶ Vítězslav Hálek. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/databáze/osobnosti/> [Cit. 09 09-2018]

komiální nadání a získal ho pro své Kajetánské divadlo. Odtud pak přešel se svou celou družinou do divadla Stavovského.¹⁴⁷

Od r. 1842 se stal profesionálním hercem. Psal povídky ze zbraslavského prostředí, překládal z několika jazyků divadelní hry a sám je také psal. Své překlady často podepisoval jako J. K. Zbraslavský, aby upozornil na své skromné rodné městečko. V r. 1857 uvítal Kaška založení *Sdružení divadelních ochotníků* na Zbraslavi a byl posléze jejich účinným ochráncem. Jako inspektor garderoby Stavovského a později Prozatímního divadla, půjčoval zbraslavským ochotníkům kostýmy a rekvizity, opatřil líčidla.

Jan Kaška zemřel 21. července 1869 v Odolenově na Šumavě, dnes jsou jeho ostatky uloženy na Olšanských hřbitovech v Praze.¹⁴⁸

7.3 Karel Michal

Spisovatel vlastním jménem Pavel Buksa se narodil v r. 1932.¹⁴⁹ Řadu let bydlel na zbraslavském náměstí. Jeho dílo je především známo z filmového zpracování. Komédie Bílá paní, ke které psal přímo scénář, ve své době patřila k nejlepším českým veselohrám. Po r. 1969 odjel do zahraničí, kde v r. 1984 zemřel. Pochován je v Urnovém háji na vrchu Havlíně.¹⁵⁰

7.4 Zdenka Nyplová

Narodila se v r. 1884 v Úpici jako Zdenka Těmínová. Později se provdala za Ing. Otakara Nypla. Na Zbraslav se přestěhovala, když její manžel dostal zakázku na dokončení přestavby zbraslavského zámku podle projektů architektů D. Jurkoviče a A. Čenského. Zpočátku za svého zbraslavského

---

¹⁴⁷ Jan Kaška. [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info/databáze/osobnosti/> [Cit. 09 09-2018]

¹⁴⁸ ŠVEHLA, Jaroslav. Divadlo na Zbraslavi. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha, 1977.

¹⁴⁹ František Kadleček, Malá vzpomínka, *Zbraslavské noviny*, 6/2004. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁵⁰ František Kadleček, Malá vzpomínka, *Zbraslavské noviny*, 6/2004. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

pobytu vyhledávala v archivech pro svého manžela dokumentaci k dřívějším stavebním úpravám zámku. Při tom ji zřejmě natolik zaujala zbraslavská historie, že ačkoliv neměla potřebné vzdělání, přijala nabídku majitele zámku Cyrila Bartoně, aby uspořádala zámecký archiv. K úkolu přistoupila velmi zodpovědně. Prostudovala a vzorně utřídila písemnosti od dob Zbraslavského kláštera až do šedesátých let 20. století. Zachraňovala listiny z vyklízených klášterních skladišť, používaných jako balicí papír nebo k zatápění v kamnech. Díky Z. Nyplové se z hromad „nepotřebných starých papírů“ stal základ úctyhodného archivního fondu, který při předávání do správy státního archivu byl uložen v 700 kartonech. Bez nadsázky lze konstatovat, že zachránila zbraslavskou minulost.¹⁵¹

7.5 Jan Otto

Nakladatel Jan Otto žil v letech 1841–1916. Usídlil se na Zbraslavi již v roce 1873 spolu se svou rodinou v pronajatém domku na Závisti. V tomto domě žil též Vítězslav Hálek. V roce 1881 koupil Jan Otto přízemní vilku obrácenou k Vltavě. Zde rodina pobývala až do roku 1912, kdy architekt Otakar Novotný postavil velkou rodinou vilu.¹⁵²

Jan Otto vlastnil jedno z největších vydavatelství. Byl zakladatelem časopisu Zlatá Praha, obnovitelem časopisu Světozor, mnohé časopisy tiskl, např. Lumír, Osvěta.¹⁵³ V jeho tzv. knihovnách a sbírkách – Světová knihovna, Ruská knihovna, Laciná knihovna národní – vycházela řada děl známých i těch méně známých.

Jan Otto byl též velkým příznivcem divadla. Tehdejší ochotnický soubor ho jmenoval čestným členem.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Zdeňka Nyplová. *Zbraslavské noviny*, 8/2018. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2018-08-15]

¹⁵² ŠVEHLA, Jaroslav. *Tusculum českých nakladatelů. Zbraslav. Středočeské nakladatelství a knihkupectví*, Praha, 1977.

¹⁵³ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985 ISBN 80-200-0708-3

¹⁵⁴ *Jan Otto* [Online]. Dostupné z URL: <http://zbraslavhistorie.info/kartoteka> [Cit. 07-07-2017]

Své stěžejní dílo „*Ottův slovník naučný*“ vydal v průběhu let 1889–1909. To, že starší Riegrův Slovník naučný by bylo třeba nahradit novějším a důkladnějším, si v 1. polovině 80. let uvědomovali nejvíce Tomáš G. Masaryk a mladý nakladatel Jan Otto. Slovník naučný byl ukončen posledním 28. dílem v roce 1908.¹⁵⁵ Dodnes je největší českou prací tohoto typu, a dokonce se dočkal reprintu a počítačové verze.

7.6 Saša Rašilov

Vlastním jménem Václav Jan Rush žil v letech 1891-1955. Na Zbraslav doplnul, a to doslova, na svém hausbótu v roce 1931.¹⁵⁶ Rád rybařil, a tak není divu, že mu Zbraslav učarovala. Nedaleko řeky v Záběhlicích v ulici, která dnes nese jeho jméno, si nechal postavit domek, který pojmenoval „*Maminka*“ a kde žijí jeho potomci dodnes.

Patřil ke generaci velkých hereckých postav Národního divadla, kde vytvořil řadu hlavních i vedlejších rolí, vždy však v prvotřídní kvalitě. Mnoho zajímavých postav vytvořil i ve filmu, kde jednoznačně převažovaly role komické. Za jeho renesančním šťavnatým humorem se ukrýval člověk, jenž miloval vřele svoji rodinu, obdivoval starožitné, krásné věci, dojemné cítil s přírodou a zvířaty. Také míval ve své vilce kromě bernardýna, se kterým si i zahrál ve filmu „*Přijdu hned*“, ještě sedm až devět psích nalezců. Sašu Rašilova měli Zbraslavané velmi rádi a také on se zde cítil velmi šťastný.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985 ISBN 80-200-0708-3

¹⁵⁶ DVOŘÁK, Antonín: *Saša Rašilov*, Praha: Orbis, 1965

¹⁵⁷ KADLEČEK, František, Malá vzpomínka, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

7.7 Vladislav Vančura

K nejvýznamnější zbraslavským literátům patřil bezesporu Vladislav Vančura (1891-1942). Lékař a spisovatel, jehož literární tvorba patří k vrcholům české literatury. Vančura se narodil v Háji u Opavy. Odkud se rodina s pěti dětmi přestěhovala do Davle u Prahy, kde byl otec Vladislava správcem lomu a cihelny.¹⁵⁸ Vančura studoval nejprve na gymnáziu v Benešově, studium však na čas přerušil. Později navštěvoval umělecko-průmyslovou školu a snažil se dostat na pražskou Akademii výtvarných umění. V roce 1915 odmaturoval na gymnáziu v Praze. Započal studovat právnickou fakultu, ale po prvním semestru přestoupil na medicínu.¹⁵⁹

Po ukončení studia medicíny v r. 1921 se s manželkou Ludmilou přestěhoval na Zbraslav do svého prvního nájemního bytu, aby zde vykonávali společnou lékařskou praxi. V r. 1926 si nechali architektem Krejcarem postavit vilu, která dodnes stojí a je majetkem Vančurových vnuků.¹⁶⁰ Vančura stále nepřestával psát a zároveň s lékařstvím se věnoval i divadelní kritice. Nakonec u něj láska k literatuře zvítězila. Ve zbraslavské vile také vznikla převážná část jeho díla, které mnohdy nezastře jeho okouzlení zdejší krajinou i lidmi. Začal zde také psát své „*Obrazy z dějin národa českého*“, které však již nestačil dokončit. Vančura byl prvním předsedou uměleckého spolku Devětsil, spolutvůrcem avantgardní literatury. Bezohledná fašistická hysterie po atentátu na R. Heydricha rozpoutala cílený teror proti českému národu a snažila se ho zasáhnout tak co nejcitlivěji. Tak jako stovky a tisíce jiných byl Vladislav Vančura gestapem zatčen. Bylo mu necelých jednapadesát let a jeho tvůrčí vzlet vrcholil. Jeho ženě se před zatčením podařilo přibližně 90 rukopisů zachránit. Jeho dílo, byť nedokončené, je dílem mimořádného uměleckého talentu.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT, *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985 ISBN 80-200-0708-3

¹⁵⁹ HOFMEISTEROVÁ, Božena. Zbraslav a česká literatura. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

¹⁶⁰ HAŠKOVEC, Vít. *Galerie géniů a neb Kdo byl kdo*. Albatros, Praha, 2000

¹⁶¹ HOFMEISTEROVÁ, Božena. Zbraslav a česká literatura. *Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

Dne 1. června 1942 v 18:45 hodin na Kobyliské střeľnici v Praze pro výstrahu české inteligence popraven. Vančurovo zadržení gestapem je popsáno v knize jeho manželky knize „*Dvacet šest krásných let*“

„Bylo 11. května. Po večeri Vladislav chtěl, abychom si oba, i s Alenou, šli sednout na verandu před jeho pracovnu. Byla ještě prohřátá odpoledním sluncem. Sedli jsme si proti oknům s nejkrásnější vyhlídkou na vltavské údolí. Konečně Vladislav promluvil. Říkal, že musím být připravena na to, že bude zatčen. Ráno, které přišlo, bylo docela jiné. Kolem páté se ozvalo hulákání a mlácení na dveře. Jak jsem otevřela, vrazili dovnitř dva chlapi. Kde je váš muž? Kde je ložnice? řvali. Vladislav seděl na lůžku. Beze slova jsme se na sebe podívali. Zatímco jeden Němec prohledával byt a přelepoval kdekterou skřínku nálepkami gestapa, druhý gestapák stál nad ním a nedovolil mu ani, aby na nás promluvil. Loučili jsme se dole v hale. Teď jsem konečně mohla slyšet hlas svého milovaného muže. Vladislav šel mezi nimi po schodech dolů se svým charakteristickým nachýlením. Viděly jsme, jak se obrací, díval se na nás do okna. Ale u východu ze zahrady v brance ho gestapáci popadli za paže a přiměli ho, aby co nejrychleji nastoupil do čekajícího vozu. Tragickou zprávu o popravě 1. června 1942 (tedy tři dny po atentátu na Heydricha) rodině ohlásili telefonem po třech týdnech zoufalství a naděje.“¹⁶²

Každým rokem se v měsíci červnu koná pietní vzpomínka před spisovatelovou bustou před jeho domem ve Vančurově ulici.

Literární tvorbě, zejména pro děti a mládež, se věnovala i jejich dcera Alena Santarová.

Je ctí, že místní Základní škola může od roku 2008 opět nést název tohoto spisovatele, kterému byla Zbraslav tak blízká.

Zbraslavskou tradicí je dramatizace Vančurovy knihy pro děti „*Kubula a Kuba Kubikula*“ v místním divadle Rolnička. Děti z místní školy tyto texty

---

¹⁶² VANČUROVÁ, Ludmila. *Dvacet šest krásných let*. 2. uprav. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1974.

rády využívají i k vlastním dramatinacím při různých příležitostech, kdy je Vančurova osobnost připomínána.

7.7.1 Rozmarné léto

Z mnoha Vančurových děl, které jistě nemusíme připomínat, se zastavme alespoň u toho, které je bytostně spjato se Zbraslaví. Tím je Rozmarné léto, které bylo později i zfilmováno s Rudolfem Hrušínským v hlavní roli a jehož obrazem byla vyhlášená zbraslavské plovárna pana Šůry.¹⁶³ A nebyla to plovárna ledajaká! Byla dostaveníčkem literátů, filmařů, herců a dalších umělců. Téměř všechny hosty sem přivedl jejich každodenní návštěvník pan Vladislav Vančura. Antonínův plovoucí podnik pak zvětšil v knize „*Rozmarné léto*“ se stejně rozmarnými obrázky Josefa Čapka.¹⁶⁴

Příběh pak přešel z knížky na stříbrné plátno kin. Jen filmový představitel Šůrův neodpovídá ani v nejmenším skutečnému hrdinovi povídky. Antonín Šůra (v knize přejmenován na Důru) byl vysoký, štíhlý, do bronzova opálený, vždy bezvadně oblečen v bílém. Díky filmařům, které Vančura do jeho podniku přiváděl, ocitl se zbraslavský plavčík v několika filmech.

Ke stálým návštěvníkům říčních lázní patřili herci Plachta, Rašilov, Nedošínská, Pištěk, Steimar a mnoho dalších, kteří si stejně jako zbraslavská veřejnost toto místo zamilovali.

Plovárna bývala ve sváteční dny svědkem slavných výletů na Závist. Když dýchavičný parníček vychrlil zástupy výletníků, nestačily je oba Šůrovy podniky, které tenkrát byly na obou březích Vltavy, pojmout. Zachoval se pohlední lístek s nápisem *Zbraslavské Ostende na Závisti*. Antonín Šůra zachránil přes 70 lidských životů před utonutím. Nejenom léta, ale i zima na řece plně zaměstnala pana Antonína. Když ledový krunýř spoutal řeku,

---

¹⁶³ KADLEČEK, František, Pražské Ostende, *Zbraslavské noviny*, 8/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁶⁴ KADLEČEK, František, Pražské Ostende, *Zbraslavské noviny*, 8/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

nastoupil Šůra další dvě profese, jako ledař místních pivovarských sklepů a pak upravoval a vzorně udržoval kluziště pro dětský nárudek bruslařů. ¹⁶⁵

V dnešní době by se pan Antonín velmi podivil nad ohromnou proměnou klidné, teplé a laskavé řeky Vltavy, která doznala velké změny po postavení kaskády vltavských přehrad.

7.8 Jaromír Vejvoda

Ani v hudební oblasti nezůstávají zbraslavští rodáci pozadu. Žádné z vynikajících novodobých zbraslavských osobností se nepodařilo získat takovou světovou popularitu, jaké se těší hudební skladatel Jaromír Vejvoda (1902–1988). ¹⁶⁶

Pocházel z muzikantského rodu. Dvaadvacet členů rodiny Vejvodů se vystřídalo ve zbraslavské kapele. Jaromír se stal jejím členem ve čtrnácti letech. Vojnu si odsloužil v Brně u tamního hudebního útvaru a po návratu domů převzal po otci vedení slavné kapely. Vejvoda složil přes padesát skladeb, většinou nahraných na gramofonových deskách. Sedm let si také vídeňští krajané objednávali na svůj ples právě Vejvodovu kapelu ze Zbraslavi. Nejznámější a nejpoblárnější je taneční polka „Škoda lásky“, jejíž původní název je „Modřanská polka“ z roku 1929. Ve světě je známá jako německá „Rosamunde“ nebo s anglickým textem „Roll out the barrels“, kterou pod tímto názvem vydalo o deset let později americké hudební vydavatelství Shapiro – Bernstein. Anglický text se od toho českého podstatně lišil, nicméně tato verze se tak líbila, že ji nakladatelství chrlilo pro státisícové objednávky z celého světa. ¹⁶⁷

Nejvíce je asi spjata s koncem II. světové války a osvobozením americkou armádou. Jak mnoho národů se domnívá, že tento nápev patří právě jim a jak

---

¹⁶⁵ SVOBODA, Radek. Letní romance, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mě-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁶⁶ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Hudba. Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977

¹⁶⁷ KOUKAL, Milan. *Sága rodu Vejvodů: jazzman s polkou v krvi*. Praha: Petrklíč, 2005. ISBN 80-7229-115-7.

hluboce se mýlí. Vždyť Vejvodova muzika vyzařuje z každého tónu lásku k rodné zemi, hrdost a příslušenství k národu s tak dlouhou hudební tradicí.

168

Důstojnou vzpomínkou na slavného skladatele je v dnešní době pořádaný festival „*Vejvodova Zbraslav*“, který se pořádá každým rokem koncem měsíce září. Již po dobu jedenácti let je nedílnou součástí zbraslavských tradic a získal si renomé nejen v tuzemsku. Součástí jsou koncerty a přehlídky dechových kapel z tuzemska i zahraničí. Vyvrcholením je průvod kapel doprovázený vystoupením mažoretok a závěrečným provedením všech orchestrů slavné „*Škoda lásky*“ pod taktovkou některého z potomků pana Jaromíra Vejvody. Na hladkém průběhu festivalu se podílí především rodina potomků pana Jaromíra a také Zbraslavská kulturní společnost.¹⁶⁹

V interiéru zbraslavská restaurace *Škoda lásky* na náměstí je možné se dozvědět mnoho zajímavých informací, jelikož restaurační zdi slouží jako takové malé vzpomínkové místo. Pan Josef Vejvoda, hostinský a muzikant, koupil tento dům v r. 1919. Tady se prý kolem šenku hospody zvané *Na růžku* proháněl malý Jaromír Vejvoda.¹⁷⁰ Je zajímavé, že na názvu restaurace měl vliv i stále věhlasnější automobilový závod do vrchu Zbraslav – Jíloviště, který startoval právě na náměstí. Restaurace pak nesla pojmenování *Start na růžku* a později *Start*.

7.9 Michal Viewegh

Spisovatel narozen v r. 1962 v Praze. Dětství a mládí prožil na Sázavě, malém městečku ve středních Čechách na břehu stejnojmenné řeky. Svě dětství zde vylíčil v románu z roku 1992 „*Báječná léta pod psa*“. Studia na VŠE v Praze na vlastní žádost ukončil a pracoval jako geofyzikální dělník a noční vrátný. Později vystudoval na Filozofické fakultě UK v Praze, obor český jazyk

---

¹⁶⁸ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Hudba Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

¹⁶⁹ PEŘINOVÁ, Jiřina, Byl jednou jeden král, *Zbraslavské noviny*, 6/2009. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mč-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁷⁰ HOFMEISTEROVÁ, Božena. *Zbraslav. Zbraslav*. Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1977.

a literatura – pedagogika. Po promocii pracoval jako učitel na zbraslavské základní škole v letech 1989-1993. Zdejší prostředí školy mu posloužilo jako předloha pro svůj román z r. 1994 „*Výchova dívek v Čechách*“. Od roku 1995 se plně věnuje své spisovatelské činnosti. Jeho knihy vyšly v mnoha reedicích v celkovém nákladu přes osm tisíc výtisků a přeloženy byly do osmnácti jazyků a dočkaly se i filmového a divadelního zpracování. ¹⁷¹

7.10 Petr Žitavský

Zbraslavská kronika, jeden z nejdůležitějších pramenů z doby posledních Přemyslovců, byl sepsán opatem Petrem Žitavským (Petr von Zittau). Přesné datum narození není známo. Narodil se v rozmezí let 1260-1270. Zbraslavským opatem byl v letech 1316–1338. ¹⁷²Jeho Kronika zbraslavská je po Kosmově kronice nejdůležitějším historickým pramenem z doby posledních Přemyslovců. Je zároveň nejobsáhlejší dílem své doby. Kromě popisu místních událostí nabízí různá historická fakta v daleko širším kontextu. Zabírá období vlády Přemysla Otakara II., Václava II. a Jana Lucemburského. Petr Žitavský a jeho dílo je důkazem, že tehdejší panovníci měli ve svých diplomatických službách osoby povolané, se skutečným rozhledem v politice, historii a diplomacii. ¹⁷³

---

¹⁷¹ Michal Viewegh [Online]. Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [Cit. 09-09-2018]

¹⁷² HAŠKOVEC, Vít. Galerie géníů a neb Kdo byl kdo. Albatros, Praha, 2000

¹⁷³ Petr Žitavský [Online]. Dostupné z URL: <http://zbraslavhistorie.info/kartoteka> [Cit. 07-21-2018]

Na Zbraslavi prožila řadu let herečka **Jiřina Štěpničková**, vynikající herečka Vinohradského divadla, se kterou si osud, a hlavně tehdejší totalitní režim krutě zahrál. Po pokusu o emigraci v roce 1951 byla zatčena a odsouzena k dlouhodobému vězení. Ve velmi mladém věku se stala uznávanou herečkou. V dolní Zbraslavi si pořídila vilu, kde velmi ráda pobývala. Jak sama říkala, měla zde při procházkách u vody či v Belvederu dostatek klidu ke studiu rolí. Zbraslavského života se však nestraničila. S místními ochotníky zde vytvořila např. roli Maryši nebo B. Němcové.¹⁷⁴

Za zmínku stojí i **Václav Neužil**, který přišel na Zbraslav jako dvanáctiletý chlapec v r. 1933. Jak sám popisuje, strávil zde nejkrásnější léta svého života a odtud také vyšla jeho herecká kariéra, byl jedním ze zbraslavských ochotníků. Od roku 1947 byl členem plzeňského divadla, kde strávil svůj celý herecký život. V Plzni, v Divadle za branou, ve filmu i v televizi vytvořil přes dvě stovky rolí. Zemřel v r. 1989.¹⁷⁵

8. PRAVIDELNĚ POŘÁDANÉ AKCE

8.1 Závod do vrchu Zbraslav – Jíloviště

Jízda historických vozidel do vrchu Zbraslav – Jíloviště se jezdí od roku 1968 vždy druhou sobotu v září. Slavná historie se ovšem začala mnohem dříve. Mezinárodní závod automobilů a motocyklů se uskutečnil před více než 100 lety. Motory závodních strojů zazněly na Zbraslavi poprvé v r. 1908, kdy Český klub motocyklistů a Český klub automobilistů uspořádaly při příležitosti Pražského autosalonu Mezinárodní závod motocyklů a automobilů do vrchu Zbraslav – Jíloviště.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ KADLEČEK, František, Malá vzpomínka, *Zbraslavské noviny*, 7/2007. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mč-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁷⁵ KADLEČEK, František, Malá vzpomínka, *Zbraslavské noviny*, 9/2005. [Online] Dostupné z URL: na <http://www.mč-praha-zbraslav/archiv/> [Cit. 2017-08-15]

¹⁷⁶ Startovní listina závodu z r. 2012, soukromý archiv autorky

Start byl na náměstí u dnešní restaurace Škoda lásky (v té době restaurace s typickým jménem „Start“). Trať vedla ulicí Elišky Přemyslovny do vrchu Špýchar (dnešní Husův sbor) a dále po rovině v horní části Zbraslavi. Následoval sled zatáček přes tehdy samostatnou obec Baně až na vrchol kopce Cukrák v oblasti obce Jíloviště. Celková délka trasy byla 5,5 km s průměrným stoupáním 3,6 %, nejvyšším stoupáním 9 % a výškovým rozdílem 192 m. Trať měla až do r. 1929 prašný povrch.¹⁷⁷

Význam závodu rychle stoupal.¹⁷⁸ V desátém ročníku v r. 1927 zazářila žena. Paní Eliška Junková na voze značky Bugatti dosáhla absolutního vítězství a porazila i svého neméně slavného manžela Čenka Junka. O dva roky později se závodu zúčastnilo 100 000 diváků a k jejich dopravě byly využity i parníky. Někteří majitelé podél trati rozebírali střechy svých domů a zřizovali tribuny pro diváky. V r. 1938 se jel čtrnáctý ročník, druhá světová válka tuto část tradice přerušila.¹⁷⁹

V r. 1968 uspořádal Veteran Car Club Praha na takřka stejné, jen mírně zkrácené trati první jízdu historických vozidel. Už několik let je hlavním kritériem pravidelnost jízdy, hodnotí se rozdíl dosažených časů ze dvou samostatně absolvovaných jízd.¹⁸⁰

Jízdy se vždy zúčastňovaly zajímavé unikáty, jejichž výčet by byl velmi obsáhlý. Závod vždy absolvovaly i neméně známé osobnosti od hraběte Kolowrata až po věhlasné současné kardiochirurgy. Krásná tradice s dlouhou tradicí pro malé i velké, znalce i amatéry, ale hlavně pro pyšné nadšence a hrdé majitele vozů.

---

¹⁷⁷ ŘEPA, Karel. *Závod do vrchu Zbraslav Jíloviště*. Praha: GT Club2008. 978-80-902516-2-5

¹⁷⁸ *Z historie*, [Online], Dostupné na URL: <https://www.vccpraha.cz/z-historie/> [Cit. 2018-10-10]

¹⁷⁹ ŘEPA, Karel. *Závod do vrchu Zbraslav Jíloviště*. Praha: GT Club2008. 978-80-902516-2-5

¹⁸⁰ *Z historie*, [Online], Dostupné na URL: <https://www.vccpraha.cz/z-historie/> [Cit. 10-10-2018]

8.2 Vejvodova Zbraslav

Tato třídní akce na sklonku měsíce září je další akcí, na kterou může být Zbraslav právem hrdá. Festival je vzpomínkou na hudebního skladatele Jaromíra Vejvodu, jež je autorem hitů, jakými jsou například *Škoda lásky*, *Kdyby ty muziky nebyly* nebo *Hrajte, já ráda tancuju*.

Přehlídka Vejvodova Zbraslav se koná od roku 1996 každým rokem poslední víkend v září za účasti našich i zahraničních orchestrů.

Cílem této hudební slavnosti je především propagace české hudební tvorby v oblasti dechové hudby.

8.3 Slavnosti Elišky Přemyslovny

Slavnosti představují původní zbraslavský kulturní festival, jehož cílem je připomenout si význam Zbraslavi jako pohřebiště českých králů. Obsahuje však i komunitní rozměr, v němž umožňuje neformální setkávání občanů naší městské části.

Týdenní akce, kterou celý týden provázejí koncerty, moderované diskuze, divadelní představení místních ochotníků. Vrcholem akce je sobotní historický průvod s Eliškou Přemyslovnou v čele, jejíž představitelka bývá vždy velmi pečlivě vybírána. Následuje středověký den s kejklíři, zbrojnoši, hudebníky a středověkým tržištěm. V neděli pak se koná v kostele sv. Jakuba Staršího mše svatá věnovaná Elišce Přemyslovně.

8.4 Kaškova Zbraslav

Kaškova Zbraslav je název přehlídky amatérského divadla, která je specifická svým střídavým zaměřením a významem. V lichých letech je jednou ze systémových postupových přehlídek – národní přehlídkou jednoaktových her. V letech sudých pak nesoutěžní přehlídkou aktovek a krátkých jevištních útvarů. Kaškova Zbraslav se koná tradičně o posledním listopadovém víkendu v Divadle Jana Kašky. Na národní přehlídce je vyhlašováno pořadí prvních tří inscenací a vítězné představení může být navrženo do programu divadelní přehlídky Jiráskův Hronov. Za vynikající individuální výkony v oboru herectví, režie, dramaturgie apod. jsou udělována čestná uznání, případně i ceny. Nedílnou součástí národní přehlídky jsou rozborové semináře.¹⁸¹

9. SPOLKY A SDRUŽENÍ

9.1 Zbraslavská kulturní společnost

Společnost zbraslavských dobrovolníků, která se od svého vzniku v r. 1991 aktivně podílí na organizování společenského a kulturního života na Zbraslavi. V současné době je hlavní činností hraní ochotnického loutkového divadla (soubor Rolnička) a hraní činoherního souboru pro děti i dospělé. Mimo divadelní činnost společnost organizuje akce pro děti (karnevaly, dětské dny, vánoční besídky) i dospělé (taneční zábavy, plesy, koncerty). Je pořadatelem výstav s regionálním zaměřením. Zároveň je také spolupořadatelem různých kulturních akcí (divadelní přehlídka Kaškova Zbraslav, pražská přehlídka amatérského divadla, festival dechových orchestrů Vejvodova Zbraslav, zbraslavské Vánoce, pašijové hry, slavnosti Elišky Přemyslovny). Existence společnosti je spjata především s budovou divadla Jana Kašky.¹⁸²

---

¹⁸¹ Kaškova Zbraslav [Online], Dostupné na URL: <https://www.mistnikultura.cz/kaskova-zbraslav/> [Cit. 10-10 2018]

¹⁸² Zbraslavská kulturní společnost. [Online] Dostupné na URL: <http://www.divadlozbraslav.cz/zbraslavska-kulturni-spolecnost/> [Cit. 2018–10-02]

9.2 Sokol

Naše město má k zakladateli Sokolstva Dr. Miroslavu Tyršovi zvláštní vztah, zajisté bližší než mnohá jiná místa rozsetá po naší vlasti. Jaroslav Langer vzpomíná na založení místní organizace Sokol následovně: „V roce 1879 a v letech následujících bydlíval v našem městě přes léto Dr. M. Tyrš. Jeho pobyt a styk s občany zbraslavskými mocně působil a konečně vzbudil i touhu založiti také v místě sokolskou jednotu. Avšak v r. 1887 byla tato myšlenka uskutečněna. Dne 8. 7. 1888 byla zasazena za účasti Sokolstva hlavně z Prahy, župou Středočeskou pamětní deska na domě, kde Dr. M. Tyrš trávil prázdniny. První veřejné cvičení proběhlo v r. 1899. Největší potíže způsobovala jednotě starost o cvičební sál. Nejprve se cvičilo ve Velké hospodě (dnešní divadlo J. Kašky), později v obecné škole.“¹⁸³

Základní kámen nové sokolovny byl položen 11. srpna 1929 a 1. června 1930 byla konána slavnost otevření sokolovny za přítomnosti Cyrila Bartoně z Dobenína. Po II. světové válce dne 29. 5. 1948 došlo ke sjednocení Sokola Zbraslav s S.K. Zbraslav (hokejisté). S.K. Záběhlíci (fotbalisté) a LTK Zbraslav (tenisté) v jeden celek od tohoto data vystupující pod hlavičkou Sokola Zbraslav ¹⁸⁴

9.3 Uragán – skautské středisko

K počátkům historie skautingu na Zbraslavi se neodmyslitelně vztahuje skauting ve Štěchovicích. Existovalo tam středisko skautů vedené bratrem Karlem Borovičkou. Za jeho účasti vznikl na Zbraslavi v roce 1936 junácká hlídka několika chlapců pod Štěchovickým oddílem. Na jaře roku 1937 byli tito chlapci základem oddílu zbraslavských skautů. Po zrušení Čs. skautingu v r. 1940 vznikl na Zbraslavi sportovní atletický klub, nazvaný Uragán (název

---

¹⁸³ LANGER, Jaroslav, *Padesát let tělovýchovné jednoty Sokol*, 1937 (brožura ze soukromého archivu autorky DP)

¹⁸⁴ LANGER, Jaroslav, *Padesát let tělovýchovné jednoty Sokol*, 1937 (brožura ze soukromého archivu autorky DP)

zvolen podle tehdy vycházejícího časopisu). Tato skupina nahradila alespoň částečně dosavadní skautské aktivity.¹⁸⁵

V r. 1944 se na Zbraslavi vytvořil oddíl České obce turistické (ČOT), organizovaný v rámci Sokola. Scházeli se ve staré pískovně mezi Báněmi a Lipencemi. Měli tam umístěný nevysoký stožár, na který vytahovali československou vlajku a drželi hlídky v okolí, aby je nikdo neviděl. Zde hráli i hry. Po zrušení skautingu v r. 1948 si starší skauti, roveři, koupili od firmy *Šílený* pramici, začali se věnovat vodáckému sportu a vytvořili tak základ vodáckého oddílu na Zbraslavi.

Znovuzrození skautské tradice trvalo jen velmi krátce, a to v letech 1968-1970. V roce 1983 vznikl na Zbraslavi oddíl mládeže při turistickém oddílu TJ Slavoj Zbraslav, který byl zaměřen na turistiku rodičů s dětmi. Jak děti odrůstaly, přestávaly mít zájem provádět turistiku společně s rodiči. Z tohoto důvodu byl založen turistický oddíl mládeže – TOM 50519 pod názvem TULÁCI. Jeho hlavní náplní byla turistika, doplněná o prvky tábournictví, horolezectví, jeskyňářství – to vše v dětských dimenzích.

Dne 2. 12. 1989 se sešla v Městské knihovně v Praze bývalá Ústřední rada Junáka spolu s dalšími skautskými činovníky a ohlásila znovuobjevení Junáka. Duchovními obnoviteli zbraslavského skautingu lze pokládat pana Karla Paška a jeho manželku Elišku spolu s panem Tomášem Novotným.¹⁸⁶

9.4 KLAS – Klub aktivního stáří

Tento klub vznikl v roce 1998 pro občany Zbraslavi, kteří si chtějí vychutnávat i druhou polovinu svého života.¹⁸⁷ Nabízí možnost zapojení do různých aktivit. Jedná se o přednášky různého zaměření, výtvarné a hudební dílny, zájezdy, vycházky, kondiční cvičení a podobně.

---

¹⁸⁵ Historie skautingu na Zbraslavi [Online] Dostupné na URL: <http://www.uragan-zbraslav.cz/historie/> [Cit. 2018-08-08]

¹⁸⁶ Historie skautingu na Zbraslavi [Online] Dostupné na URL: <http://www.uragan-zbraslav.cz/historie/> [Cit. 2018-08-08]

¹⁸⁷ www.zbraslavsky-klas.webnode.cz/

9.5 KAT – Klub amatérského tance

V roce 1968 založili při Osvětové besedě Zbraslav taneční mistři Iva a Jiří Kotábovi taneční klub. Pod zakládající listinou bylo podepsáno celkem šestnáct začínajících tanečníků. Od té doby se tanec na Zbraslavi zabydlel a část zbraslavské mládeže (a bylo to za 40 let přes 300 členů) si bez něj své nejkrásnější roky mládí snad ani neuměli představit.

Z našich členů pocházejí devítinásobní mistři republiky Martin a Iva Pošarovi, vicemistři republiky Jaroslav Linhart – Alena Taxová. Kdo se v tanci trochu vyzná, ví, že to na tak maličkou “líheň”, jakou taneční klub na Zbraslavi je, to není vůbec špatný výsledek. Taneční klub vystřídal mnoho zřizovatelů a tréninkové prostory měl na mnoha místech ve Zbraslavi a v blízkém okolí. Přežil i dlouhá léta nedostatku domácích párů, kdy na Zbraslavi nebyly taneční kurzy. Dojíždělo k nám a trénovalo zde i mnoho párů z Prahy a širšího okolí. Prvních deset let vedli a trénovali Klub manželé Kotábovi z Davle, pak manželé Dufkovi ze Zbraslavi, posledních pět let manželé Šerákovi. Díky obsáhlému klubovému archivu se podařilo čtyřicetiletou historii Klubu celkem podrobně zachytit.¹⁸⁸

9.6 Veteran bicycle club

Existuje na Zbraslavi od r. 1984 jako skupina nadšenců nejprve jako součást TJ Sport Zbraslav a od r. 1997 byl club registrován jako samostatné občanské sdružení. Cílem Veteran Clubu je připomínat často již pozapomenutou historii, navazovat na noblesní odkaz našich prapředků, renovovat a starat se o stará, pokud možno technicky zajímavá kola. Především pak Club pořádá již 25 let každým rokem o druhém víkendu v měsíci červnu setkání přátel historických velocipedů a jejich jezdců spojenou obvykle s jízdou elegance a následnou jízdou z vrchu Jíloviště – Zbraslav.¹⁸⁹

---

¹⁸⁸ Historie klubu [Online] Dostupné na URL: <https://www.kat-zbraslav.cz/historie/> [Cit. 2018-10-10]

¹⁸⁹ Historie [Online] Dostupné na URL: <http://bicycleclub.zbraslav.info/> [Cit. 2018-10-10]

10. PROJEKT 1

Téma: Keltové

Název: Jak se žilo v době železné

Ročník: 3. – 5.

Cíl: Žák třídí a vyhledává informace, uvědomí si důležitost vztahu k přírodě, personifikuje keltské dějiny, rozšiřuje si informace o životě našich předků

Pomůcky: zvětšená tabulka stromokruhu (keltská obdoba znamení zvěrokruhu), tabulka pro každou skupinu, balicí papíry, encyklopedie živé přírody, špejle, karton, modelína, přírodniny, tempery, fixy, pastelky

Časová dotace: 4-5 vyučovacích hodin

Prostor: učebna

Formy práce: skupinová, individuální, kooperativní výuka, výtvarná činnost

Metody: vyprávění, názorné, praktické, práce s textem

Kompetence: k řešení problému, komunikativní

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova (komunikace, kooperace, řešení problému), výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Činnost 1: Stromokruh (keltská obdoba znamení zvěrokruhu)

Komentář učitele:

„Keltové měli přirozeně velmi blízký vztah k přírodě. Byla součástí jejich života, měli posvátná zvířata, uctívali stromy. Kořen, kmen a koruna stromu symbolizovaly keltské pojetí tří světů: tzv. zásvěetí (kam odcházejí mrtví), náš svět a svět bohů. Oblíbeným stromem druidů byl dub, u něhož vykonávali své obřady.¹⁹⁰ Keltský horoskop, tzv. stromoskop tvoří 21 stromů, některé jsou uváděny opakovaně. Samotný keltský horoskop začíná listopadem. Tento měsíc byl pro Kelty velmi významný, jelikož pro ně začínal nový rok a slavili v něm svátek Samhain, což byl svátek uctívání mrtvých.“

Na tabuli má učitel připravenou zvětšenou tabulku keltského stromoskopu.

---

¹⁹⁰ <https://www.keltskeprameny.cz/keltsky-horoskop/>

TOPOL	1.11.-10.11. 1.5.-10.5.	1.2.-10.2. 5.8.-14.8.	
KAŠTAN	1.11-20.11.	11.5-20.5.	
JASAN	21.11.-30.11	21.5.-30.5.	
HABR	1.12.-10.12.	31.5.-10.6.	
OSIKA	11.12.-20.12.	11.6.- 20.6.	
BUK	21.12		
BŘÍZA	21.6.		
JABLOŇ	22.12.-1.1.	22.6.-2.7.	
JEDLE	2.1.-11.1.	3.7.-13.7	
JILM	12.1.-22.1.	14.7.-24.7.	
CYPŘIŠ	23.1.-31.1.	25.7.- 4.8.	
MODŘÍN	11.2.-20.2.	15.8.-24.8.	
BOROVICE	21.2.-2.3.	25.8.-3.9.	
VRBA	3.3.-12.3.	4.9.-13.9.	
LÍPA	13.3.-20.3.	14.9.-22.9.	
DUB	21.3.		
OLŠE	23.9.		
LÍSKA	22.3.-31.3.	24.9.- 2.10.	
JEŘÁB	1.4.-10.4.	3.10.-11.10.	
JAVOR	11.4.-20.4.	12.10.-21.10.	
OŘEŠÁK	21.4.-30.4.	22.10.-31.10.	

Do volných řádek tabulky zapisují děti svá jména

Úkol: Podle svého data narození urči své znamení stromokruhu. Zapiš své jméno do tabulky na tabuli. Vaším úkolem ve skupině je namalovat strom, který je vaším společným znamením. Následně vyhledej ve dvou informačních zdrojích 5-7 informací a zapiš je (vzhled, plody, listy, zařazení apod.)

Činnost 2 : Loto

Úkol: Slep první díl 1 a díl pečlivě k sobě. Rozstříhej na jednotlivé kartičky. Barevnou část otoč. přečti si úkol na podložce, najdi na kartičce odpověď, nalep na podložku barevnou částí nahoru. Pokud budeš postupovat správně, vznikne ti obrázek keltského bojovníka.

PODLOŽKA PRO LOTO

OBYDLÍ ČÁSTEČNĚ ZAPUŠTĚNÁ DO ZEMĚ	KELTSKÝ KMEN NA NAŠEM ÚZEMÍ	ZPŮSOB OBCHODOVÁNÍ	MINCE
ZPŮSOB VYRÁBĚNÍ KERAMIKY	JEDNO Z KELTSKÝCH OPPID	OPEVNĚNÉ SÍDLIŠTĚ	DUCHOVNÍ
NÁSTROJ K LOVU ZVĚŘE	NÁBOŽENSTVÍ - UCTÍVÁNÍ VÍCE BOHŮ	SVÁTEK 31.10. UCTÍVÁNÍ MRTVÝCH	ZEMĚ, KDE ŽIJÍ POTOMCI KELTŮ
VRCHOL OPPIDA	STÁDIUM VE VÝVOJI LIDSTVA	POSVÁTNÝ STROM	MATERIÁL K OŠACENÍ

DÍL 1 (URČENÝ PRO SLEPENÍ S OBRÁZKEM)

DUHOVKY	OBCHOD S VYUŽITÍM MINCÍ	BOJOVÉ	POLOZEMNICE
DRUID	OPPIDUM	ZÁVIST	POUŽITÍ HRNČÍŘSKÉHO KRUHU
IRSKO, SKOTSKO	SAMHEIN	POHANSTVÍ	OŠTĚP
VLNA, KŮŽE, LEN	DUB	DOBA ŽELEZNÁ	AKROPOLE

DÍL 2

Činnost 3: Kreslení ve dvojici

Úkol: Připrav si na formát papíru A4 a nakresli jednoduchý obrys postavy. Následně domaluj postavu podle toho, co ti spolužák diktuje. Po dokončení kresby se se spolužákem vystřídej. Každý máte k dispozici jeden text.

Texty pro diktování:

Text 1:

Základ oblečení u mužů tvoří přiléhavé kalhoty. Jsou dva druhy kalhot, stejně jako znáte vy, krátké a dlouhé. Oba druhy tvoří stejný základ - každá nohavice je z jednoho kusu látky, který je sešitý na vnitřní straně. K tomu jsou dopředu i dozadu vsazeny klíny. Krátké kalhoty končí pod kolena, kde se také podvazují, dlouhé končí nad nártu a jsou k nim ještě přišity nástavce překrývající právě nártu. K tomu patří samozřejmě kožený opasek. Ke kalhotám nosíme halenu sahající až ke kolenům. Rukávy jsou vsazeny a jsou opět buď krátké, nebo dlouhé. Velmi specifická je další část našeho oděvu - tvoří ji plášť. Je to obdélník, který se přehazuje přes ramena a je spojen za pomoci spony na pravém rameni. Obě ruce máme volné, a když prší, tak si plášť přehodíme přes hlavu. Tyto pláště vyrábějí naše ženy s velkou pílí, neboť jsou odrazem našeho postavení. Většinou mají lemované kraje a dlouhé třásně, velmi pestré pruhy nebo kostky. K oblečení neodmyslitelně patří i kožený nebo plátěný váček, který obsahuje pomůcky, např. nožik, rydlo, šídlo, břitvu, případně kousek kovu jako symbol, a také soupravu na rozdělávání ohně - ocílku, pazourek a troudu. Už v naší době si potrpíme na módní doplňky - nosíme bronzové nebo železné opasky, kožené pásy se železnými záponami. A protože neznáme knoflíky, spínáme si oděv ozdobnými bronzovými sponami na způsob zavíracího špendlíku. Dále jsme si oblíbili bronzové náramky, nápažníky a nákrčníky. Náramky dokonce nosíme i na nohou a těm říkáme nánožníky. Dalšími šperky jsou také skleněné tmavomodré náramky.

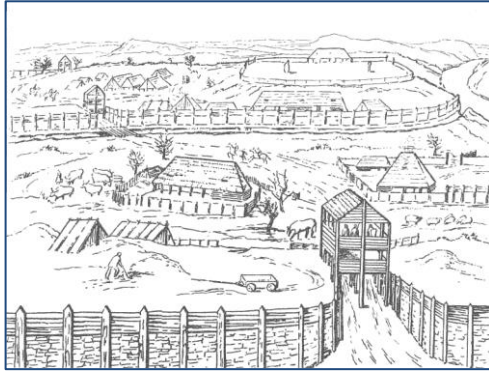
Text 2:

Ženská móda je tvořena dlouhým lehkým rouchem bez rukávů, sepnuté na ramenech sponami. Pro lepší představivost se jedná o válec o rozměrech 1,3 x 1,8 m, který si přehodíte přes hlavu. Pod tímto oblekem ještě nosíme halenku s rukávy. Jiný druh obleku je sukně a halenka. Sukně je tvořena širokým pruhem látky, na bocích přidržovaná páskem. Halenka je tkaná z jemnější lněné příze a má polodlouhé rukávy. K tomu patřil ještě plášť podobný plášti mužskému. Nejobvyklejší obuví naší doby jsou opánky - obuv vyříznutá z jednoho kusu kůže upevněná k noze řemínky. K výzdobě se používá různých výřezů. Při jiných příležitostech se také nosí i boty vyšší, které mají podrážku až 4 cm silnou. Podrážka byla vyrobena ze dřeva a spojena železnými cvočky. Už v naší době si potrpíme na módní doplňky - nosíme bronzové nebo železné opasky, kožené pásy se železnými záponami. A protože neznáme knoflíky, spínáme si oděv ozdobnými bronzovými sponami na způsob zavíracího špendlíku. Dále jsme si oblíbili bronzové náramky, nápažníky a nákrčníky. Náramky dokonce nosíme i na nohou a těm říkáme nánožníky. Dalšími šperky jsou také skleněné tmavomodré náramky.

Činnost 4: Model oppida

Práce ve skupinách, děti mají k dispozici špejle, karton, modelínu, přírodniny, tempery, fixy, pastelky atd.

Motivační text:

„Pro naše sídla si většinou vybíráme místa již osídlena našimi předchůdci, především úrodná místa, kde mohou hospodařit naši zemědělci a k tomu stavíme i opevněná hradiště. Nejvíce osídlení je v blízkosti velkých řek.

Domy – spát v kožešinách ... a nad hlavou rákos. Takto jednoduše se dá říci, kde bydlíme, spíme, jíme a pracujeme. V naší době máme úplně jiný vztah k přírodě – jsme na ni velmi závislí. Budujeme si dobře opevněná místa na strategicky významných polohách. Tato hradiště nazýváme oppida. Kolem hradiště jsou důkladně vybudované valy z hlíny s čelní zdí z kamenů a dřevěné konstrukce. Tato oppida jsou nejen významnými mocenskými středisky, ale i centry obchodu, řemesel a kultu. Zástavba uvnitř byla mnohdy velmi hustá – domy byly uspořádány do ulic či dvorců. Všude kolem se rozprostírá les, který nám skýtá nejen dřevo na topení, ale i na stavbu domů, výrobu dřevěného uhlí a také je to částečně zdroj naší obživy – možnosti lovu a sběru plodin. V okolí se také rozkládají naše pole a pastviny. V oppidu se nacházejí základní tři druhy obydlí různých konstrukcí – sruby, polozemnice a domy nadzemní.“

Činnost 5: Závěr, hra otázky a odpovědi

Jeden žák v roli Kelta. Ostatní děti kladou otázky typu „*V současné době používáme k placení zboží tyto bankovky, co jsi používal ty?*“ apod.

Děti se vystřídají, pokud Kelt nezná odpověď na danou otázku.

11. PROJEKT 2

Téma: Pověst

Název: O vzniku Zbraslavi

Dramatizace podle pověsti pana Františka Pondělíčka, vybráno z knihy *Staré pověsti zbraslavské*.¹⁹¹ Upravila autorka DP.

Ročník: 3. - 5.

Cíl: Žák rozvíjí své tvůrčí schopnosti, uvědomí si důležitost vzájemné spolupráce, používají vlastní iniciativu, pomocí dramatizace prožívají příběh,

Pomůcky: texty, kostýmy vytvořené společně i individuálně v rodině

Časová dotace: příprava (60 minut) vlastní učení textů (záleží na schopnostech dané skupiny) a dramatizace pověsti (60 minut)

Prostor: učebna, aula, tělocvična

Formy práce: skupinová (celá třída)

Metody: rozhovor, práce s textem, výtvarná činnost, předvádění, prezentace,

Kompetence: komunikativní, sociální a personální, k učení

Průřezová témata: mediální výchova (práce v realizačním týmu), sociální a osobnostní výchova

Činnost 1: Motivace, příprava

- a) Zhlédnutí pořadu z cyklu „*Dějiny udatného českého národa*“¹⁹² nebo „*Báje*“¹⁹³

Rozhovor na téma pověsti (specifikace, příklady, autoři), zkonkrétnění na příkladu zhlédnuté pověsti (co mohlo být pravdivé a co fikce) apod.

---

¹⁹¹ PONDĚLÍČEK, František. *Staré pověsti zbraslavské*. Zbraslavská kulturní společnost, Praha 2013

¹⁹² Báje [Online] Přístupné na URL: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230011-baje/video/>

¹⁹³ Staré pověsti české 2. [Online] Dostupné na URL: <https://www.youtube.com/staré-pověsti-české-2/>

- b) Společné čtení textu a práce s ním spojené s diskusí na téma, co je důležité při dramatizaci, kdo všechno se na představení podílí, co vše bude zapotřebí při přípravě dramatizace atd.
- c) Rozdělení rolí podle vlastního rozhodnutí dětí, rozdělení dalších funkcí (rekvizitáři, kostymérky, sledování textu, maskér apod.). V této fázi přípravy je důležité klást důraz na to, aby byly zapojeny všechny děti, které se nechtějí zúčastnit vlastní dramatizace. Na důležitosti tak mohou získat i méně aktivní či stydlivější méně průbojné děti.

Činnost 2: Vlastní dramatizace

a) Postavy:

vypravěč

otec Budivoj

synové Zbraslav a Rod

duch Kazi

Doubravka

Radosta

divoké prase

b) O vzniku Zbraslavi – text

I. JEDNÁNÍ

Vypravěč: Za vlády slavného knížete Křesomysla žil na hradě Kazíně vladyka Budivoj. Měl dva syny – Roda a Zbraslava. Hoši k sobě lnuli „nehynoucí bratrskou láskou“, kdyby jen trochu mohli, podřezali by si navzájem hrdla. Není divu. Oba se totiž zamilovali do stejné dívky, Radosty z rodu Radostů. Ani tomu se nelze divit, protože jiné děvče se v okruhu dvaceti kilometrů údajně nevyskytovalo. Takové byly tenkrát, před více než tisíci lety, neutěšené poměry.

Budivoj však nepřipouštěl žádné spory a sváry. Kromě synů měl také Budivoj manželku Hátu. Jednoho večera při večeři.

Rod: „Budu se ženit!

Zbraslav: „Ženit! Pchá! (*zasnil se*)

Budivoj: (*rozčileně*) „Snad ne s tou Radostou z toho příšerného rodu!“
(*bouchne pěstí do stolu*)

Rod: „Právě s tou! Řekla, že mě miluje.“

Budivoj: „Taková nikdy nepřekročí práh našeho Kazína! Leda přes moji mrtvolu! Vždyť ti Radostové jsou učinění nuzáci! Žijí kdesi za řekou v norách jako králíci, běhají nahatí po lese a jedí syrové maso! Neandrtálci!“

Rod: „Radosta taková není a já si ji vezmu a basta.“

Budivoj: „Nevezmeš, protože jsi dosud neulovil svého kance!“

Vypravěč: Budivoj uhodil hřebíček na hlavičku. Měl pravdu, lov na kance byl jakousi zkouškou dospělosti. Všech mladíků rodu, jehož zakladatelem nebyl nikdo jiný, než zvěčnělý a nehynoucí slávou ověncený bohatýr Bivoj.

Rod: (*klidně*) „Žádného kance lovit nebudu, Radosta říkala, že je to pitomost.“

Budivoj: (*vyskočí od stolu a řve*) „Cože!!? Pitomost?“

Rod: (*vstává pomalu od stolu a je stále velmi klidný*) „Ano, je to přece pěkná hloupost jít na obrovského kance jen s jediným oštěpem a zbytečně riskovat život nebo přinejmenším zdraví. Vtom nevidím opravdu pranic rozumného. (*posměšně*) Ostatně ty sám, otče, pokud vím, sis ze střetnutí s divočkem odnesl velmi nepříjemnou památku, že? Tam, kde má každý normální smrtelník dvojhlavý sval stehenní, máš ty v noze díru jako vrata. A vzpomeň si také na strýce Kostomlata, který při potyčce s kňourem narazil na strom tak prudce, že doteď nadá dohromady souvislou větu a plácá páté přes deváté. Hahaha!“

Vypravěč: Starý Budivoj už už otvíral pusou s nehoráznou nadávkou, ale místo toho zůstal civět s pusou dokořán. Rodovi zaskočilo sousto a Zbraslav se konečně probral ze svého snění. Stala se totiž zvláštní věc .... (*tajemně*). Ze tmy v rohu místnosti, kde šplhaly tmavé stíny po roubené stěně, vyvstala majestátná postava v bohatě řaseném rouše s vrásčitou tváří a očima metajícími blesky.

Budivoj: (*padá na kolena a zděšeně vykřikne*) „Duch praprabáby Kazi !!“

Kazi: (*skřípavým rozčileným hlasem*) „Zhůvěřilci! Trulanti! Kulturní barbaři! Vaše troufalá hádka nad posvátnou tradicí mě vyvolala ze záhrobí, vy jedni

nectní pochybovači! Chcete zlehčovat čin mého věhlasného manžela? Ach Bivoji, Bivoji! Čeho ses to dočkal na svém potomstvu?! Kdybys tak mohl zhmotnit své zdecimované ostatky, ukázal bys těmto zde, co znamená být hrdinou!“

Rod: *(bojácně špitne)* „Ale já to ttttak nenemyslel.“

Kazi: *(zlostně mu skočí do řeči)* „Ty mlč, tys nejhorší ze špatných!“

Zbraslav: *(radostně vyskočí od stolu)* „Já, to já půjdu na kance! Já si pak vezmu Radostu za ženu.“

Budivoj: „Ty ne! Na Rodovi je řada! Tys příliš mladý a slabý a neuživý!“

Kazi: *(lamentuje)* „Vy zabeďněnci, vy ničemové, vy nezbeďněnci!! Každý z vás projde ohněm nebetyčného nebezpečí. Tradice je zákonem a zákony je nutno ctít. Kdo to neví, toho stihne má kletba až do pátého kolena. Dokážete-li dopravit na Kazín živého kance, tak jako tehdy váš prapradědek Bivoj na Vyšehrad, jedině potom můžete zapomenout na starý zvyk, na svého chrabrého předka a na jeho slavný čin. Jinak nikoliv!“ *(odchází, rozplyne se)*

(Háta přichází překvapená sklidit ze stolu)

Vypravěč: Stísněná nálada vládla toho večera na Kazíně. Dlouho do večera se Budivoj, Rod i Zbraslav převalovali na svých ložích z medvědích kůží a nemohli usnout.

II. JEDNÁNÍ

Vypravěč: Ráno, ještě za šera, se Zbraslav tajně vyplížil z hradu zadními vrátky, tak, aby ho nikdo nespatriil. Jak prikazovala pravidla, ozbrojený byl jen jediným oštěpem. Mžilo nad řekou Mží, mlha se pomalu zvedala od země, bylo slyšet jen ptačí cvrlikání. Mladičký Zbraslav hledal v blátivé půdě na břehu řeky stopy prasečích paznehtů. Šel dlouho dolů po proudu a stále nic.

Zbraslav: „Cožpak všichni divočáci pomřeli nebo nemají žízeň, aby přišli k řece? Nebo se dozvěděli, že jsem se vypravil na lov a poschovávali se v nejtemnějších houštinách?“

(je slyšet zvoneček)

Zbraslav: *(vyděšeně)* „Co, co to je?!“ *(cinkání se blíží a je také slyšet dupání a praskot větví)*

Vypravěč: Zbraslav stanul tváří v tvář největšímu kanci, jakého kdy ve svém nedlouhém životě spatřil.

Zbraslav: *(zdvihá ruku s oštěpem a vykřikne)* „Jsi můj!“ *(prase se otáčí a dává se na útěk)* „Počkej, tohle jsme si neujednali.“ *(Zbraslav si všimne, že má prase na krku červenou mašli se zvonečkem)* „Odkdy běhají po lese kanci s takovými ozdobami?!“

Vypravěč: Zbraslav se plahočil za kancem hodinu, možná i dvě, až dorazil do míst, kde se Mže spojovala s jinou velkou řekou, s Vltavou. Věděl, že tady někde žijí jacísi osamělí rybáři, a tak ho nepřekvapilo, když přímo na soutoku obou řek spatřil chýši spletenou z větví a rákosí. Tam před chatkou seděl na zadku jako pes kanec se zvonečkem a vesele pochrochtával. Zbraslav si připravil oštěp a blížil se k němu. *(z chýše vychází dívka)*

Doubravka: „Co chceš dělat? Snad mu nechceš ublížit?“

Zbraslav: *(potichu)* „Bože, ta je hezká. Kam se hrabe Radosta z rodu Radostů!“

Doubravka: „Tys chtěl píchnout tím oštěpem našeho Bivoje?“

Zbraslav: *(překvapeně)* „Bivoje?“

Doubravka: „Našeho Bivoje. Naše prasátko. Nesmíš mu ublížit, je krotký jako holoubek. Když byl ještě malé selátko, dědeček ho chytil v lese a vychoval. Teď tu s námi žije.“

Zbraslav: „A jmenuje se Bivoj? Proč?!“

Doubravka: „Říká se, že Bivoj byl kdysi jakýsi nehodný člověk, který byl velice pyšný na svou sílu, a tak zabíjel divoká prasátka. Prý holýma rukama, ale tomu já nevěřím. Dědeček dal tomuto prasátku tohle jméno, abych vždycky věděla, jaký je rozdíl mezi Bivojem – a Bivojem.“

Zbraslav: *(pouští oštěp do trávy)* „Ne, tomuto prasátku nemohu ublížit! *(odmlčí se)* Ty tady žiješ se svým dědečkem?!“

Vypravěč: A tak se za chvíli Zbraslav dozvěděl všechno, co chtěl i nechtěl. O dívce Doubravce a jejím dědovi. O řece, o rybářích i o rybách, jak připravit kapra, okouna či štika nebo úhoře. Zbraslav dychtivě poslouchal a drbal při tom kance za ušima. Bivoj si totiž vůbec nepřipouštěl, že se měl stát Zbraslavovým úlovkem a tvářil se velmi kamarádsky. A to už se Zbraslav osobně seznámil

s Doubravčíným dědečkem, kterému se svěřil se záměrem své výpravy. Spolu pak vymysleli chytrou intriku.

III. JEDNÁNÍ

Vypravěč: Tou dobou vládl na hradě Kazíně neuvěřitelná panika. Sotva se rozednělo, probudil se vladyka Budivoj a zjistil, že mladší syn zmizel. Lehce si domyslel, kde je a co asi dělá, do jaké riskantní hry se pustil a jaké mu hrozí nebezpečí.

Rod využil všeobecného zmatku a odebral se na schůzku se svojí milovanou Radostou.

Radosta: „Už mě nebaví skrývat naši horoucí lásku v křovinách pralesa. Půjdeme za tvým otcem a zjevíme mu pravdu.“

Rod: „O to jsem se včera pokusil a se zlou jsem se potázel.“

Radosta: „Ale já jsem skálopevně rozhodnuta.“

Vypravěč: Radosta odhodlaně vykročila, žene, když se o něčem rozhodne, nezbyvá muži, než jí skálopevně následovat a v ničem jí nebránit. Ve chvíli, kdy Rod s Radostou vstupovali zadní brankou do hradu, blížilo se z druhé strany po široké hlavní cestě ke Kazínu podivné procesí. Vpředu cupitala půvabná dívka, jejíž krásu ještě zdůrazňovalo v oné době úsporné oblečení. Za Doubravkou kráčel Zbraslav a na provázku vedl pochrochtávajícího Bivoje. Vzadu škobrtal unavený starý rybář. Zbraslav se svými společníky předstoupil před svého pobaveného otce.

Rod: „Otče! Matko! Vážení přítomní! Zde vidíte, že jsem na Kazín dopravil živého kance. Jak pravil duch prabáby Kazi, tento můj čin definitivně uzavřel kapitolu riskantních lovů, které museli naši mužové našeho rodu podstupovat v zájmu letité tradice. Nyní můžeme zapomenout na chrabrý čin našeho předka i na něho samotného.“

Vypravěč: Když Zbraslav domluvil, zavládla chvíle ticha. Každý z přítomných chvíli vstřebával Zbraslavova slova. První se vzpamatoval Rod.

Rod: (*objímá radostně bratra*) „Nyní už nestojí v cestě nic mému štěstí. (*obrací se na otce*). Jen ty, otče! Prosím tě tedy, požehnej mému sňatku s Radostou z rodu Radostů.“

Budivoj: „Dobrá tedy. Žehnám vám, děti. Odstěhujte se za řeku Mži a tam založte dvorec a osadu. A ta nechť se jmenuje po tobě, synu – Rodotín.“

Radosta: (*protestuje*) „To ne, to území odpradávná obývá můj rod, a tak se osada musí jmenovat po mně – Radostín.“

Budivoj: (*rozčileně*) „Stín – jaký stín! Žádný stín.“

Rod: „Přece se v takové slavnostní chvíli nebudeme hádat. Zvolme kompromis. Nechť je v názvu od každého kousek, osada se bude jmenovat Radotín.“

Rod: (*obrací se na bratra*) „Nezlobíš se, bratříčku, že Radosta dala přednost mně před tebou?“

Zbraslav: „Kdepak, Radosta už je mi zcela lhostejná. Kdybych byl věděl, že v okruhu dvaceti kilometrů od Kazína žije i jiná dívka než ona, nikdy bych se tak bláhově nezamiloval. Doubravka je ta pravá, mně souzená, tu si vezmu za ženu.“

Budivoj: „Výborně, odbudeme dvě svatby najednou při jedné hostině, aspoň ušetříme.“

Zbraslav: „Odstěhuji se s Doubravkou na soutok dvou řek, Vltavy a Mže. Tam já vystavím dvorec a osadu a ta se bude jmenovat zase po mně – Zbraslav.“

Všichni: „Události tokem času plují,
taková je bilance.
Zbraslaváci původ odvozují
od Bivoje či od kance.“

Činnost 3: Závěr Společné zhodnocení a následující představení pro rodiče a žáky z nižších ročníků spojené s vytváření pozvánek a plakátů.

12. PROJEKT 3

Téma: Přemyslovci

Název: Středověký den

Ročník: 3. – 5.

Cíl: Žák formuluje správně význam slov, prohloubí si znalosti z daného historického období, rozvíjí výtvarné dovednosti, spolupracuje s rodinou, orientuje se na jednoduché mapě,

Pomůcky: středověké kostýmy (podle uvážení), mapa krajů České republiky, interaktivní tabule, výtvarné potřeby – pastele

Časová dotace: 4-5 vyučovacích hodin

Prostor: učebna, škola

Formy práce: skupinová

Metody: předvádění, vyprávění, myšlenková mapa, didaktické hry

Kompetence: k řešení problému, k učení, občanské,

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Činnost 1 : Práce s informacemi o panovnících

Úkol: Přečti si následující informace, nastříhej je a přiřaď k panovníkům, kteří jsou na dalším listě. Nejdřív ale panovníky pojmenuj. Malá nápověda – jsou seřazeni podle časové posloupnosti (v pořadí, v jakém vládli).

(Řešení: Václav II., Přemysl Otakar II., Jan Lucemburský, Karel IV.)

„TOHO BOHDÁ NEBUDE, ABY ČESKÝ KRÁL Z BOJE UTÍKAL!“	VE FRANCII PŘIJAL JMÉNO PO SVÉM KMOTROVI
ZAVEDL PRAŽSKÝ GROŠ	NĚKOLIK LET VĚZNĚN
KRÁL ŽELEZNÝ A ZLATÝ	MANŽEL ELIŠKY PŘEMYSLOVNY
VÝZNAMNÉ STAVBY, UNIVERSITA, ROZKVĚT PRAHY	KRÁL „CIZINEC“
BITVA NA MORAVSKÉM POLI	POLSKÝ KRÁL
OTEC VLASTI	VELKÉ ROZŠÍŘENÍ ÚZEMÍ ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ

Činnost 2: Hra podle televizní soutěže „Kufr“

Cíl hry: Jedná se o soutěž družstev (jeden člen hádá, ostatní jednotlivě napovídají). Cílem je popsat slovo napsané na kartičce spoluhráči tak, aniž bychom řekli slovo příbuzné, či slovo v jiném tvaru. Je dán časový limit a slovo souvisí s dobou Přemyslovců, středověkem. Každé družstvo si vylosuje z nabídky kartiček daný počet (záleží na počtu družstev a členů v nich). Hádačský člen není losování přítomen.

Úkol pro hádačského: Podle nápovědy urči slovo z doby středověku, které ti spoluhráč popisuje.

Úkol pro napovídajícího: Popiš slovo, které vidíš na kartičce, aniž použiješ slovo v jiném tvaru nebo slovo příbuzné.

Předloha pro nastřihání kartiček: (zvětšit podle potřeby, možno podlepit či zafóliovat) – učitel

HRAD	LATINA
DESÁTKY	KRONIKA
PODDANÍ	TRH
ŘEMESLO	DRÁTĚNÁ KOŠILE
GOTIKA	KAMENNÝ MOST
TRŮN	PŘEMYSLOVCI
KARLŠTEJN	VÁCLAV
UNIVERZITA	OTEC VLASTI
HLADOVÁ ZEĎ	PRAŽSKÝ GROŠ
BITVA	VĚZENÍ
RYTÍŘ	BRNĚNÍ
KORUNOVAČNÍ KLENOTY	TURNAJ
CHRÁM SV. VÍTA....	PEČEŤ
KUTNÁ HORA	PANOVNÍK
HRADBY	PAPEŽ

Činnost 3: Posloupné společné vyprávění na dané téma

Děti sedí v kruhu, učitel zadá téma, děti postupně vypráví. Každé dítě řekne je jednu větu. Např. Karel IV., Jak vypadal život na hradě, Jak vypadal středověký turnaj apod.

Úkol: Řekni právě jednu větu na dané téma. Dobře sleduj obsah vyprávění, aby se informace neopakovaly.

Činnost 4 – hra „Bingo“

Klasická hra, každé dítě má rozstříhaný pracovní list na jednotlivé kartičky. Učitel vylosuje ze své nabídky kartičku. (popíše věc, situaci, osobnost) Úkolem žáka je otočit kartičku se správnou odpovědí. První z dětí, které má otočené 4 kartičky ve sloupci, v řadě nebo v diagonále, zavolá: „, Bingo!“ a kolo končí, žák si připíše bod. Počet kol záleží na uvážení učitele.

Tabulka pro učitele: (možno rozstříhat pro opakované používání)

VYKOUPENÍ Z PROHŘEŠKŮ (HŘÍCHŮ)	PROHLÁŠENA ZA SVATOU, DCERA PŘEMYSLA OTAKARA II.	ZARUČUJE DĚDIČNOST KRÁLOVSKÉHO TITULU	MATKA KARLA IV.
POMOCNÍCI ŘEMESLNÍKŮ	KOSTEL OBDÉLNÍKOVÉ HO TVARU	KOSMAS, PSÁNA LATINSKY	„ÚTULEK“ PRO LIDI BEZ DOMOVA
LIDÉ PRACUJÍCÍ NA CIZÍ PŮDĚ	KRÁL ŽELEZNÝ A ZLATÝ	TEHDEJŠÍ UBYTOVNA PRO STUDENTY	ZIKMUND LUCEMBURSKÝ
VÝROČNÍ TRH	CHUDŠÍ ŠLEHTICI, TVRZ	POSLEDNÍ PŘEMYSLOVEC	ÚPADEK ČESKÉHO KRÁLOVSTVÍ, NEPOKOJE

Tabulka pro žáky určena na rozstříhání:

ODPUSTKY	ANEŽKA ČESKÁ	ZLATÁ BULA SICILSKÁ	ELIŠKA PŘEMYSLOVNA
TOVARYŠI	BAZILIKA	KRONIKA ČESKÁ	ŠPITÁL
BEZZEMCI	PŘEMYSL OTAKAR II.	KOLEJ KAROLINUM	LIŠKA RYŠAVÁ
JARMARK	ZEMANI	VÁCLAV III.	JAN LUCEMBURSKÝ

Činnost 5: Hrady

Úkol 1 (dvojice, skupiny):

Do mapy krajů České republiky (atlas) umísti tyto královské hrady, pojmenuj je.

Řešení: Radyně (Plzeň – město)

Karlštejn (Beroun)

Bezděz (Česká Lípa)

Pražský hrad (Praha)

Kašperk (Klatovy)

Loket (Sokolov)

Křivoklát (Rakovník)

Přimda (Tachov)

Činnost 6: Společné malování vybraného hradu podle zobrazení na interaktivní tabuli.

Postup: Na interaktivní tabuli je obrázek vybraného hradu. Učitel nejdřív rozdělí plochu na kvadranty. Obtáhne základní linie, domaluje postupně detaily. Děti malují na čtvrtku zároveň s učitelem. Kreslení doprovází učitel výkladem (hradby – k čemu sloužily, věže – donjon, bergfried, velikost oken apod.)

Po dokončení výtvarné práce následuje rozhovor na téma s ní spojené. Např. Co víš o tebou zvoleném hradě, popiš jej i tehdejší život na hradě, čím bys chtěl (a) na hradě být, co by tvá pozice obnášela, jaké klady a zápory, líbilo by se ti žít v této době a proč atd. Jaká byla funkce hradů, k čemu slouží nyní, proč jsou z mnoha zříceniny?

Činnost 6: Myšlenková mapa – Přemyslovci

Po dokončení myšlenkových map jednotlivých žáků si děti utvoří dvojice, trojice a označí si společné myšlenky. Ty, ve kterých se shodne nejvíce dětí, napíše žáci na tabuli.

3. PROJEKT 4

Téma: Život našich předků

Název: Jak to bylo, jak to je

Ročník: 2. – 5.

Cíl: Žák si uvědomí důležitost vztahu k místu, kde žije, posílí si citový vztah k němu, poznává způsob života našich předků, rozvíjí spolupráci ve skupině

Pomůcky: tabule se čtvercovou sítí, vytištěné staré fotky Zbraslavi viz Příloha (Činnost 3), v programu Power Point prezentace obrázků používaných nástrojů a náčiní (Činnost 5)

Časová dotace: týden pro zpracování domácího úkolu, 3-4 vyučovací hodiny

Prostor: učebna

Formy práce: individuální, skupinová

Metody: domácí příprava, rozhovor, prezentace, didaktická hra, pozorování

Kompetence: k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Poznámka: Tento projekt doporučuji zařadit po absolvování naučné stezky (viz. Projekt 5)

Činnost 1: Příprava formou zadání týdenního domácího úkolu

Úkol: Zjisti v kruhu své rodiny nebo přátel, jaké změny na Zbraslavi zažili. Můžeš přinést i staré fotky nebo pohledy. Co jsi zjistil, zapiš si na kartičku, každé zjištění zvlášť. Využij jen osobní zážitky, nepoužívej informace z internetu. (Podle možnosti lze i zařadit osobní retro vyprávění ochotného pamětníka z okruhu některé z rodin.)

Činnost 2: Prezentace domácích úkolů

Děti v kruhu prezentují svá zjištění, porovnávají, společně tvoří plakát (y) „staré“ Zbraslavi.

Činnost 3: Tradiční hra piškvorky doplněná hádankami

Děti ve třídě rozdělíme na dvě skupiny na tzv. „Křížovkáře“ a „Kolečkáře“. Na tabuli máme připravenou čtvercovou síť. (cca 10 x 10). Postupně dětem ukazujeme fotografie staré Zbraslavi. (Fotografie jsou součástí přílohy diplomové práce) Z družstva, ze kterého je dítě, které poznalo a správně odpovědělo, jde člen tohoto družstva vyznačit do připravené čtvercové sítě na tabuli značku svého družstva jako v klasické hře piškvorky. Je dobré, když se děti střídají bez ohledu na to, zda poznaly obrázek či nikoliv.

Vyhrává družstvo, kterému se povedlo udělat 5 značek v řadě, sloupci, diagonále.

Seznam fotografií pro použití: (viz. Příloha DP)

1. Náměstí, č. p. 456 chalupa Hlaváčkovská (drogerie TETA)
2. Pohled z věže Husova sboru na ul. E. Přemyslovny
3. U národní galerie č. p. 471 Amtshaus (hotel Darwin)
4. ul. E. Přemyslovny č. p. 592 Soudní budova (MŠ Eliška)
5. ul. E. Přemyslovny č. p. 429 Baťa (obuv)
6. ul. Žitavského č. p. 496 Hotel Vejvoda (Patium)
7. ul. Žitavského č. p. 497 Okresní soud (Poliklinika)
8. ul. E. Přemyslovny č. p. 272 Tiskárna (U Stromečku)
9. Nábřeží č. p. 622 U Zdechynců, restaurace Ahoj (restaurace U Přístavu)
10. ul. Opata Konráda č. p. 76 Reslerova vila (stále)
11. Nábřeží č. p. 626 Panský dům (sklenářství)
12. ul. Žitavského č. p. 500 Ottova vila (stále)
13. U Národní galerie č. p. 468 Dům Pistáčkovských (starožitnosti)
14. U Národní galerie č. p. 488 Březovská chalupa (zvonářství)
15. ul. Žitavského č. p. 499 Hotel Ritz (bytový dům)
16. Zbraslavský zámek
17. Adámkova kaplička (Žitavského ul.)
18. Železný kříž (Košíkářská ul.)
19. Památník Květen 1945 (Husův sbor)
20. Zbraslavské náměstí

Úkol: Prohlédni si obrázek a stručně popiš z jaké části Zbraslavi je. Popiš místo, pojmenuj stavbu apod. Pokud určíš správně, vyznač do čtvercové sítě na tabuli značku tvého družstva tak, aby tvé družstvo získalo 5 znaků vedle sebe.

Činnost 4: Co je jinak

Děti určují, čím se liší staré fotografie Zbraslavi od současnosti. Mohou pracovat ve dvojicích. Následuje společná kontrola. Použijeme následující fotografie.

Úkol: Urči na daných následujících deseti obrázcích, co je jinak nebo co chybí. Můžeš pracovat ve dvojicích.

Obrázek č.1 Místo městského špýcharu stojí budova Husova sboru (vlevo nahoře)
(Fotografie – soukromý archiv autorky)

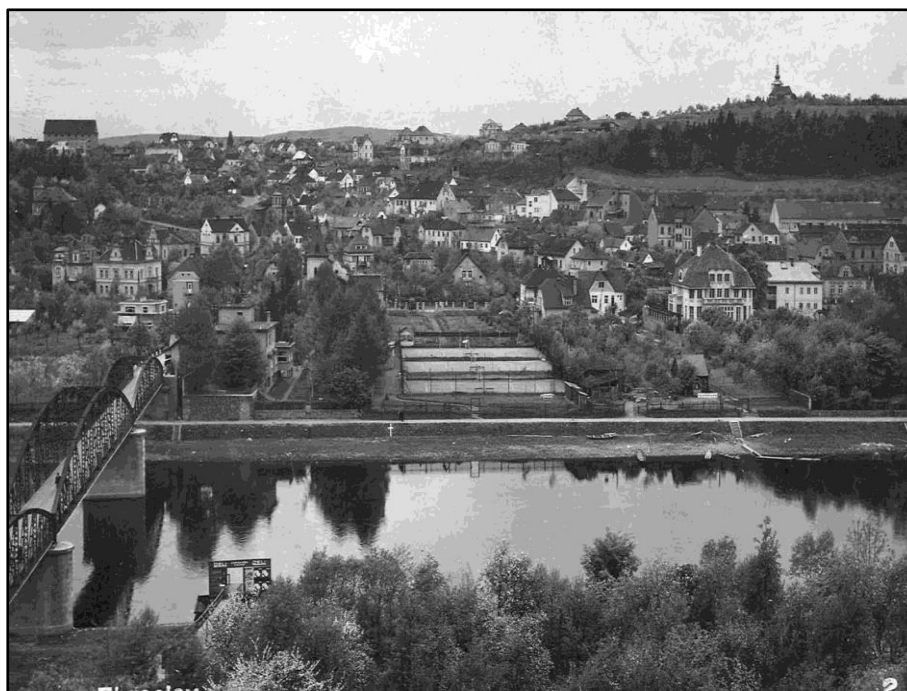
Obrázek č.2 Náves U Charvátů, chybí pomník Jana Husa (Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.3 Pohled směrem na Lahovice, není část Pražského okruhu spojující dálnice D5 a D1
(Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.4 Vrch Hradiště, chybí Arcibiskupský altán (Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.5 Jiný most přes Vltavu, níž po proudu (vpravo), dnes nejsou tenisové kurty
(Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.6 Vančurova ulice, chybí busta V. Vančury (Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.7 Silnice k mostu přes Krňov, chybí topolová alej (Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.8 Náměstí, chybí Pomník padlým (Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.9 Měšťanská škola, Hauptova ulice, místo zahrady šatny
(Fotografie – soukromý archiv autorky)

Obrázek č.10 Studánka v dolní části Belvederu, dnes jiná
(Fotografie – soukromý archiv autorky)

Činnost 5: Zastaralé výrazy

Úkol: Označ barevně dvojice výrazů, které k sobě patří. Pracuj ve dvojici.

Následuje společná kontrola, která je spojená s obrazovou dokumentací, nejlépe v programu Power Point.

SRP	SVAZEK ROŠTÍ
SKŘIPEC	NÁDOBA NA PITÍ
RUMPÁL	VLÁKNA K PŘEDENÍ
ŽEJDLÍK	DLABANÉ NAZOUVACÍ BOTY
OTEP	BRÝLE, KTERÉ DRŽELY JEN NA NOSE
DŘEVÁKY	JEDNODUCHÝ STROJ U PUMPY
KOUDEL	RUČNÍ NÁSTROJ NA SEČENÍ

PETROLEJKA	DŘEVĚNÝ VOZÍK S KOLEČKEM VEPŘEDU
CEP	ŽIDLÍČKA PRO ŠEVCE
DUCHNA	KONOPNÁ NEBO LNĚNÁ NIŤ
TRAKAŘ	PEŘINA
VERPÁNEK	OBNOŠENÉ BOTY
ŠKRPÁLY	NÁSTROJ NA VYMLÁCENÍ ZRNA Z KLASU
DRATEV	LAMPA S CYLINDREM A KNOTEM

NECKY	ZAVAZADLO NA ZÁDA
CHOMOUT	NÁPOJ
TORNA	DŘEVĚNÁ VANA
MOK	DŘEVĚNÁ NÁDOBA
ŠTOKRDLE	POHYBLIVÝ RÁM NA TKANÍ LÁTEK
STAV	SOUČÁST POSTROJE KOŇSKÉHO SPŘEŽENÍ

DŽBER	NÁDOBA S PALIČKOU NA ROZMĚLŇOVÁNÍ
NŮŠE	DŘEVĚNÝ VŮZ
SUKNO	POMOCNÍK PŘI PRANÍ PRÁDLA
CÍCHA	PROUTĚNÁ NÁDOBA NA ZÁDA
ŽEBŘIŇÁK	POVLEČENÍ NA PEŘINU
VALCHA	TEPLÁ SILNÁ TKANINA
HMOŽDÍŘ	DŘEVĚNÁ NÁDOBA

14. PROJEKT 5

Téma: Vladislav Vančura

Název: Den se známou osobností

Ročník: 3. - 5.

Cíl: Žák definuje a porovná rozdíly ve způsobu vyjadřování, upevní si dovednosti při práci s textem, uvědomí si sepětí významné osobnosti s regionem

Pomůcky: interaktivní tabule, pracovní listy, psací potřeby, knihy Vladislava Vančury

(Obrazy z dějin národa českého, Kubula a Kuba Kubikula, Zvony mého kraje nebo zkopírovaný text viz níže, Rozmarné léto), čepice či slamák ve stylu V. Vančury, kartičky s informacemi (Činnost 1)

Časová dotace: 3-4 vyučovací hodiny

Prostor: učebna

Formy práce: hromadná (celá třída), individuální, skupinová

Metody: řízený rozhovor, didaktická hra, vyprávění, práce s textem, výtvarná činnost, praktické

Kompetence: K řešení problému, k učení, komunikativní

Průřezová témata: Osobnostní a sociální, mediální

Poznámka: Učitel v roli osobnosti – vede dialog v 1. osobě jednotného čísla

Činnost 1: Úvod, motivace

a) Hra „*Hádej, kdo jsem!*“

Děti kladou otázky, na které lze odpovědět jen ano – ne – nevím. (Pokud děti hru neznají, je dobré způsob otázek a odpovědí nejdříve vyzkoušet na hádání živočichů, postav z filmů atd.)

Po uhádnutí osobnosti, se kterou stráví den (**spisovatel Vladislav Vančura**), mohou navázat *Hádej, čím jsem a čím jsem byl, Hádej, kde jsem bydlel, Hádej, kdy jsem zemřel a jak. Znáte o mně ještě nějakou informaci?*

Po každé zjištěné informaci má učitel připravenou kartičku, kterou umístí na tabuli:

Příklad:

VLADISLAV VANČURA	SPISOVATEL
LÉKAŘ	VILA MEZI HAVLÍNEM A NÁMĚSTÍM
POPRAVEN NĚMCI 1. 6. 1942	MANŽELKA LÉKAŘKA
DCERA	ŠKOLA NESOUCÍ NÁZEV

b) Shrnutí první části: „Pan Vančura“ zopakuje údaje o sobě a své rodině, ukáže své dílo „*Obrazy z dějin národa českého*“ a přečte krátkou ukázkou. Následně pak přidá další zajímavosti o sobě nebo uspořádá s dětmi interview.

Činnost 2 : Práce s textem

Rozluštění zašifrovaného názvu mého prvního díla (klíčem je pořadí každého písmene v abecedě) Na tabuli je napsaná následující číselná šifra :

33-29-19-17-32   16-710-19   14-22-1-13-7

Řešení: Zvony mého kraje

Úkol:

a) Zkus rozluštit, podle jakého klíče jsem zaširoval název mé knihy. Pokud na klíč neprijdeš, přijď si pro nápovědu.

Šifra: 33-29-19-17-32   16-710-19   14-22-1-13-7

b) Společné čtení textu :

ZVONY MÉHO KRAJE

Ve Zbraslavské kronice na místě, kde je řeč o vroucí oddanost Václava II. k Marii Panně a kde se dálemlví o lásce, kterou král choval k rozkošné končině, ležící při soutoku řeky Berounky s řekou Vltavou, je zaznamenáno podobné vypravování:

Jednou, když byl Zbraslavský klášter právě dostavěn, prodléval Václav II. se svými přáteli v opatské síni. Světnice ležela na příhodném místě a z jejich oken byl utěšený pohled. Král obrátil k němu pozornost, a jak se sem a tam rozhlížel, uchvátila krása zbraslavské krajiny jeho duši i jeho smysly. Byla pak nádhera toho pohledu tak veliká, že král nemohl podržeti v tajnici svého srdce přebytek citu a že promluvením úst pronesl dobré slovo, řka takto:

„ Kdybych to čarovné místo, jež zvlažuje vidlice řek a jež oplývá pastvinou a jež je nikoliv neúrodné, pokud běží o pole a vinice, kdybychom to místo, které až do mých časů skýtalo rozkoše králům, ochotným věnováním a jako trvalý dar nebyl udělil své paní, Marii Panně, nikdy nikomu jinému, ba snad ani Kristu, nebyl bych je nabídl.“

Možná, že v té chvíli, když se král ujal slova, zazněly zvony. Možná, že tehdy nastával právě soumrak a kotlina, již svírá výběžek Brd se stráněmi na vltavském břehu a ále s úbočím nad Radotínem, se naplnila chvějnými zvuky.

Zněl zvon, zněl jasný zvon.

Král umkl, šlechticové zkřížili ruce na prsou, opat v zadumání si chystal odpověď a v polích oráči, kteří se navraceli domů, na krátký okamžik zadrželi koně.

str.9 v knize

Zněl zvon. Zněl úder kovového srdce, jež jako znamení se vznáší nad krajem.

Zněl zvon, hlas, který napomíná vládce k pokornosti a který dělníkům dá opět pocítit, že země patří bohu a že ji oráč miluje tak mocně jako král.

Bouře, bitvy, zmar i dlouhá období míru přešla nad opatstvím a nezměrné množství vody uplynulo v řekách. Časy se změnily.

Již se neklikatí cesta k dřevěnému mostu, již po ní nezní klus ani dupání královských jízd, ale ozývá se tam veselá trubka. Po stopě soumarů vůz za vozem se žene motorizované stádo. Klaksony houkají, od rychlosti se zvedá vítr a starý pán, který si přišel zhlédnout pohřebiště králů, je nucen chňapnout po své čepici. Má proto zlost a bez zalíbení se dívá naskupinu školáků, kteří snad ještě mají nosíky v dětinském nepořádku, a přece - skoro naslepo uhádnou každou značku automobilek.

Aero 30! Škoda! Buick! A tenhle pekáč, který si to žene nejméně stovkou, to bude bugatka!

Tak se změnil život při staré cestě.

Pokud jde o klášter, je věru stále krásný. Byl pobořen, byl často opravován, liší se od původní stavby, ale v určitém smyslu opět směřuje k poslání, které jej proslavilo: býval dvorem ducha, byl dílnou básníků opatů, byl místem umění a po staletích se stává obrazárnou.

Ale obraťme se již k městu!

Skýtá velkolepý pohleda jeho ulice a jeho zákoutí jsou rozmarnější než sama náhoda. Je plný zahrad, steziček i odpočívadel, má místa slunečná i stinná, má hojnost hotelů i hospod slynoucích kuchařstvím a dále zdvořilostí a dále cukrařinou a dále nápoji. Když člověka promáčí březnový liják, může si věru vybrat, kde se chce usušit.

Je-li řeč o nápojích, jakpak se nezmínit o pivovaru?

str. 10 v knize

Představuje všechen průmysl města, je málem vklíněn do zámku a v mnohých ohledech se proplétá starými příběhy. Leckterá jeho várka přicházela prý na císařský dvůr a jedna zvláště významná rozveselovala společnost českých vlastenců na prvním pražském bále.

Tehdy byl svět starší o sto letů a Zbraslav - mimo formanské cesty - byla spojena s hlavním městem jen řekou, po které tu a tam vor či loďka. Dnes je jich bezpočet a nikdo není dost hbitý, aby je přehlédl. Hrnou se plným proudem. Jedny jsou něžné, jiné hrdinské a třetí v dobré shodě spojují oba druhy.

Jen zřídka lze na zbraslavských vodách spatřiti samotáře, který se zřekl líbezné společnosti a který by nepozdravil poutníka a který by nevzdal čest rybářům. Těch je u nás jako kvítí! Prut mezi koleny, s pohledem skloněným k poplavku, zdají se čekati na svém místě od královských dob. Ta jejich stálost připomíná souvislosti časů a nadějí, která se věčně obnovuje. Rybářský sport je, jak se říkává, na dlouhé lokty, a odtud je prý odvozena míra pověstných štik.

Možná, že v okamžiku, kdy nejméně šťastný rybář vytáhne okouna a kdy bohatýrské i křehké lodičky budou po skupinách proplouvatí městem, zazní opět zvon starého opatství. V tu chvíli neutichne snad hovor, snad se nezastaví spěch k přístavům a snad se nikdo ani neohlédne. Nic není pravděpodobnější, a přece se přemnohých čel dotkne jakési okouzlení! A přece budou zasažena!

Kdyby byl skrytý myšlenkám, které se budí na vyzvánění stromů, propůjčen hlas, lze snadno uhádnouti, že by ten hlas zněl po způsobu věrného vyznání krále Václava.

str. 12 v knize

c) Rozhovor na téma: Co spojuje osobnost Václava II. se současností, proč tento panovník, co o něm víte? Co „jsem“ chtěl v této povídce vyjádřit?

d) Vlastní práce s textem:

Úkol 1:

Na straně 10 vyber z prvních tří odstavců 10 slov nebo slovních spojení, o kterých si myslíš, že jsou typická pro „můj“ styl psaní.

Např. vroucí oddanost, rozkošná končina, král prodléval, utěšený pohled, v tajnici svého srdce, vidlice řek, řka takto, uchvátla krása jeho smysly, čarovné místo, chvějné zvuky, již je nikoliv neúrodné atd.

Úkol 2:

K pěti z vyhledaných sousloví vyber vhodné synonymum typické pro dnešní způsob vyjadřování.

Úkol 3:

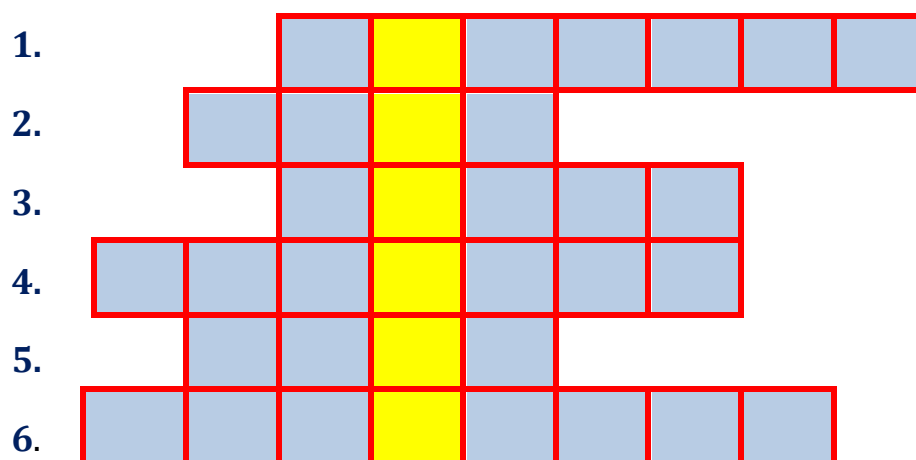
Pracuj s textem na str. 10 podle následujících pokynů

- a) V první a druhé větě urči slovní druhy
- b) U sloves urči mluvnické kategorie
- c) U podstatných jmen urči mluvnické kategorie
- d) Vyhledej slova citově zbarvená
- e) Vyhledej 5 slov ve středním rodě
- f) U následujících slov urči kořen slova a vytvoř některá slova příbuzná (NAPOMÍNÁ, VYŠEL, ZHLÉDNOU, POBOŘEN, PROSLAVILO, POHLED, USUŠIT, PROMÁČÍ)

Činnost 3: Křížovky

Úkol: Pracuj s textem na str. 12, vyhledávej slova do následujících tří křížovek

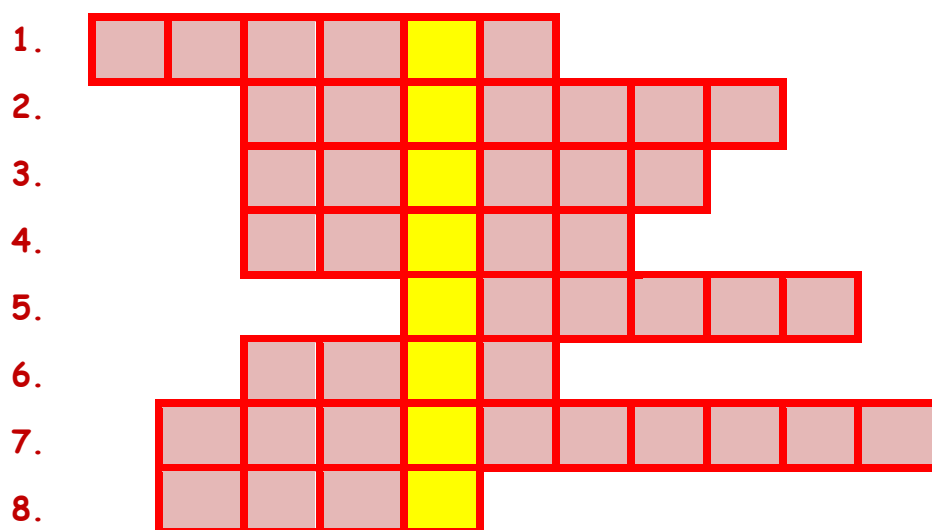
Křížovka č.1

1. ....málem (**vložen**)
2. ....(**plaval**) vor či lod'ka
3. .... není dost (**rychlý**)
4. .... plným (**tokem**)
5. ....na pražském (**plese**)
6. .... na (**panovníkův**) stůl

Řešení: vklíněn, plul, hbitý, proudem, bále, císařský

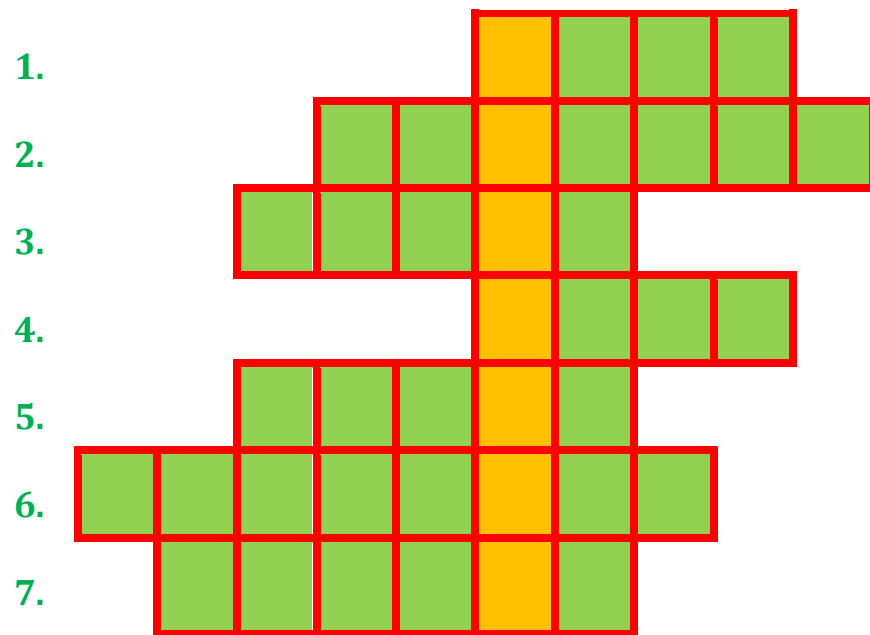
Křížovka č. 2

1. málokdy spatřiti
2. vzdává čest rybářům
3. je jich jako kvítí
4. jejich míra je pověstná
5. místo, kde je prut (mezi ..)
6. je líbezná
7. je odvozena délka pověstných štik

Řešení: zřídka, poutník, rybářů, štiky, koleny, prut, společnost, míra

Křížovka č. 3

1. Okraj řeky
2. Příliš veselý
3. Opak slova mladý
4. Probouzí
5. Dravá ryba
6. Nezmlkne
7. Jméno krále

Řešení: břeh, šťastný, starý, budí, okoun, neutichne

Řešení: Kubula, Kubikula, Barbucha

Motivací k další části bude díl „V kovárně“, (ČT vysílání pro děti¹⁹⁴ nebo Youtube¹⁹⁵), část, kde je popisován Barbucha

Rozhovor na téma „Čeho se bojíte, vy?“

Opět se zde vyskytují výrazy obrazné, pro současnost příliš neznámé.

Činnost 4: Kviz

Úkol: Zakroužkuj písmeno u odpovědi, o které si myslíš, že je správná.

Zakroužkovaná písmena tvoří další mé dílo.

Opět se zde vyskytují výrazy obrazné, pro současnost příliš neznámé.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ Dostupné z URL: <https://decko.ceskatelevize.cz/kubula-a-kuba-kubikula>

¹⁹⁵ Dostupné z URL: <https://www.youtube.com>

¹⁹⁶ VANCURA, Vladislav. *Kubula a Kuba Kubikula* Praha: Albatros, 1976.

KVIZ

- 1) Za časů ušatých čepic:
  - čepice byly tenkrát ozdobené tak, aby vypadaly jako uši **T**
  - nosily se čepice s klapkami na uši, aby nemrzly **R**

- 2) Šmahem se věřilo na pohádky:
  - na pohádky věřili úplně všichni **O**
  - na pohádky věřily jen děti **Ř**

- 3) Báł se klekánice i pan učitel:
  - strašidlo, které se objevovalo, když se zvonilo klekání **Z**
  - lidový název pro školní inspekci **E**

- 4) Medvěd byl hajdalák a mlsoun:
  - byl vzteklý **S**
  - byl nepořádný **M**

- 5) Postraším tě medvědím Barbuchou:
  - strašidlo na zlobivé děti **K**
  - strašidlo jen na medvědy **A**

- 6) Mrzlo, až praštělo:
  - byla velká zima **R**
  - bylo velké náledí, lidé si lámali kosti **U**

- 7) Dělal by všelijaké kočičiny:
  - dělal lumpárny **N**
  - nejraději by si hrál s kočkami **T**

- 8) Udělám ti včelaře a **poustevníka:**
- samotářský člověk É
  - člověk, který se narodil v pusté krajině Á
- 9) Kováři byli **skoupi** na slovíčko:
- zlobili se, když někdo používal neslušná slova Z
  - byli málomluvní L
- 10) Medvěd už je **v bryndě:**
- jiný název pro brloh I
  - mít nepříjemnost É
- 11) Medvěd se najedl **na dvou zubech:**
- najedl se málo T
  - nemůže kousat na všechny zuby, protože ho bolí M
- 12) Jak by mu **vypálil rybník:**
- pochytal mu všechny ryby A
  - napálil ho O

Řešení: Rozmarné léto

Právě jste se dozvěděli název mého díla, které má ke Zbraslavi nejbližší a ke kterému byla předlohou plovárna, a hlavně pak majitel místních lázní pan Šůra. (Příloha č. 36)

Činnost 5: Výtvarná činnost

Úkol: Namaluj, jak si představuješ některou z dnešních postav

15. PROJEKT 6

Téma: Naučná stezka

Název: Po stopách zbraslavských staveb

Ročník: 1. – 5.

Cíl: Žák se seznámí a využije informace o místních památkách, určí na mapě polohu svého bydliště, prohlubuje komunikační dovednosti, uvědomí si souznělost k danému místu

Pomůcky: mapa trasy, pracovní list, psací potřeby, zvýrazňovač, volný list papíru, balicí papír

Časová dotace: 6 vyučovacích hodin (záleží na věku dětí)

Prostor: učebna, trasa vycházky

Formy práce: skupinová, domácí příprava

Metody: rozhovor, výklad učitele, praktické

Kompetence: k řešení problému, k učení, občanské

Průřezová témata: osobnostní a sociální,

Příprava učitele: mapa Zbraslavi s vyznačenými stanovišti a obrázky jednotlivých památek nejlépe v programu Power Point, popř. má každá dvojice k dispozici mapu Zbraslavi, kudy vede stezka

Činnost 1: Příprava (učebna), práce s mapou

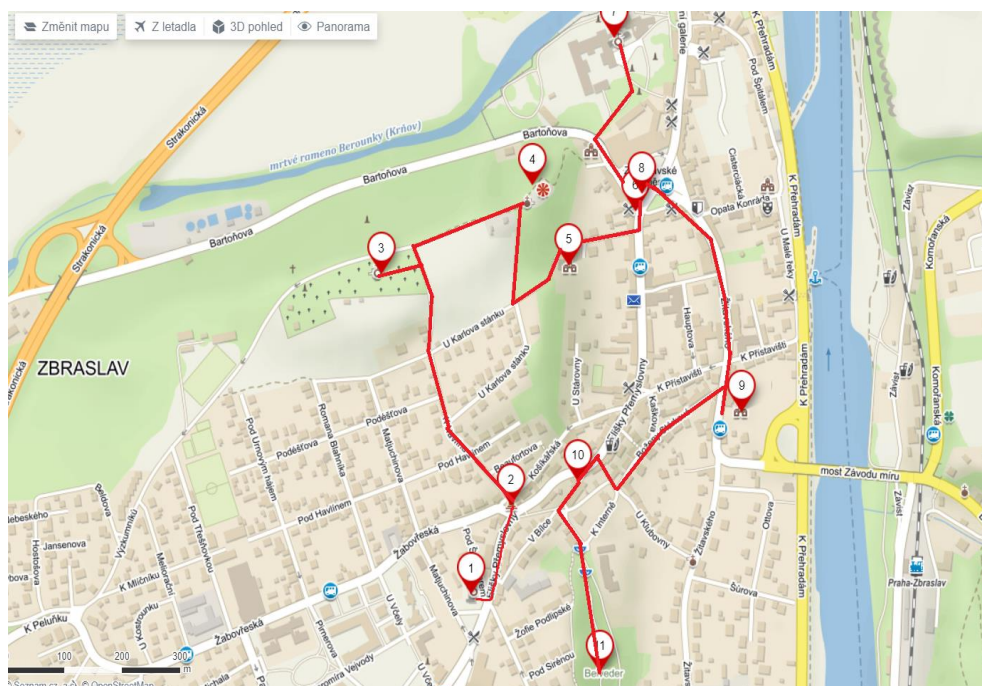
Úkol: Na mapě vyhledej a vyznač základní školu, řeku, náměstí, Hradiště, vrch Havlín, ul. E. Přemyslovny

Rozhovor nad mapou – podle čeho, koho se jmenují některé ulice, víš podle koho, čeho se jmenuje ulice, kde sídlí obě budovy naší školy, ulice tvého bydliště (pokud děti neví, zjistí za domácí úkol)

Obrázky jednotlivých míst trasy na tabuli (nejlépe v programu Power Point), společné vyznačení trasy, kudy půjdeme

Činnost 2: Vlastní vycházka s výkladem učitele

Trasa: škola - Husův sbor 1 - pomník J. Husa 2 - Havlín (kostel sv. Havla a hřbitov) 3 - Karlův stánek 4 - vila a busta V. Vančury 5 - Škoda lásky 6 - zámek s kostelem sv. Jakuba staršího 7 - pomník padlým na náměstí 8 - Ottova vila 9 - nejstarší dům V Bílce 10 - Belveder 11 - škola

Mapa plánované trasy ¹⁹⁷

Činnost 3: Reflexe (třída)

a) **Skupinová práce** – děti mají k dispozici zvětšenou mapu trasy vycházky, balicí papír, obrázky,

Úkol: Vyznač na trase naší vycházky jednotlivé části naučné trasy. Nalep názvy, obrázky a popisy, dopiš i svůj komentář. Nastříhej pracovní list na jednotlivé kartičky a použij je.

---

¹⁹⁷ Dostupné z URL: www.mapy.cz

Pracovní list:

	HAVLÍN	VILA ZNÁMÉHO PRAŽSKÉHO NAKLADATELE
	KARLŮV STÁNEK	BÝVALÁ RESTAURACE START, NYNÍ ŠKODA LÁSKY
	VANČUROVA VILA	POMNÍK POSLEDNÍCH PŘEMYSLOVCŮ
	PAMĚTNÍ DESKA JAROMÍRA VEJVODY	ŽULOVÝ BALVAN VYLOVENÝ Z VLTAVY
	KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO	JEDNA Z NEJSTARŠÍCH BUDOV SE ŠINDELOVOU STŘECHOU
	POMNÍK PADLÝM	V MINULOSTI ŠIBENIČNÍ VRCH
	OTTOVA VILA	ZDE UMÍSTĚNA BUSTA SPISOVATELE
	BÝVALÁ RYCHTA	NA MÍSTĚ BÝVALÉHO ŠPÝCHARU
	BELVEDER	V MINULOSTI NÁZEV OSEK, URNOVÝ HÁJ

b) **Prezentace** práce jednotlivých skupin, vystavení prací ve třídě, škole

Činnost 4: Zadání týdenního dobrovolného úkolu

Úkol: Uskutečni se členy rodiny interview na téma: „*Co víte o místech, která jsme se třídou navštívili?* “

ZÁVĚR

Svou absolventskou práci jsem koncipovala s cílem vytvořit vlastivědnou příručku, která se stane potřebným příspěvkem při poznávání historického vývoje Zbraslavi. Při své pedagogické praxi jsem se přesvědčila, že manuálů takového druhu je velký nedostatek. Vytvořené projekty a didaktické aplikace v nich mohou být uplatněny a modifikovány při výuce regionální historie i na jiných základních školách.

Jsem přesvědčena, že vhodně zvolený prostředek pro povzbuzení zájmu o historii je pro děti mladšího školního věku velmi důležitý. Právě v tomto věku si děti formují své představy o historických událostech, které se mohou stát prostředníkem pro vytváření jejich vztahu k regionu, ve kterém žijí. Pokud se žák aktivně zapojuje do výuky a je správně motivován, je schopen si vytvořit kladný vztah nejen ke své obci, ale i kraji a rodné zemi. Pro tento účel jsem vytvářela projekty tak, aby těchto cílů mohlo být dosaženo.

V teoretické části jsem shrnula základní informace, které charakterizují Zbraslav. Tato nejjihnější městská část hlavního města Prahy je místo s velmi dlouhou a pestrou historií. K pozoruhodnosti dané lokality jí předurčuje především její poloha. Rozkládá na úpatí Brd a zároveň na soutoku dvou významných řek, Vltavy a Berounky.

Historie místa zvaného Závist, které je dnes součástí Zbraslavi, sahá až do doby 6. - 5. století př. n. l., kdy Evropu obývaly keltské kmeny. Geograficky výhodná poloha tohoto místa dala vzniknout jednomu z nejrozsáhlejších oppid v celé Evropě. Keltský kmen Bójů vybudoval toto své impozantní sídlo na vrších Hradiště a Šance.

První zmínka o Zbraslavi pochází ze zakládající listiny Kladrubského kláštera z roku 1115.

Další velmi dlouhé historické období je spojeno s vládou rodu Přemyslovců. Zakladatel Zbraslavského kláštera Václav II. jej nechal vystavět na místě nedalekého loveckého dvora, který zde byl postaven jeho otcem Přemyslem Otakarem II. Nejvíce zpráv o vzniku a počáteční historii zbraslavského kláštera nalezneme ve Zbraslavské kronice, sepsanou opaty kláštera Otou

a Petrem Žitavským. Po Kosmově kronice je tato kronika nejucelenější dílo z doby posledních Přemyslovců. Václav II. věnoval klášter mnichům cisterciákům a vymínil si toto místo pro poslední odpočinek svůj i dalších Přemyslovců. Místo nazval Aula Regia (Síň královská). Krutou ranou pro klášter bylo období husitských bouří, kdy místo bylo vydrancováno a vypáleno. Zkáza města vyvrcholila obdobím třicetileté války.

Od konce 17. století začíná lepší období nejen pro klášter, největšího vrcholu pak dosáhl ve druhé polovině 18. století, kdy byl silný politicky, ale i ekonomicky.

Po zrušení kláštera v r. 1785 Josefem II. byly prostory kláštera pronajímány zájemcům z řad průmyslníků. Byl zde vybudován cukrovar, následně chemická továrna spojená se vznikem první průmyslové školy u nás, nakonec zde byl zřízen rozsáhlý pivovar. O rozkvet Zbraslavi se zasloužil především Cyril Bartoň z Dobenína, který koupil zbraslavské panství v roce 1911. V roce 1940 Bartoň prostory opraveného konventu zdarma propůjčil Národní galerii k expozici bohaté sbírky českého i světového barokního umění a umění 19. století.

Na Zbraslavi se nachází kromě zámku mnoho významných a zajímavých staveb. Jsou to především kostely Husův sbor, kostel sv. Havla a sv. Jakuba Staršího. Své zastoupení zde mají i pomníky a památníky, stejně jako honosné prvorepublikové vily.

Se Zbraslaví je spjat život mnoha významných osobností z oblasti literární, hudební či divadelní. Mezi nejvýraznější patří spisovatel Vladislav Vančura a hudební skladatel Jaromír Vejvoda.

Na Zbraslavi se pravidelně pořádají kulturně společenské akce, které překračují hranice nejen obce. Festival *Vejvodova Zbraslav* nebo závod do vrchu *Zbraslav – Jiloviště* je znám i za hranicemi České republiky. Mnoho zbraslavských občanů je členem některého ze spolků či sdružení. Své zastoupení zde má Sokol, rozsáhlá je skautská základna, senioři či tanečníci zde také mají své místo ve svých spolcích. Největším pořadatelem kulturních akcí je Zbraslavská kulturní společnost.

V praktické části mé diplomové práce jsem zpracovala šest projektů, které se vztahují k různým historickým obdobím spojených se Zbraslaví. V každém z nich jsou zařazeny různorodé činnosti, ve kterých jsem upřednostňovala práci ve dvojicích nebo skupinách. Důležité byly mezioborové vztahy, práce s textem, manipulační činnosti. U většiny projektů je pro větší názornost doporučeno použití interaktivní tabule nebo displeje.

SUMMARY

This diploma thesis deals with the history of the Prague - Zbraslav district, which is an important part of the local region. It offers an information summary not only from the available sources, but also from the personal experiences and knowledge of the author. The thesis deals with the characteristics of the district in the theoretical part. It is primarily focused on the extensive history linked with the period of the Celts and the era of the last Přemyslids. An integral part of the regional history are also important buildings, important personalities, as well as regularly organized events. This section contains all basic historical information about Zbraslav. The second part contains six full-day projects focused on deepening knowledge not only about regional history. The projects are conceived starting from the oldest history. There are sections of Czech history that are closely related to Zbraslav. It also focuses on specific topics connected only with Zbraslav. The didactic applications used here are based on the pedagogical practice of the author of the thesis and are verified in various variants. The thesis is aimed to process the history of the district and its applications for use in the educational area of Man and his world.

Key words: Zbraslav, confluence of rivers, Brdy, history, Celts, Wenceslas II, Elizabeth of Bohemia, burial ground of Přemyslids, monastery, chateau, chronicle, celebrities, events, clubs and societies, significant buildings

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

BAUER, Jan. *Před branami Prahy: na pravém břehu vltavském*. Praha: Regia, 2011. ISBN 978-80-87531-02-0

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Brdy: známé i neznámé*. Praha: Knižní klub, 2016. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-5512-5

DRDA, Petr a Alena RYBOVÁ. *Keltové a Čechy*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0732-6.

DVOŘÁČKOVÁ-MALÁ, Dana a Jan ZELENKA. *Přemyslovský dvůr: život knížat, králů a rytířů ve středověku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-276-4.

DVOŘÁK, Antonín: *Saša Rašilov*, Praha: Orbis, 1965

FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985 ISBN 80-200-0708-3

GRÉGR, Richard. *Slavné vily Prahy-Vila nad řekou* Hospodářské noviny CZ,2006-11-07

HAJŠMAN, Jan. *Brdy opět otevřené*. Plzeň: Starý most, 2015 ISBN 978-80-87338-51-3.

HAŠKOVEC, Vít. *Galerie géníů aneb Kdo byl kdo*. Albatros, Praha,2000

HRDLIČKA, Jakub. *Pražská heraldika-Znaky pražských měst,cechů a měšťanů*.Praha Public History 1993. ISBN: 80-901432-8-8

HRUBEŠ, Josef a Eva HRUBEŠOVÁ. *Pražské domy vyprávějí--*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0790-3

HRUBEŠOVÁ, Eva a Josef HRUBEŠ. *Ve stínu pražských soch a pomníků*. Praha: Petrklíč, 2003. ISBN 80-7229-088-6.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0385-3.

Kolektiv autorů. *Zbraslav*. Praha: Středočeské nakladatelství a vydavatelství, 1977.

KOUKAL, Milan. *Sága rodu Vejvodů: jazzman s polkou v krvi*. Praha: Petrklíč, 2005. ISBN 80-7229-115-7.

Kronika měšťanské školy z let 1935-1995. Uložena v archivu ZŠ V. Vančury

LANGER, Jaroslav. *Padesát let tělocvičné jednoty Sokol*. (Tělocvičná jednota Sokol), č. 8388 (1937).

NOVÁČEK, Karel. *Kladrubský klášter 1115–1421: osídlení – architektura - artefakty*. Plzeň: Scriptorium, 2010, ISBN: 978-80-87271-18-6

PONDĚLÍČEK, František. *Staré pověsti zbraslavské*, Zbraslavská kulturní společnost. Praha.

PŘIBYL, Alois a Karel LIŠKA. *Znaky a pečetě středočeských měst*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1976.

ŘEPA, Karel. *Závod do vrchu Zbraslav Jíloviště*. Praha: GT Club2008. 978-80-902516-2-5

SOUKUP, Vladimír. *Brdy známé i neznámé*. Praha: Euromedia Group, 2016.

VANČURA, Vladislav. *Zvony mého kraje*. Praha: Albatros, 1976.

VANČURA, Vladislav. *Kubula a Kuba Kubikula* Praha: Albatros, 1976.

VANČUROVÁ, Ludmila. *Dvacetšest krásných let*. Praha: Československý spisovatel, 1974.

ŽITAVSKÝ, Petr. *Zbraslavská kronika*. Překlad: František, Mertlík, Rudolf Heřmanovský. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1975.

Zbraslavské noviny. Periodický tisk územního samosprávného celku, vycházejí 12×ročně. Vydavatel: MČ Praha Zbraslav, Zbraslavské náměstí 464, Praha Zbraslav

Internetové zdroje

www.bicycleclub.zbraslav.info

www.brdy.ochranaprirody.cz

www.divadlozbraslav.cz

www.kaskova.zbraslav.cz

www.kat-zbraslav.cz

www.keltoi.cz

www.kr-stredocesky.cz

www.pamatkovykatalog.cz

www.mě.praha-zbraslav.cz

www.mc-zbraslav.cz//historie/obecni-kronika

www.mc-zbraslav.cz/o-mestske-casti/zbraslavske-noviny/o-novinach/

www.uragan-zbraslav.cz

www.vccpraha.cz

www.zbraslavhistorie.info

www.zbraslav.info

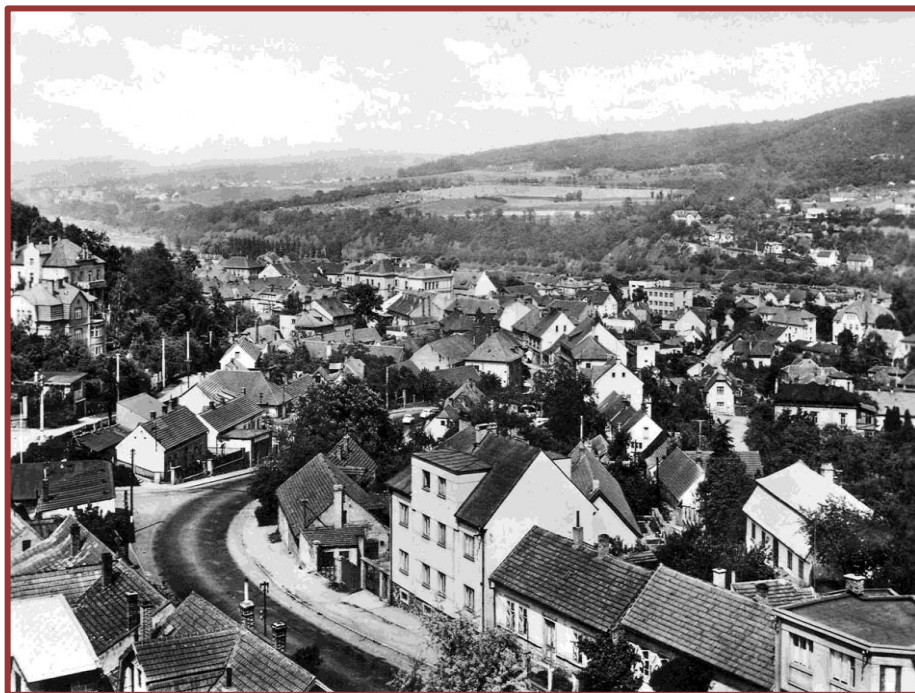
PŘÍLOHY

Seznam příloh

Příloha č. 1	Pohled z věže Husova sboru na ul. E. Přemyslovny	III
Příloha č.2	Pohled z věže Husova sboru na ul.E.Přemyslovny	III
Příloha č. 3	U národní galerie č.p.471 Amtshaus (hotel Darwin)	IV
Příloha č. 4	ul. E. Přemyslovny č.p.592 Soudní budova (MŠ Eliška).....	IV
Příloha č. 5	ul. E. Přemyslovny č.p. 429 Baťa (obuv).....	V
Příloha č. 6	ul. Žitavského č.p.496 Hotel Vejvoda (Patium)	V
Příloha č. 7	ul. Žitavského č.p.497 Okresní soud (Poliklinika).....	VI
Příloha č. 8	ul. E. Přemyslovny č.p.272 Tiskárna (U Stromečku)	VI
Příloha č. 9	Nábřeží č.p.622U Zdechynců,restaurace Ahoj (restaurace U Přístavu).....	VII
Příloha č. 10	ul. Opata Konráda č.p.76 Reslerova vila (stále)	VII
Příloha č. 11	Nábřeží č.p.626 Panský dům (sklenářství).....	VIII
Příloha č. 12	ul. Žitavského č.p.500 Ottova vila (stále)	VIII
Příloha č. 13	U Národní galerie č.p.468 Dům Pistáčkovských (starožitnosti).....	IIX
Příloha č. 14	U Národní galerie č.p.488 Březovská chalupa (zvonářství)	IX
Příloha č. 15	ul. Žitavského č.p.499 Hotel Ritz (bytový dům)	X
Příloha č. 16	Pomník obětem první světové války (náměstí).....	X
Příloha č. 17	Adámkova kaplička (Žitavského ul.)	XI
Příloha č. 18	Železný kříž (Košickářská ul.)	XI
Příloha č. 19	Památník Květen 1945 (Husův sbor)	XII
Příloha č. 20	Kostel sv. Jakuba Staršího (zámecký park).....	XII
Příloha č. 21	Znak Zbraslavi	XIII
Příloha č. 22	Busta Vladislava Vančury	XIII
Příloha č. 23	Vančurova vila.....	XIV
Příloha č. 24	Pomník padlým na Zbraslavském náměstí	XIV
Příloha č. 25	Zbraslavský zámek	XV
Příloha č. 26	Zbraslavský zámek (bývalý konvent)	XV
Příloha č. 27	Zbraslavský zámek se zmenšenou sochou sv.Václava od J.V.Myslbeke	XVI
Příloha č. 28	Kostel sv.Jakuba Většího	XVI
Příloha č. 29	Kostel sv. Havla, v popředí nový hřbitov.....	XVII
Příloha č. 30	Husův sbor.....	XVII

Příloha č. 31 Vrch Hradiště nad řekou Vltavou	XVIII
Příloha č. 32 Ottova vila	XVIII
Příloha č. 33 Karlův stánek.....	XIX
Příloha č. 34 Pomník Mistra Jana Husa.....	XIX
Příloha č. 35 Start Závodu do vrchu Zbraslav Jíloviště v r.1937	XX
Příloha č. 36 Festival Vejvodova Zbraslav	XX
Příloha č. 37 Slavnosti Elišky Přemyslovny	XXI
Příloha č. 38 Majitelé říčních lázní Antonín a Kateřina Šůrovi, vzor pro Vančurovo Rozmarné léto.	XXI

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Pohled z věže Husova sboru na ul.E.Přemyslovny ¹⁹⁸

Příloha č. 2 Zbraslavské náměstí č. p. 456, chalupa Hlaváčkovská (drogerie TETA) ¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ Fotografie – soukromý archiv autorky

¹⁹⁹ Fotografie – soukromý archiv autorky

Příloha č. 3 U národní galerie č. p. 471 Amtshaus (hotel Darwin)²⁰⁰

Příloha č. 4 ul. E. Přemyslovny č. p. 592 Soudní budova (MŠ Eliška)²⁰¹

---

²⁰⁰ Fotografie - soukromý archiv autorky

²⁰¹ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 5 ul. E. Přemyslovny č. p. 429 Baťa (obuv)²⁰²

Příloha č. 6 ul. Žitavského č. p. 496 Hotel Vejvoda (Patium)²⁰³

²⁰² Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

²⁰³ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 7 ul. Žitavského č. p. 497 Okresní soud (Poliklinika)²⁰⁴

Příloha č. 8 ul. E. Přemyslovny č. p. 272 Tiskárna (U Stromečku)²⁰⁵

---

²⁰⁴ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

²⁰⁵ Fotografie - soukromý archiv autorky

Příloha č. 9 Nábřeží č. p. 622 U Zdechynců, restaurace Ahoj (restaurace U Přístavu)²⁰⁶

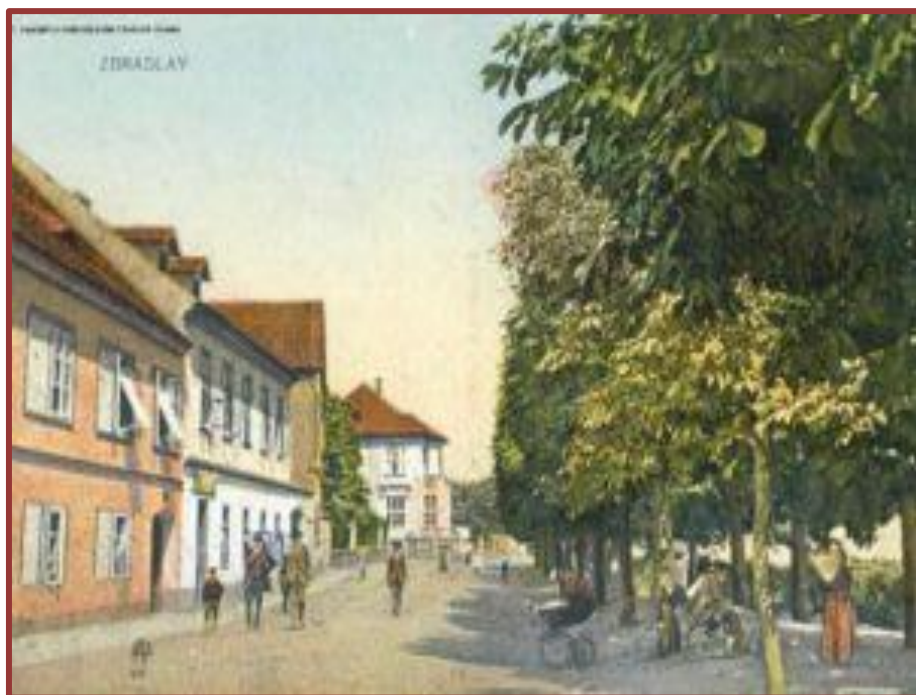

Příloha č. 10 ul. Opata Konráda č. p. 76 Reslerova vila (stále)²⁰⁷

---

²⁰⁶ Fotografie - soukromý archiv autorky

²⁰⁷ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 11 Nábřeží č. p. 626 Panský dům (sklenářství) ²⁰⁸

Příloha č. 12 ul. Žitavského č. p. 500 Ottova vila (stále) ²⁰⁹

---

²⁰⁸ Fotografie - soukromý archiv autorky

²⁰⁹ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 13 U Národní galerie č. p. 468 Dům Pistáčkovských (starožitnosti)²¹⁰

Příloha č. 14 U Národní galerie č. p. 488 Březovská chalupa (zvonařství)²¹¹

---

²¹⁰ Fotografie – soukromý archiv autorky

²¹¹ Fotografie – soukromý archiv autorky

Příloha č. 15 ul. Žitavského č. p. 499 Hotel Ritz (bytový dům)²¹²

Příloha č. 16 Zbraslavský zámek²¹³

---

²¹² Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

²¹³ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 17 Adámkova kaplička (Žitavského ul.)²¹⁴

Příloha č. 18 Železný kříž (Košická ul.)²¹⁵

---

²¹⁴ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

²¹⁵ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 19 Památník Květen 1945 (Husův sbor) ²¹⁶

Příloha č. 20 Zbraslavské náměstí ²¹⁷

---

²¹⁶ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

²¹⁷ Fotografie - soukromý archiv autorky

Příloha č. 21 Znak Zbraslavi²¹⁸

Příloha č.22 Busta Vladislava Vančury²¹⁹

---

²¹⁸ Fotografie - Dostupné z URL: [http:// www.mc-zbraslav.cz](http://www.mc-zbraslav.cz)

²¹⁹ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 23 Vančurova vila ²²⁰

Příloha č. 24 Pomník padlým na Zbraslavském náměstí ²²¹

---

²²⁰ Fotografie – Dostupné z URL: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity-a-akce/aktivity/vila-vladislava-vancury/>

²²¹ Fotografie – Dostupné z URL: <https://nasregion.cz/zapad>

Příloha č. 25 Zbraslavský zámek ²²²

Příloha č.26 Zbraslavský zámek (bývalý konvent)²²³

---

²²² Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.kultura.cz/profile/5901-zamek-zbraslav>

²²³ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zamky-hrady.cz>

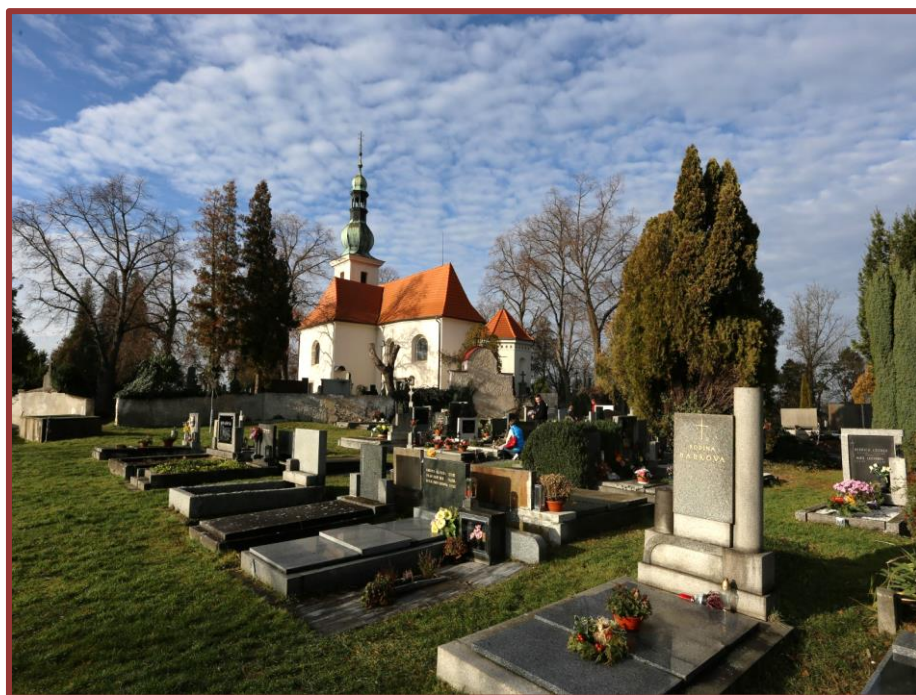
Příloha č.27 Zbraslavský zámek se zmenšenou sochou sv.Václava od J.V.Myslbeka²²⁴

Příloha č. 28 Kostel sv. Jakuba Staršího v zámeckém parku²²⁵

---

²²⁴Fotografie - Dostupné z URL:
[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svatého_Jakuba_Většího_\(Zbraslav\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svatého_Jakuba_Většího_(Zbraslav))
²²⁵ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.kostelycz.cz/okresy/praha5.htm>

Příloha č.29 Kostel sv. Havla, v popředí nový hřbitov ²²⁶

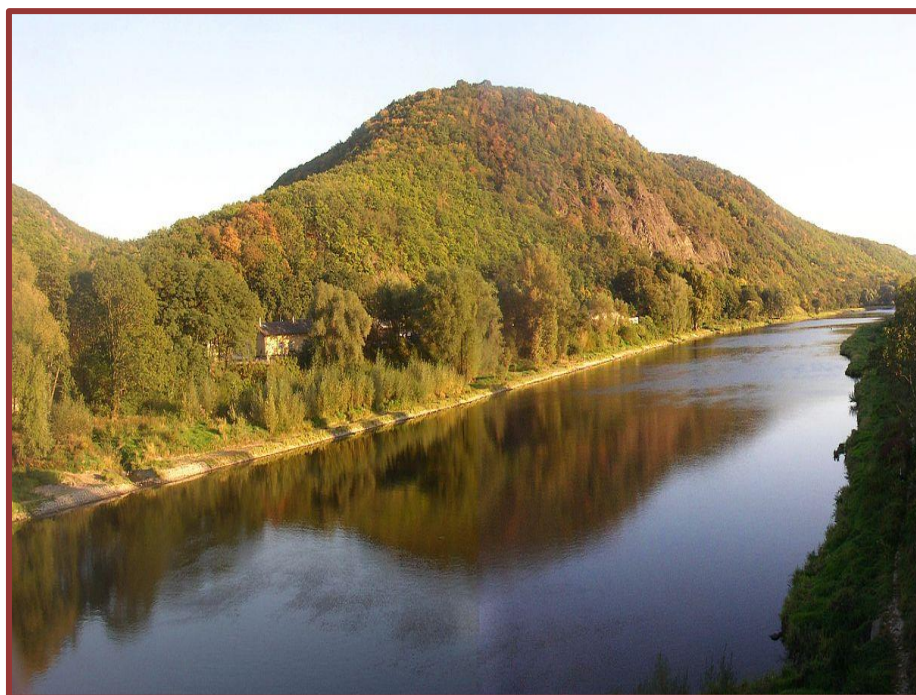

Příloha č.30 Husův sbor ²²⁷

---

²²⁶ Fotografie - Dostupné z URL: <https://www.kamsevydat.cz/kostel-sv-havla-na-zbraslavi>

²²⁷ Fotografie - Dostupné z URL: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Husův_sbor_\(Zbraslav\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Husův_sbor_(Zbraslav))

Příloha č. 31 Vrch Hradiště nad řekou Vltavou²²⁸

Příloha č. 32 Ottova vila²²⁹

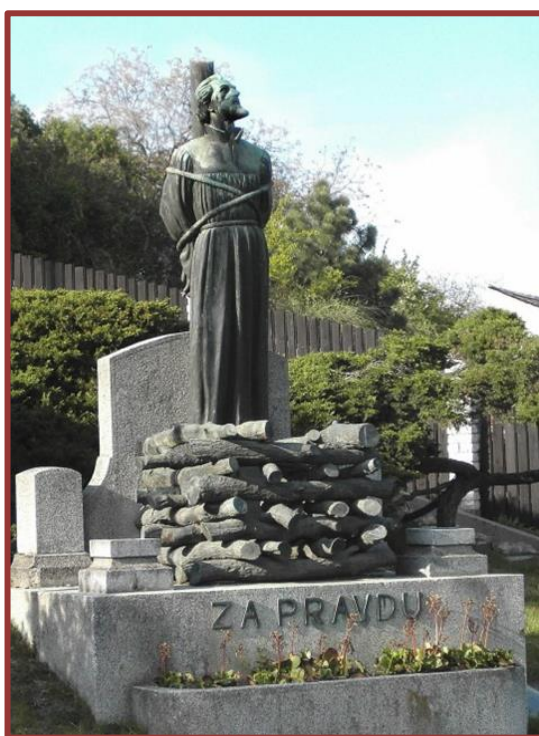
---

²²⁸ Fotografie - Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Oppidum_Závist

²²⁹ Fotografie - Dostupné z URL: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ottova_vila_\(Zbraslav\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ottova_vila_(Zbraslav))

Příloha č.33 Karlův stánek²³⁰

Příloha č. 34 Pomník Mistra Jana Husa²³¹

---

²³⁰ Fotografie - Dostupné z URL: <https://mapio.net/s/58263392/>

²³¹ Fotografie - Dostupné z URL: <http://www.zbraslavhistorie.info> [07-25-2017]

Příloha č. 35 Start Závodu do vrchu Zbraslav Jíloviště v r.1937²³²

Příloha č. 36 Festival Vejvodova Zbraslav²³³

---

²³² Fotografie - Dostupné z URL: <http://zbraslav-jiloviste.cz/>

²³³ Fotografie - Dostupné z URL: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity-a-akce/akce/vejvodova-zbraslav/>

Příloha č. 37 Slavnosti Elišky Přemyslovny²³⁴

Příloha č. 38 Majitelé říčních lázní Antonín a Kateřina Šůrovi, vzor pro Vančurovo Rozmarné léto.²³⁵

---

²³⁴ Fotografie – <http://zbraslav.info/fotogalerie/category/122-slavnosti-elisky-premyslovny/>

²³⁵ Fotografie – soukromý archiv autorky